

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mirjam Fain

Problemi financiranja okoljskih neprofitnih organizacij v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mirjam Fain

Mentorica: red. prof. dr. Zinka Kolarič

Somentor:izr. prof. dr. Andrej A. Lukšič

Problemi financiranja okoljskih neprofitnih organizacij v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

Za strokovne napotke in usmeritve pri pisanju se zahvaljujem mentorici red. prof. dr. Zinki Kolarič in somentorju izr. prof. dr. Andreju Lukšiču.

Vsem pri Umanoteri, še posebej direktorici Vidi Ogorelec in Gaji Breclj, se zahvaljujem za pomoč pri vpogledu v delovanje neprofitnih organizacij.

Za moralno podporo in prijazne spodbude pa se zahvaljujem "razširjeni" družini in najboljšemu možu na svetu – Žigu!

Problemi financiranja okoljskih neprofitnih organizacij v Sloveniji

Povzetek:

Okoljski problemi so v zadnjem času medijsko prepoznavni, vendar jim nekatere države, med njimi tudi Slovenija, ne posvečajo veliko pozornosti. O njih se veliko govori, vendar malo dejansko naredi. Okoljske neprofitne organizacije (NPO) se na probleme, povezane z varovanjem okolja in trajnostnim razvojem odzivajo hitreje kot država, prav tako so pri delovanju neodvisne in imajo veliko strokovnega znanja. Ovirajo pa jih predvsem nezadostna finančna sredstva. Problem je tudi v tem, da imajo zaradi nizkih prihodkov le redke organizacije stalno zaposlene. Zato znanje odteka. Država bi morala poskrbeti za sistemsko ureditev financiranja okoljskih NPO, ki izmed vseh NPO v Sloveniji prejmejo najmanj denarja iz javnih razpisov in naročil matičnega ministrstva.

Magistrsko delo je sestavljeno iz 5 vsebinsko ločenih poglavij. Prvo poglavje se nanaša na teorijo neprofitnih organizacij in sistemov blaginje. Drugo poglavje govori o tem, da so prihodki zasebnih NPO sestavljeni iz prihodkov iz javnih virov, zasebnih virov in prihodkov iz lastne dejavnosti. Na koncu poglavja so predstavljene raziskave, ki so preučevale stanje financiranja vseh zasebnih NPO v Sloveniji in glavne ovire za delovanje zasebnih NPO pri nas. V tretjem poglavju sta predstavljeni dve raziskavi o značilnostih okoljskih NPO v Sloveniji. Prva je bila izvedena leta 1996, drugo pa sem v letu 2011 izvedla sama. Na vprašanja leta 2011 je odgovorilo 27 % okoljskih NPO, ki so "registrirane" pri Ministrstvu za okolje in prostor (MOP). V četrtem poglavju pa predstavljam eno izmed najbolj prepoznanih in uspešnih okoljskih NPO pri nas – Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj.

Med prihodki okoljskih NPO, ki so sodelovale v raziskavi, so v letu 2010 prevladovali prihodki iz javnih virov (39 %), vendar jih je kar 1/3 prišla iz tujine. Na drugem mestu so prihodki iz lastne dejavnosti (29,3 %), na tretjem mestu donacije (23,2 %), 8,5 % pa predstavljajo drugi prihodki.

Primerjava finančnega položaja okoljskih NPO med letoma 1996 in 2011 pokaže, da se je stanje poslabšalo. Povečalo se je število organizacij, ki svoj finančni potencial ocenjujejo kot slab ali zelo slab (v letu 1996 je bilo teh organizacij 31 %, v letu 2011 pa 49 %). Kar pomeni da skoraj polovica anketiranih okoljskih NPO le s težavo izvaja osnovne aktivnosti oz. ne prejema nobene finančne podpore (kar 26 % organizacij v letu 2011). To so potrdili tudi odgovori na drugo vprašanje, ko so sodelujoče okoljske NPO tako v raziskavi leta 1996 kot leta 2011, kot najbolj pereč problem izpostavile nezadostna finančna sredstva. Okoljske NPO v letu 2011 poudarjajo tudi problem neurejenosti javnega financiranja njihove dejavnosti. Kar 85 % organizacij, ki so sodelovale v raziskavi leta 2011 pravi, da v Sloveniji ne obstaja vzpodbudna davčna politika. 84 % organizacij tudi meni, da so prihodki iz javnih virov nezadostni.

Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj sem predstavila kot primer zasebne NPO, ki deluje na področju trajnostnega razvoja. Njihovi projekti so zelo raznoliki, sredstva zanje pa pridobivajo iz različnih virov. Prav razpršenost virov in neodvisno delovanje je verjetno razlog za njihovo uspešno delovanje, kar lahko potrdi tudi podatek, da so v letu 2010 glede na prejšnje leto povečali prihodke za 24,9 %.

Ključne besede: okoljske neprofitne organizacije, financiranje okoljskih neprofitnih organizacij, raziskava okoljskih neprofitnih organizacij, trajnostni razvoj

The funding problem of Slovenian environmental non-profit organizations

Abstract

Although environmental issues have recently gained in media recognition, several countries, i.e. Slovenia, have not given them much attention. A lot has been said, but little has actually been done with regard to these issues. Environmental non-profit organizations are more proactive in dealing with environmental protection and sustainable development than the state. They also act independently and have extensive expertise. However, such organizations often lack financial resources and have to deal with the inability to employ experts permanently. As a consequence knowledge is siphoned elsewhere. The state should provide a systematic funding regime for environmental non-profit organizations, as they are the type of non-profit organizations that get the least resources from public tenders of their parent ministry.

The presented Master thesis consists of 5 chapters. In the first chapter the theory behind non-profit organizations and the systems of welfare is explained. In the second chapter the structure of revenue of private non-profit organizations is determined. Public and private funding sources are presented, as well as the sources non-profit organizations gain through own activity. At the end of the chapter, studies that have dealt with the funding of private non-profit organizations in Slovenia and their major findings are summarized. In the third chapter two studies on environmental non-profit organizations in Slovenia are presented. The first study was conducted in 1996, whereas the second was conducted by the author of this Master thesis in 2011. 27 % of environmental non-profit organizations listed at Ministry of Environment and Spatial Planning participated in the 2011 survey. In the fourth chapter one of the most successful and recognized environmental non-profit organizations in Slovenia – Umanotera, The Slovenian Foundation for Sustainable Development, is presented.

Environmental non-profit organizations that participated in the survey have gained 39 % of their income through public sources, however almost a third came from abroad. Income from own activity accounted for 29,3 % of total financial resources, whereas 23,2 % came from donations. 8,5 % was received from other sources.

The comparison of the financial situation of the environmental non-profit organizations between 1996 and 2011 indicates that the issue is growing. The number of organizations that describe their financial situation as bad or very bad has risen (from 31 % in 1996 to 49 % in 2011). This means that almost a half of the organizations, which participated in the survey, are dealing with financial issues in performing daily activities (26 % in 2011). Insufficient financial resources have also been exposed as the major problem of such organization already in the 1996 survey, and again in the 2011 survey. In 2011 the issue of a badly structured public funding of the activities of environmental non-profit organizations has been emphasised. 85 % of organizations participating in the 2011 survey claim that the tax policy in Slovenia is not favourable. 84 % of organizations also claim that the public funds are insufficient.

Umanotera, The Slovenian Foundation for Sustainable Development is presented in this Master thesis as an example of a private environmental non-profit organization, focusing mainly on the field of sustainable development. The organization deals with different projects and is acquiring funding from different sources, which is the main reason why they are an example of a successful organization. This can be confirmed by the fact that their revenue in 2010 increased by 24,9 %.

Keywords: environmental non-profit organizations, financing environmental non-profit organizations, a study of environmental non-profit organizations, sustainable development.

KAZALO

UVOD	9
1 NEPROFITNE ORGANIZACIJE	14
1.1 DEFINICIJE NEPROFITNIH ORGANIZACIJ	19
1.2 TIPOLOGIJA IN KLASIFIKACIJA NEPROFITNIH ORGANIZACIJ.....	23
1.3 SISTEMI BLAGINJE	25
1.3.1 Sistem blaginje v Sloveniji.....	28
2 FINANCIRANJE ZASEBNIH NEPROFITNIH ORGANIZACIJ	30
2.1 PRIHODKI IZ JAVNIH VIROV	31
2.2 PRIHODKI IZ ZASEBNIH VIROV.....	33
2.3 PRIHODKI IZ LASTNE DEJAVNOSTI	34
2.4 FINANCIRANJE ZASEBNIH NPO V SLOVENIJI.....	36
2.5 OVIRE ZA DELOVANJE ZASEBNIH NPO V SLOVENIJI	48
3 ANALIZA OKOLJSKIH NEPROFITNIH ORGANIZACIJ V SLOVENIJI	50
3.1 METODOLOGIJA.....	52
3.2 OKOLJSKE NPO V SLOVENIJI V PRETEKLOSTI	57
3.3 OKOLJSKE NPO V SLOVENIJI DANES	60
3.3.1 Splošna vprašanja.....	60
3.3.2 Proračun in plače.....	63
3.3.3 Področja delovanja	66
3.3.4 Problemi	70
3.3.5 Odnos države.....	72
3.3.6 Financiranje.....	75
3.3.7 Povzetek	82
4 ŠTUDIJA PRIMERA: UMANOTERA, SLOVENSKA FUNDACIJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	83
4.1 STRATEŠKA PODROČJA DELOVANJA V LETU 2010	85
4.2 FINANCIRANJE	87
4.2.1 Prihodki iz lastne dejavnosti	88

5 SKLEPNE UGOTOVITVE.....	93
6 LITERATURA	98
PRILOGA: VPRAŠALNIK O OKOLJSKIH NPO V SLOVENIJI	102

SEZNAM TABEL IN SLIK

- Slika 1.1: Neprofitne organizacije "v službi" splošnega družbenega interesa
- Slika 1.2: Zasebne neprofitne organizacije – entitete v sferi civilne družbe
- Tabela 2.1: Struktura prihodkov zasebnih NPO v letu 1996 v Sloveniji
- Tabela 2.2: Oblike finančne pomoči zasebnim NPO s strani države in občin, leta 1997
- Tabela 2.3: Struktura prihodkov nevladnih organizacij v letu 2004
- Tabela 3.1: Primarna dejavnost NPO leta 2004
- Tabela 3.2: Največji problemi okoljskih NPO v letu 1996
- Tabela 3.3: Ocena finančnega stanja okoljskih NPO v Sloveniji v letu 1996
- Tabela 3.4: Raven delovanja okoljskih NPO v Sloveniji, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Tabela 3.5: Število zaposlenih oz. oseb, ki sodelujejo z okoljsko NPO v letu 2011
- Tabela 3.6: Število aktivnih prostovoljcev v organizaciji, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Tabela 3.7: Primerjava letnega proračuna okoljskih NPO med letoma 1995 in 2010
- Tabela 3.8: Področje delovanja okoljskih NPO, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Tabela 3.9: Področja, s katerimi se okoljske NPO (ne)ukvarjajo, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Tabela 3.10: Največji problemi okoljskih NPO v letu 2011
- Tabela 3.11: Odnos države do okoljskih NPO v letu 2011
- Tabela 3.12: Stanje na področju financiranja okoljskih NPO v Sloveniji v letu 2011
- Tabela 3.13: Finančni potencial okoljskih NPO, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Tabela 3.14: Prihodki okoljskih NPO v letu 2010
- Tabela 3.15: Odhodki okoljskih NPO v letu 2010
- Tabela 3.16: Ali ste oz. ste bili v preteklih letih upravičeni do denarja iz 0,5% davčne olajšave, vezane na dohodnino
- Tabela 4.1: Finančni viri Umanotere v letih 1996, 1997 in 1998 (predvidoma)
- Tabela 4.2: Prikaz Umanoterih prihodkov po virih od leta 2005 do 2009
- Tabele 4.3: Finančni viri Umanotere v letih od 2005 do 2009

SEZNAM GRAFOV

- Graf 2.1: Struktura prihodkov zasebnih NPO leta 1996 v Sloveniji
- Graf 2.2: Struktura prihodkov zasebnih NPO v državah, zajetih v mednarodno raziskavo leta 1995
- Graf 2.3: Delež prihodkov BDP-ja društev in ustanov v letih 2004, 2007 in 2008
- Graf 3.1: Raven delovanja okoljskih NPO v Sloveniji, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Graf 3.2: Višina letnega proračuna, primerjava med letoma 1995 in 2010
- Graf 3.3: Področja, s katerimi se okoljske NPO največ ukvarjajo, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Graf 3.4: Pomembnost problemov za okoljske NPO v letu 2011
- Graf 3.5: Odnos države do okoljskih NPO v letu 2011
- Graf 3.6: Stanje na področju financiranja okoljskih NPO v Sloveniji v letu 2011
- Graf 3.7: Finančni potencial okoljskih NPO, primerjava med letoma 1996 in 2011
- Graf 3.8: Prihodki okoljskih NPO v letu 2010, združeni po skupinah
- Graf 3.9: Odhodki okoljskih NPO v letu 2010
- Graf 4.1: Prikaz prihodkov Umanotere med leti 2005 in 2009

UVOD

Moje magistrsko delo analizira probleme financiranja zasebnih neprofitnih organizacij (NPO), ki delujejo na področju varstva okolja in trajnostnega razvoja v Sloveniji. Namen dela je razkriti probleme in ugotoviti pomanjkljivosti v sistemu financiranja okoljskih NPO pri nas. Leta 1998 je Andrej A. Lukšič objavil podatke o nekaterih značilnostih okoljskih NPO v Sloveniji. Ker po tistem času ni bilo nobene raziskave, ki bi se osredotočala samo na okoljske NPO, sem se odločila, da bom ponovila raziskavo iz leta 1996 (Lukšič 1998) in ugotovila, ali se je stanje na področju okoljskih NPO kaj spremenilo. Osredotočila se bom na financiranje okoljskih NPO in področja, o katerih je pisal že Lukšič (1998). S študijo primera Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj, pa želim prikazati, kako lahko okoljska organizacija kljub negotovim razmeram, ki v slovenskem prostoru prevladujejo, uspešno deluje.

V sedanjih nestabilnih časih se mi zdi preučevanje problemov financiranja okoljskih neprofitnih organizacij potrebno. Negotovosti, ki jih prinaša finančna kriza, se kažejo v vseh sferah našega življenja. Že pred krizo so strokovnjaki, ki se ukvarjajo s podnebnimi spremembami, opozarjali, da so napovedi glede podnebnih sprememb še bolj črnoglede, kot so predvidevali. Kljub temu se v trenutnih razmerah vse manj denarja namenja "obrobnim zadevam", v katere po večinskem mnenju okoljski problemi še vedno spadajo. Področja, za katere države menijo, da niso alarmantna, največkrat pokrivajo zasebne NPO. Tudi pri nas je država na okoljske NPO preložila mnoge dejavnosti, ali pa jih država sploh ne pokriva in zato se z njimi zasebne NPO ukvarjajo na lastno pobudo (Brecelj 2011). Politiki se ne zavedajo, v kolikšni meri bi reševanje okoljskih vprašanj prispevalo k reševanju gospodarske krize. Razlog se verjetno skriva tudi v tem, da posledice podnebnih sprememb niso vidne takoj, čeprav vse bolj pogosti nenavadni vremenski pojavi že kažejo na spreminjanje našega podnebja.

Gospodarska kriza kaže tudi, da kontinuirana gospodarska rast ne more trajati neomejeno. Daje nam priložnost, da na novo razmislimo o naših vrednotah, idealih in priložnostih. "Uresničevanje politik prilagajanja na podnebne spremembe na eni strani res predstavlja strošek, vendar pa hkrati ustvarja nova delovna mesta, zmanjšuje uvoz fosilnih goriv, z uveljavljanjem zelenih tehnologij pa obenem povečuje konkurenčnost gospodarstva in izvozno uspešnost" (Tome 2010, 23). Študija zelenih delovnih mest, ki sta jo leta 2009 izvedla

Evropski svet za obnovljivo energijo in Greenpeace, pravi, da spodbujanje trajnostne energetike v EU lahko povzroči izgubo 50 tisoč delovnih mest, vendar hkrati omogoči 350 tisoč novih delovnih mest. Za vsako izgubljeno delovno mesto v proizvodnji električne energije iz premoga in jedrske energije bo nastalo sedem novih delovnih mest v sektorju trajnostne energetike (Tome 2010, 23). Vprašanje je le, kdaj bo tudi slovenska politika ugotovila, da je tudi z zelenim, trajnostnim in okolju prijaznim delovanjem mogoče ustvariti gospodarske in finančne pogoje, ki bi v Sloveniji omogočali napredek.

Nezainteresiranost slovenske politike pri reševanju okoljskih problemov se kaže tako v neurejenem področju financiranja okoljskih NPO kot tudi pri nizki stopnji komunikacije med vlado in "nevladniki". Kljub temu, da je v mnogih dokumentih zapisano, da se bo vlada aktivno zavzemala za varovanje okolja, ohranjanje biotske raznovrstnosti, zmanjševanje posledic podnebnih sprememb ipd. pa se v praksi te obljube ne uresničujejo.

Med vsemi zasebnimi NPO v Sloveniji imajo okoljske NPO "najbolj neugodno finančno sliko državnega proračunskega financiranja" (Brecelj 2011, 6). Po podatkih analize *Vpetost nevladnega sektorja v mrežo izvajalcev javnih storitev v RS – Področna analiza stanja vključenosti v letu 2009*, ki so jo izvedli na Zavodu Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS) okoljske NPO iz matičnega ministrstva - Ministrstva za okolje in prostor (MOP) - pridobijo le 0,2 % vseh sredstev, ki so na razpolago v okviru javnih razpisov, pozivov in javnih naročil ministrstev in vladnih služb v Sloveniji (Šerc 2010). V primerjavi z analizo, ki jo je za leto 2005 izvedlo Ministrstvo za javno upravo, se je ta delež v 4 letih zmanjšal na polovico, iz 0,4 % v letu 2005 (Analiza financiranja nevladnih organizacij s strani vladnih resorjev v letu 2005 2006).

Ker v Sloveniji ne obstaja trajno in kontinuirano financiranje iz proračunskih sredstev okoljskih NPO, se le-te borijo za obstanek. Ker so prihodki iz javnih virov zelo majhni, morajo organizacije sredstva najti drugje. Prav tako so majhne donacije podjetij, saj so le-ta bolj naklonjena donacijam na socialnem področju. Po drugi strani pa okoljske NPO ne sprejemajo sredstev od podjetij, ki onesnažujejo okolje in bi z donacijami okoljskim NPO želeli povečati ugled v javnosti (Brecelj 2011). Edini vir sredstev, ki še preostane okoljskim NPO, je trg. Prodaja izdelkov in storitev na trgu pa od okoljskih NPO zahteva drugačen, tržno naravnan pristop. To pa je za okoljske NPO, ki delujejo večinoma s prostovoljci in imajo omejena sredstva, zahtevno. Kljub negotovim razmeram, ki prevladujejo pri delovanju

okoljskih NPO, bom na koncu magistrskega dela predstavila Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj, ki spretno pridobiva sredstva iz različnih virov, s čimer si zagotavlja neodvisnost in stabilnost.

Raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila in na katere bom skozi magistrsko delo poskušala odgovoriti, so:

1. *Kateri je prevladujoči model financiranja NPO v Sloveniji? Kako to vpliva na stanje v neprofitnem sektorju?*

V teoriji obstajajo trije modeli financiranja NPO, ugotavljal bom, kateri je prevladujoči model v Sloveniji. Raziskovala bom tudi, katere so prednosti in slabosti različnih modelov financiranja ter ugotavljal, ali je trenutni model financiranja v Sloveniji primeren. Osredotočila se bom tudi na to, kako model financiranja, ki v Sloveniji dominira, vpliva na stanje neprofitnega sektorja.

2. *Kateri je prevladujoči model financiranja pri okoljskih NPO? Ali se je stanje na področju NPO med letoma 1996 in 2011 kaj spremenilo?*

Ugotavljal bom ali je prevladujoči model financiranja okoljskih NPO kaj drugačen od financiranja ostalih NPO v Sloveniji in ali je prišlo na področju financiranja od devetdesetih let prejšnjega stoletja do kakšnih sprememb. Leta 1996 je bila izvedena raziskava o značilnostih okoljskih NPO. Za primerjavo med letom 1996 in 2011 bom izvedla lastno raziskavo, v kateri bodo ponovljena vprašanja iz prejšnje raziskave, nekaj vprašanj o splošnih značilnostih in finančnemu stanju okoljskih NPO pa bom še dodala.

3. *Kateri so največji problemi, ki onemogočajo uspešno delovanje okoljskih NPO?*

Moja predpostavka je, da je delovanje okoljskih NPO v Sloveniji dokaj težavno, saj so razmere na področju financiranja vseh NPO v praksi negotove. Poleg tega pa je področje okolja, predvsem v kriznih časih, pogosto potisnjeno na obrobje. V nadaljevanju me bo zanimalo, kateri so problemi, ki jih okoljske NPO prepoznajo kot najbolj pereče.

4. *Zakaj nekatere okoljske NPO uspešno delujejo kljub enakim negotovim pogojem za delovanje, kot jih imajo ostale organizacije?*

Skozi magistrsko delo je predstavljenih veliko kritik na račun države, da ne zagotavlja ustrezne zakonodaje in finančnih sredstev za delovanje okoljskih NPO. Kljub temu pa na koncu predstavljam primer Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj, ki je pri svojem delovanju uspešna in tudi prepoznavna. Poskušala bom najti pojasnilo za njihovo uspešnost.

Magistrsko delo je sestavljeno iz petih poglavij. V prvem poglavju so zapisane definicije, tipologije in klasifikacije NPO. Zaradi raznolikosti organizacij, ki sodijo med NPO, je zanje veliko različnih poimenovanj, vsem pa je skupno nekaj lastnosti, od katerih se ločujejo od ostalih organizacij. V istem poglavju so predstavljeni sistemi blaginje in sistem blaginje v Sloveniji. V drugem poglavju so predstavljeni trije modeli financiranja ter financiranje zasebnih NPO v Sloveniji. Na koncu poglavja so omenjene še težave, ki pestijo zasebne NPO v Sloveniji. Tretje poglavje govori o zasebnih okoljskih NPO v Sloveniji in o njihovem financiranju. V prvem delu je predstavljena metodologija, v drugih dveh pa analiza okoljskih NPO v preteklosti in danes. O okoljskih NPO v preteklosti sem pisala na osnovi članka Andreja A. Lukšiča (1998), ki govori o značilnostih okoljskih NPO v letu 1996. V zadnjem delu tretjega poglavja pa so predstavljeni rezultati moje raziskave o okoljskih NPO v letu 2011. Četrto poglavje je osredotočeno na okoljsko neprofitno organizacijo v Sloveniji, ki je na svojem področju zelo uspešna in prepoznavna. Ta organizacija je Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, "ustanova in strokovna organizacija, ki s spremljanjem novih trendov stremi k uveljavljanju trajnostnega razvoja v nacionalnih politikah ter k vzpostavljanju ravnotežja med človekom in okoljem" (Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj). Predstavila bom področja, na katerih aktivno deluje, njihove vire financiranja ter poskušala njihovo delovanje približati ostalim okoljskim NPO. Svoje ugotovitve bom podala v sklepnem poglavju.

Osnovni namen mojega dela je ugotoviti, kakšno je stanje na področju financiranja okoljskih NPO v Sloveniji ter ali je v zadnjih 15 letih na tem področju prišlo do kakšnih sprememb. Glede na pisanje večine avtorjev, ki preučujejo NPO v Sloveniji (Kolarič 2002, Črnak-Meglič 2000 in 2009), stanje na področju financiranja teh organizacij ni najbolj spodbudno. Organizacije se borijo za omejene vire javnega financiranja in so v veliki meri odvisne od lastne iznajdljivosti in tržno naravnane pristopa. Tudi na področju okoljskih NPO je stanje podobno nezavidljivo. Lukšičev članek (1998) prikazuje, da je bilo financiranje velik problem okoljskih NPO, saj se je največje število organizacij spopadalo z njim. Tako je le 4 %

organizacij finančni položaj ocenilo kot zelo dober, kar 16 % organizacij pa v letu 1996 ni prejelo nobene finančne podpore (Lukšič 1998). Z namenom ugotoviti, ali je na področju okoljskih NPO v Sloveniji prišlo do kakšnega napredka, sem v lastni raziskavi ponovila vprašanja, na katera so okoljske NPO odgovarjale leta 1996.

Prav tako želim ugotoviti iz katerih virov se financira Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, saj predpostavljam, da mora za uspešno delovanje imeti dobre in stalne vire prihodkov. Seveda uspešnost organizacije pozitivno pripomore pri pridobivanju virov, vseeno pa so morali ustanovitelji Umanotere imeti jasno vizijo o tem, s katerimi viri se bo organizacija financirala. S tem, ko bom ugotovila, kako se financira Umanotera, bom poskušala najti rešitev za vse okoljske NPO. Namen tega magistrskega dela ni najti splošne rešitve za vse okoljske NPO. Analiza stanja in opredelitev delovanja uspešne okoljske NPO bosta ponudila skupek lastnosti, ki opredeljujejo uspešno pridobivanje finančnih virov. Te lastnosti lahko posameznim okoljskim NPO služijo kot podlaga za prilagoditev delovanja.

Podatke prvih dveh poglavij sem zbirala z analizo dokumentov – tako primarnih kot sekundarnih. Veliko podatkov sem našla tudi na internetu, kjer sem upoštevala načeli zanesljivosti in verodostojnosti. Na internetu sem iskala predvsem novejšje podatke o NPO v Sloveniji, saj je o njih le malo napisanega, nekateri podatki so tudi zastareli (Tratnik 2002, 47–66).

Podatki v tretjem poglavju so zbrani s pomočjo vprašalnika. V prvem delu poglavja so predstavljeni podatki, ki jih je interpretiral Andrej A. Lukšič (1998). V drugem delu poglavja pa so predstavljeni odgovori iz vprašalnika, ki sem ga sestavila na podlagi Lukšičevega (1998) članka.

Metoda raziskovanja, ki jo uporabljam v četrtem poglavju, je študija primerov. Študija primerov postaja vse bolj razširjena metoda, saj v menedžmentu obstaja veliko raznolikosti, zato nekaterih pojmov ne moremo obravnavati celovito. V takšnem primeru se osredotočimo le na eno raziskovano enoto – v mojem primeru NPO – ki jo preučimo z različnih zornih kotov in poglobljeno. Zaradi doseganja veljavnosti in kredibilnosti preučevanja je potrebno kombinirati različne vire pridobivanja podatkov (Tratnik 2002, 32–34). Ključna vira informacij sta bila internet ter poglobljeni intervju z direktorico Umanotere Vido Ogorelec.

1 NEPROFITNE ORGANIZACIJE

V Sloveniji ne obstaja enotna opredelitev pojma neprofitne organizacije (NPO). V pravnih predpisih, literaturi in javnosti se uporabljajo različni izrazi¹; neprofitne organizacije, nevladne organizacije, civilna družba, nepridobitne organizacije, društva, zavodi... Drucker (v Ovsenik in Ambrož 1999, 110) ugotavlja, da pojem NPO kaže na lastnost teh organizacij, torej na njihovo neprofitnost. Zanikanje profitnosti ne pomeni, da proces povečevanja profita v NPO ne poteka in ni pomemben, vendar to ni njihov temeljni cilj (Kolarič 2002).

Smisel obstoja NPO je delovanje v splošnem družbenem interesu. "V splošnem družbenem interesu so vsa tista ravnanja, katerih rezultati (dobrine, storitve) koristijo vsem, ne glede na to, ali so sposobni in voljni pri njih sodelovati ali ne (Monnier in Thiry v Kolarič in drugi 2002, 10). Splošni družbeni interes se deli na javni interes in skupni interes. Javni interes oz. "javno dobro" je pod enakimi pogoji dostopno vsem. Javni interes opredeljujejo "javne avtoritete", ki kot javno dobro definirajo potrebe in interese večine (Kolarič 2002). Javne avtoritete poleg definiranja javnega interesa poskrbijo tudi za njegovo implementacijo. V ta namen ustanavljajo javne bolnišnice, šole, zavode... torej javne organizacije. Druga možnost pa je, da javne avtoritete za implementacijo javnega interesa izberejo zasebne organizacije. Ker te zasebne organizacije implementirajo javni interes, so to neprofitne organizacije. "Za implementacijo ciljev, ki so v javnem interesu, pa obstaja še ena možnost. Ta je v tem, da privatne organizacije same implementirajo cilje, ki so v javnem interesu, javne avtoritete pa

---

¹ Izraz *neprofitne organizacije (nonprofit organizations)* se najpogosteje uporablja v ZDA. Pojem poudarja, da te organizacije niso ustanovljene z namenom ustvarjanja dobička. Če ga ustvarijo, ga morajo porabiti v zvezi z dejavnostjo organizacije oz. ga ne smejo deliti med lastnike.

Izraz *neodvisne organizacije (independent organizations)* poudarja upraviteljsko neodvisnost teh organizacij od državnega in profitnega sektorja. Financiranje iz javnih financ ali s podjetniškimi dotacijami je vseeno dopustno. Izraz *dobrodelne organizacije (charitable organizations)* prevladuje v Veliki Britaniji, poudarek je na pridobivanju finančnih sredstev z dobrodelnimi prispevki.

Izraz *prostovoljne organizacije (voluntary organizations)* poudarja delo, ki ga opravijo neplačani prostovoljci. Večino dela pa vseeno opravijo stalno zaposleni profesionalci, ki so za to tudi plačani.

Izraz *neobdavčene organizacije (tax-exempt organizations)* poudarja davčno ugodnejši status teh organizacij v nasprotju s profitnimi organizacijami.

Izraz *nevladne organizacije (non-governmental organizations)* poudarja delovanje teh organizacij brez vmešavanja vlade na delovanje organizacij (Klenovšek in drugi 2006, 13).

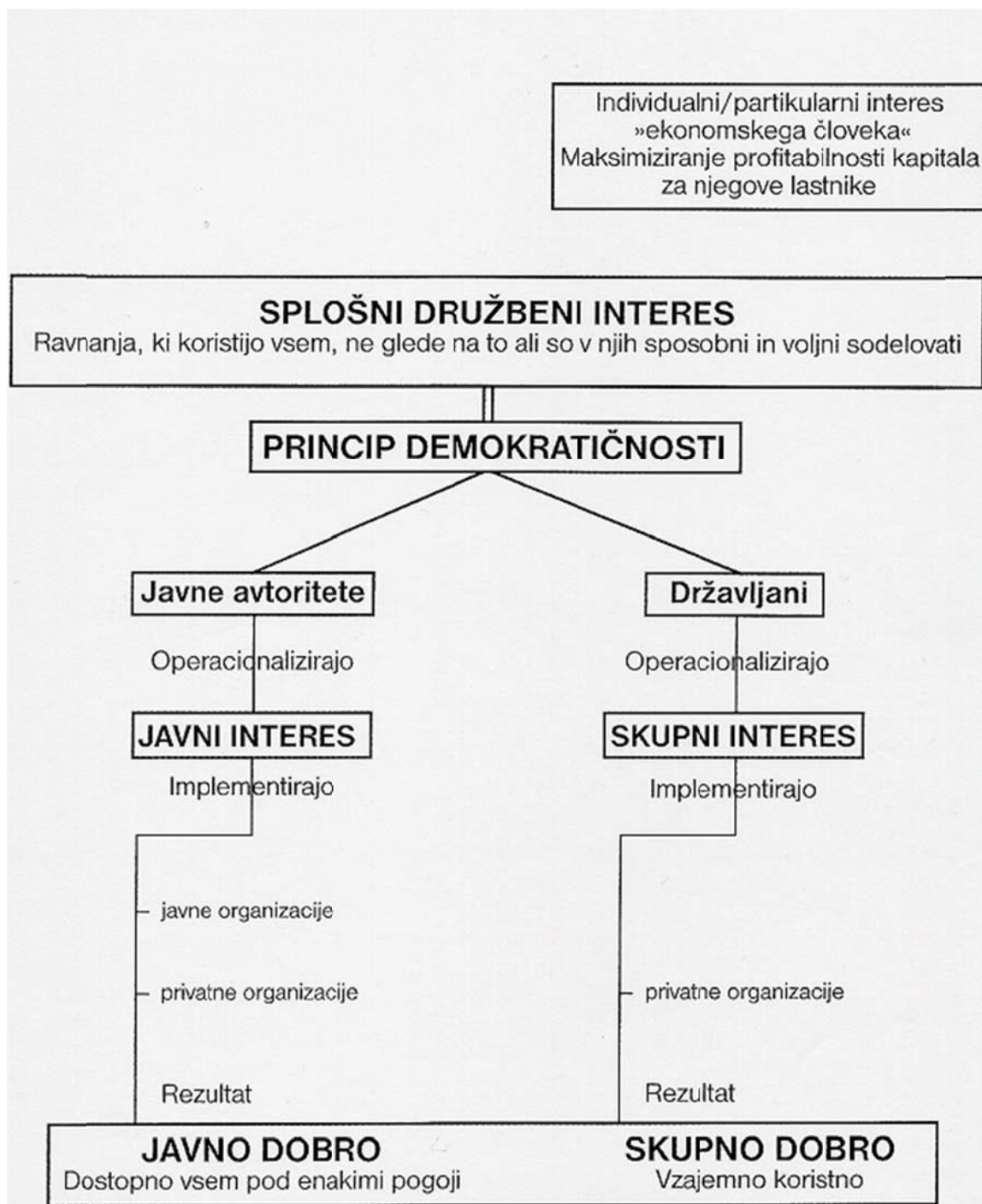
jih zato posredno podpirajo prek sistemov davčnih olajšav in drugih ugodnosti" (Kolarič 2002, 30).

Problem se pojavi, ker javne avtoritete kot javni interes priznajo le interese večine, interesi manjšine pa so večinoma prezrti. V takšnih primerih lahko tudi manjša skupina posameznikov uveljavlja svoje potrebe. Javne avtoritete nimajo monopola nad opredeljevanjem delovanja, ki je v splošnem družbenem interesu. Tudi državljani sami lahko svoje skupne interese "postavijo v funkcijo splošnega družbenega interesa, pri čemer ni nujno, da je to storjeno povsem eksplicitno" (Monnier in Thiry v Kolarič in drugi 2002, 12).

Kot je prikazano na Sliki 1.1, so neprofitne organizacije tiste organizacije, katerih temeljni cilj je služenje splošnemu družbenemu interesu. Javni interes uresničujejo tako zasebne kot tudi javne NPO, skupni interes pa le zasebne NPO (Kolarič in drugi 2002).

Slika 1.1: Neprofitne organizacije "v službi" splošnega družbenega interesa

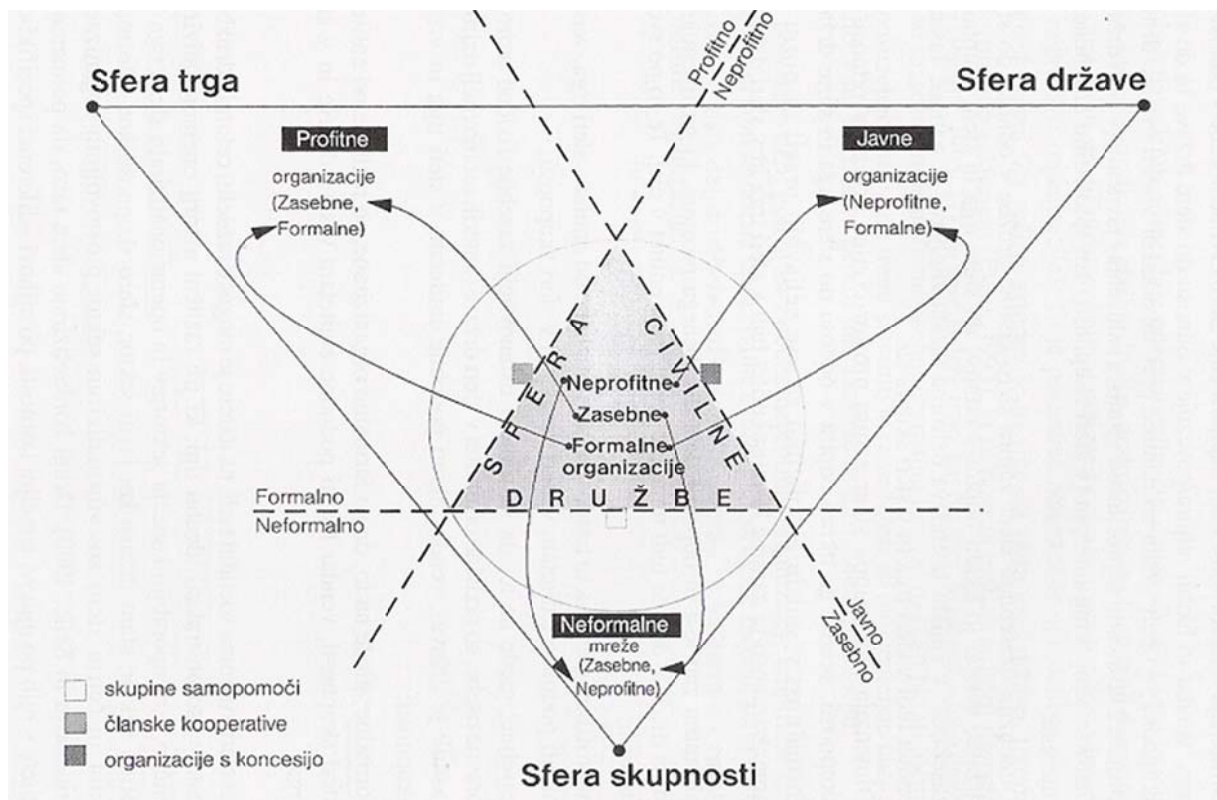
Vir: Kolarič in drugi (2002, 13).

Javne NPO so bile predmet proučevanja zaradi pojasnjevanja razvoja oz. razširjanja državne blaginje iz različnih politoloških, socioloških in ekonomskih vidikov od konca 2. svetovne vojne dalje (Kolarič in drugi 2002). Zasebne NPO so bile v tistem času potisnjene na obrobje. Zaradi neučinkovitosti javnih NPO in krize države blaginje so zasebne NPO začeli sistematično preučevati v poznih 70. letih. Javnim NPO so očitali togost, nezmožnost zadovoljevanja potreb vseh državljanov in nesorazmerje med stroški ter dejanskimi rezultati (Kolarič in drugi 2002). Mednarodne primerjalne raziskave, ki so bile posledica ponovnega "odkritja" zasebnih NPO, pa so pokazale, da so te organizacije obstajale in obstajajo v vseh družbah (Marega in Klemenc 1996).

Za pojasnjevanje pojma zasebne NPO, bom uporabila koncept trikotnik blaginje. Trikotnik blaginje razlaga odnose med tremi sferami v sodobnih družbah (Abrahamson v Kolarič in drugi 2002, 15). V sodobni družbi lahko posameznik sredstva za zadovoljevanje lastnih potreb pridobi iz treh sfer – sfere trga, sfere države in sfere skupnosti. Vsaka izmed sfer ima instrumente, ki jih drugi dve sferi nimata. "Instrument trga je denar, instrument države je moč in instrument skupnosti je solidarnost" (Abrahamsov v Kolarič in drugi 2002, 15). Vsaka izmed sfer ima t.i. diferenco specifik, lastnost ki je tipična samo za določeno sfero in po kateri se razlikuje od ostalih dveh sfer. Diferenca specifika sfere države je javnost, sfere trga profitnost in sfere skupnosti neformalnost (Kolarič in drugi 2002, 18–19).

Kot kaže Slika 1.2, zasebnih NPO ne moremo umestiti v nobeno izmed zgoraj omenjenih sfer, saj se od vseh sfer razlikujejo, hkrati pa so z vsako izmed njih povezane. Od sfere države jih ločuje zasebnost, od sfere trga neprofitnost, od sfere skupnosti pa formalnost. Hkrati pa so z vsemi sferami tudi povezane. Preko zasebnosti so povezane s sfero trga in skupnostjo, z neprofitnostjo so povezane s sfero države in skupnostjo, s formalnostjo pa so povezane s sfero trga in države. Vmesno sfero, v katero se uvrščajo zasebne NPO, imenujemo sfera civilne družbe, ki se od ostalih sfer razlikuje po hkratni zaprtosti in odprtosti do drugih sfer, poleg tega pa nima lastne diference specifike (Kolarič in drugi 2002, 18–19).

Slika 1.2: Zasebne neprofitne organizacije – entitete v sferi civilne družbe

Vir: Kolarič in drugi (2002, 17).

Enotna definicija civilne družbe ne obstaja. Anheier (2005, 9) pa pravi, da bi se večina strokovnjakov strinjala z njegovo izjavo, da civilna družba obsega institucije, organizacije in posameznike, ki so našli prostor med sferami skupnosti, države in trga ter se prostovoljno združujejo za doseganje splošnega družbenega interesa. Organizacijsko infrastrukturo za civilno družbo pa zagotavlja neprofitni sektor.

Podobnost in hkratna drugačnost od sfere trga, države in skupnosti je komparativna prednost zasebnih NPO iz dveh vidikov. Zasebne NPO delujejo zelo različno; lahko se vedejo v skladu z zakonitostmi trga, vendar ker profita ne razdeljujejo med lastnike in ker delujejo v javno ali skupno dobro, niso profitne organizacije; lahko uporabijo državna sredstva, vendar je lastništvo in vodenje organizacij še vedno v rokah zasebnikov; lahko uporabijo prijeme iz delovanja socialnih mrež, vendar se še vedno držijo postavljenih pravil in norm. Zasebne NPO se same odločijo, kateri izmed ostalih treh entitet bodo podobne (Kolarič in drugi 2002, 23–25).

Ker imajo zasebne NPO toliko različnih možnosti, da se približajo tisti sferi, kateri želijo in ker nimajo diference specifike, so zasebne NPO med seboj zelo različne. Omenjena različnost je verjetno vzrok, da ne obstaja enotno poimenovanje zasebnih NPO. Sama v tekstu uporabljam izraz neprofitne organizacije (NPO) kot izpeljanko poimenovanja študijskega programa, v okviru katerega pišem magistrsko delo. Kot ugotavlja Kolaričeva (Kolarič in drugi 2002, 6), so skupne značilnosti zasebnih NPO naslednje:

- so zasebne, kar pomeni, da so ločene od države, njihovi lastniki so zasebne fizične ali pravne osebe;
- so neprofitne, kar pomeni, da je njihov osrednji namen delovanje v splošnem družbenem interesu (javno in/ali skupno dobro);
- so organizacije, kar pomeni, da imajo izoblikovano strukturo in določena pravila za tiste, ki v njej sodelujejo;
- so prostovoljne, kar pomeni, da se vanje vključujejo tisti, ki to želijo.

1.1 DEFINICIJE NEPROFITNIH ORGANIZACIJ

Definicije obstajajo, ker z razlago nekega pojma pomagajo doseči določene cilje in namene. Ker imajo znanstveniki, praktiki in politiki različne cilje in zaradi tega različne omejitve, obstajajo različne definicije NPO. Zato definicij ne moremo razdeljevati na pravilne in napačne, ampak na tiste, ki bodo pomagale razložiti pojem z določenega zornega kota in tiste, ki tega ne bodo storile (Anheier 2005, 53). Salamon in Anheier (v Črnak-Meglič 2000, 33) definicije zasebnih NPO delita na:

1. legalno definicijo,
2. funkcionalno definicijo,
3. ekonomsko definicijo in
4. strukturno-operativno definicijo.

Legalna in funkcionalna definicija sta primerni pri preučevanju posamezne države, ekonomska definicija pri mikroekonomskih raziskavah, strukturno-operativna definicija pa pri mednarodnih primerjavah (Anheier 2005, 53).

Legalna definicija

Legalna definicija je tista, ki je zapisana v zakonodaji, predpisih, uredbah in pravilnikih posamezne države (Anheier 2005, 40). V večini držav obstajajo zakonsko določeni kriteriji za določanje organizacij, ki sodijo med zasebne NPO (Črnak-Meglič 2000, 33). Ker imajo posamezne države specifične pravne sisteme, ta oblika definicije otežuje mednarodne primerjave (Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji za obdobje 2003–2008 2003, 7). V večini držav se glede na predpisane postopke določene države status NPO dobi z registracijo organizacije, dodeljujejo pa ga pristojna ministrstva (Bežovan 1998, 67).

Ključni problem pri definiranju NPO v slovenskem pravnem redu je ta, da ne obstaja sistemski zakon, ki bi enotno opredeljeval vse NPO. Pri nas je vsaka organizacijska oblika urejena posebej, znotraj enega zakona pa so večinoma združene različne statusne značilnosti organizacij, kot npr. pridobitne in nepridobitne, osebe javnega in zasebnega prava² (Klenovšek in drugi 2006, 74–77).

V Sloveniji je temeljna pravna podlaga Ustava, v njej sta dva člena, ki sta pomembna za zasebne NPO. V 42. členu je določena svoboda združevanja, zakonska omejitev te pravice pa je dopustna le v primerih varnosti države ali javne varnosti ter varstva pred širjenjem nalezljivih bolezni. V 33. členu pa je opredeljena pravica do zasebne lastnine (Klenovšek in drugi 2006, 74).

Med NPO v Sloveniji štejemo društva, ki so najštevilčnejša, ter še ustanove, zavode, gospodarske družbe, ki opravljajo nepridobitno dejavnost, politične stranke, sindikate in verske skupnosti.

Zakon o društvih (ZDru-1) iz leta 2006 govori o splošnih določbah, ustanovitvi, registraciji in upravljanju društva, premoženju društva, o društvu, ki deluje v javnem interesu, prenehanju in evidencah društva... Namen društva ni pridobivanje dobička. Presežke prihodkov nad

---

² NPO so praviloma pravne osebe, pravne osebe pa se razvrščajo na pravne osebe zasebnega prava in pravne osebe javnega prava. Glavni kriterij za razlikovanje je ustanovitveni akt. Pravne osebe javnega prava so ustanovljene z oblastnimi akti (zakoni, uredbe...), pravne osebe zasebnega prava pa z zasebnopravnimi akti (pogodbe, statuti pri društvih in delniških družbah, enostranski pravni posli pri ustanovah...) (Trstenjak 1998).

odhodki društvo namenja za uresničevanje svojega namena in ciljev in jih ne deli med člane (Zakon o društvih 2006, 1. člen).

Področje ustanov ureja Zakon o ustanovah (ZU-UPB1) iz leta 2005, ki opredeljuje namen, za katerega je ustanova ustanovljena, kako poteka ustanovitev, kateri so akti in organi ustanove, premoženje ustanove, nadzor in prenehanje... (Zakon o ustanovah 2005).

Zakon o zavodih iz leta 1991 opredeljuje splošna vprašanja, kako poteka ustanovitev zavoda, katere so dejavnosti zavoda, opravljanje javne službe, kateri so organi in akti zavoda, nadzor nad njimi... Zavod lahko opravlja gospodarsko dejavnost, če je le-ta namenjena opravljanju dejavnosti, za katero je zavod ustanovljen (Zakon o zavodih 1991, 18. člen). Zavodi pridobivajo sredstva s plačili za storitve, s prodajo blaga in storitev na trgu, iz sredstev ustanovitelja in z drugimi viri, ki so določeni z zakonom in ustanovitvenim aktom. Če zavod doseže presežek prihodkov nad odhodki, lahko ta presežek uporabi le za opravljanje in razvoj dejavnosti (Zakon o zavodih 1991, 48. člen).

Funkcionalna definicija

Druga definicija opredeljuje NPO glede na funkcije, namen in cilje. Funkcionalna definicija poudarja predvsem delovanje NPO v splošnem družbenem interesu, poudarjena je komponenta dobrodelnosti (Anheier 2005, 43).

Ekonomska definicija

Pri ekonomski definiciji kot glavno značilnost, ki ločuje NPO od ostalih organizacij, poudarjajo strukturo prihodkov. NPO naj bi po ekonomski definiciji večino dohodkov (več kot polovico) pridobile iz prostovoljnih donacij in članarin in ne iz prodaje blaga oz. storitev na trgu ali iz davčnih olajšav. Ekonomska definicija poudarja tudi, da NPO ne razdeljujejo dobička med lastnike, ampak ga investirajo v nadaljnje delovanje organizacije (Anheier 2005, 45–46).

Spornost te definicije je potrdila primerjalna analiza virov prihodkov NPO, saj v praksi organizacij s takšno strukturo prihodka praktično ni (Salamon in Anheier v Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji za obdobje 2003–2008 2003, 7).

Strukturno-operativna definicija

Zadnja definicija poudarja osnovno strukturo in delovanje NPO in ne vir prihodka tako kot ekonomska definicija, oz. osnovni cilj delovanja kot funkcionalna definicija. Strukturno-operativno definicijo sta prvič predstavila Salamon in Anheier leta 1992. Po njuni opredelitvi so NPO tiste organizacije, ki imajo naslednje značilnosti:

1. *Formalno organiziranost*; organizacije imajo določeno strukturo in pravila za svoje delovanje, npr.: listino o ustanovitvi, redna srečanja oz. stalnost delovanja. K temu kriteriju sodijo tudi organizacijske meje, jasna pravila o tem, kdo je član in kdo ne, jasna razmejitve o tem, kakšne so odgovornosti posameznikov kot članov NPO in njihove odgovornosti kot posameznikov.
2. *Nevladnost oz. zasebnost*; NPO so nevladne, kar pomeni, da so ločene od države, ki na njihovo delovanje nima vpliva. Od države lahko prejemajo sredstva, vendar to ne sme vplivati na njihove odločitve.
3. *Samoupravnost*; NPO zagotavljajo nadzor nad lastnim delovanjem, za kar morajo imeti vodstvene postopke, ki jim omogočajo izvajanje notranjega nadzora. V nadzornih svetih so lahko tudi predstavniki države ali profitnih organizacij, vendar morajo NPO zagotoviti, da ti predstavniki ne zmanjšujejo avtonomnosti NPO.
4. *Neprofitnost*; njihovo delovanje ni primarno usmerjeno v pridobivanje dobička, prav tako le-tega ne razdeljujejo med svoje člane oz. lastnike. Če ustvarijo dobiček, ga morajo porabiti za osnovni namen organizacije. Kar ločuje NPO od profitnih organizacij je to, da njihov osnovni cilj ni pridobivanje dobička, temveč delovanje v splošnem družbenem interesu.
5. *Prostovoljstvo*; članstvo v NPO je neobvezno in zato prostovoljno. Po drugi strani pa se izraz prostovoljstvo nanaša tudi na veliko količino prostovoljnega dela, ki ga opravijo neplačani prostovoljci (Anheier 2005, 47–49).

Tipi pravnih oseb, ki jih po tej definiciji lahko uvrščamo med NPO, so:

- a. društva,
- b. ustanove,
- c. zasebni zavodi,
- d. družbe z omejeno odgovornostjo,
- e. zadruga in
- f. cerkvene organizacije (Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji za obdobje 2003–2008 2003, 8).

Organizacija združenih narodov (OZN) je v priročniku *Hanbook on Non-Profit Institutions* objavila poenostavljeno strukturno-operativno definicijo (Anheier 2005, 53). Med neprofitne organizacije šteje tiste, ki imajo naslednje značilnosti:

- niso profitne organizacije in po zakonu ali pravilih lastnikom ali nadzornikom ne razdeljujejo dobičkov,
- so institucionalno ločene od države,
- so samoupravne in
- članstvo in prispevki niso obvezni z zakonom (*Hanbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts 2003*, 18).

1.2 TIPOLOGIJA IN KLASIFIKACIJA NEPROFITNIH ORGANIZACIJ

Zaradi številnih lastnosti in neenotnega poimenovanja NPO obstaja problem tudi pri razvrščanju teh organizacij. V družboslovnem raziskovanju sta na voljo dva instrumenta, tipologija in klasifikacija, ki pomagata organizacije razvrstiti za namene preučevanja (Kolarič in drugi 2002). Tipologija je "teoretsko" orodje, ki pomaga pri identifikaciji vseh tipov organizacij, ki dejansko obstajajo (Marega in Klemenc 1996). Pri tipologiji se postavljajo merila, po katerih se ločuje organizacije z določenim merilom od organizacij, ki tega merila ne izpolnjujejo. Najsplošnejše merilo je temeljni smisel oz. cilj obstoja določene organizacije. Vse organizacije lahko razdelimo na tiste, katerih temeljni cilj je povečevanje kapitala za lastnike (profitne organizacije) in tiste, katerih smisel delovanja je delovanje v splošnem družbenem interesu (neprofitne organizacije). Ostala merila so lahko še, kdo je ustanovitelj oz. lastnik organizacije, kakšen je formalno pravni status organizacije... (Kolarič in drugi 2002).

Tipologija pomaga pri preglednosti NPO, vendar je instrument klasifikacije tisti, ki omogoča kvalitetno družboslovno raziskovanje NPO. Merilo za razvrščanje NPO je področje njihovega delovanja (Kolarič in drugi 2002). Razlika med klasifikacijo in definicijo je v tem, da klasifikacija določi značilnosti, po katerih se pojavi med seboj razlikujejo. Definicija pa pojasni, katere so lastnosti, ki so skupne določenim pojavom in jih na tej podlagi razdeli v skupine (Anheier 2005, 54).

Obstaja več klasifikacijskih sistemov³, med katerimi je najbolj uporabljena in izpopolnjena Mednarodna klasifikacija neprofitnih organizacij – ICNPO (International Classification of Nonprofit Organizations). V tej klasifikaciji je zajetih 12 področij, na katerih delujejo zasebne NPO:

1. področje kulture/umetnosti in rekreacije/športa,
2. področje izobraževanja in raziskovanja,
3. področje zdravstva,
4. področje socialnega varstva,
5. področje zaščite okolja/varstva živali,
6. področje razvoja lokalnih skupnosti in stanovanja,
7. področje prava, zagovorništva in politike,
8. področje nabiranja sredstev/financiranja neprofitnih organizacij in promocije voluntarizma,
9. področje mednarodnega delovanja,
10. področje religij,
11. področje poslovnega in poklicnega združevanja,
12. drugo, česar ni mogoče razvrstiti na nobeno od področij (Kolarič in drugi 2002).

Definicije, klasifikacije in tipologije pomagajo pri preučevanju določenega pojava tako, da omejijo ta pojav. Glede na mednarodno klasifikacijo (ICNPO) bom v nadaljevanju največ pozornosti posvetila zasebnim NPO na področju zaščite okolja.

Definicije razložijo, katere so lastnosti določenega pojava, v tem primeru zasebnih neprofitnih organizacij. Različne definicije obstajajo, ker so zasebne NPO preučevane iz različnih zornih kotov. Salamon in Anheier (Črnak-Meglič 2000, 33) sta opredelila 4 različne definicije zasebnih NPO, od katerih je v tem magistrskem delu največji poudarek na strukturno-operativni definiciji, ki opredeljuje pet značilnosti, ki jih mora imeti organizacija, da jo uvrščamo med zasebne NPO. Te značilnosti so formalna organiziranost, neodvisnost delovanja, samoupravnost, neprofitnost in prostovoljstvo. V Sloveniji so organizacije, ki posedujejo zgoraj omenjene lastnosti, poimenovane zelo različno. Sama uporabljam pojem zasebne neprofitne organizacije kot izpeljanko iz imena študijskega programa, v okviru katerega pišem to magistrsko delo.

---

³ Med seboj se klasifikacijski sistemi razlikujejo po tem, koliko področij zajemajo.

Zasebne neprofitne organizacije so entitete v sferi civilne družbe, ki je vmesna sfera med državo, trgom in skupnostjo. Od ostalih treh sfer se razlikuje po tem, da nima lastne diference specifikke – lastnosti, ki je značilna samo za eno sfero. Za sfero civilne družbe je namreč značilna hkratna podobnost in ločenost od ostalih sfer. Ker nima lastne diference specifikke in ker je lahko podobna sferi trga, države ali skupnosti, so organizacije, ki delujejo v sferi civilne družbe – zasebne NPO – med seboj zelo različne. Lahko so podobne državnim organizacijam, profitnim organizacijam ali socialnim mrežam. Zaradi tega obstaja tudi veliko različnih poimenovanj organizacij, ki jih v tem delu poimenujem zasebne NPO.

Obstoj in delovanje zasebnih NPO je pojasnjevalo mnogo avtorjev. Njihove teoretične pristope je možno razvrstiti v štiri skupine: ekonomske, politološke, socialno-psihološke in sociološke razlage vloge in pomena zasebnih NPO. Prvi trije pristopi se ukvarjajo z le eno vlogo zasebnih NPO v družbi, zadnja – sociološka – pa pri razlaganju upošteva več vidikov. Ekonomisti na zasebne NPO gledajo le kot na proizvajalce javnih dobrin in storitev, ki v heterogeni družbi zagotavljajo tisto blago in storitve, ki jih javne NPO ne. Politološke teorije so osredotočene na posredniško vlogo, ki jo zasebne NPO igrajo med posamezniki, državo in trgom. Socialno-psihološke teorije so novejše, osredotočajo se na motivacijo tistih, ki sodelujejo v zasebnih NPO (financerjev, izvajalcev dejavnosti, uporabnikov....) (Kolarič in drugi 2002).

Zgoraj omenjeni teoretični pristopi pa ne morejo odgovoriti na številna vprašanja, npr.: Zakaj so zasebne NPO v določenih družbah bolj razvite, v drugih pa manj? Zakaj v nekaterih družbah prevladuje določen tip financiranja, v drugih pa drugačen?... Na ta in še druga vprašanja lahko odgovorimo s pomočjo koncepta sistemi blaginje, ki so ga razvili sociologi (Kolarič in drugi 2002).

1.3 SISTEMI BLAGINJE

Koncept sistema blaginje zajema zagotavljanje socialne varnosti in blaginje državljanom s strani države, trga, civilne družbe in skupnosti. Sfera civilne družbe je operacionalizirana z zasebnimi NPO, ki pa v družbi blaginje delujejo v interakciji z razvojem in delovanjem entitet v ostalih družbenih sferah (trg, država, skupnost). V različnih državah zasedajo sfere trga, države, civilne družbe in skupnosti različne položaje v hierarhiji. Tako se je skozi zgodovino

oblikovalo pet različnih sistemov blaginje. Idealno tipski sistemi so predstavljeni v nadaljevanju, v realnosti pa so možne številne različice znotraj enega sistema blaginje (Kolarič in drugi 2002).

Liberalni sistem blaginje

Liberalni sistem blaginje temelji na individualistični ideologiji, po kateri naj bi bili vsi posamezniki sami sposobni, da na trgu poskrbijo za svojo socialno varnost in blaginjo. Poudarjena je vloga trga, kjer nastopajo zasebne profitne organizacije skupaj z zasebnimi zavarovalnimi shemami. Na drugem mestu je sfera civilne družbe z zasebnimi NPO, ki so v oporo tistim, ki ne morejo v polni meri sodelovati na trgu. Zasebne NPO so visoko profesionalizirane in ponujajo tiste storitve, po katerih je največje povpraševanje - zdravstvo, izobraževanje. Država je na zadnjem mestu, kjer s svojimi sistemi socialne pomoči poskrbi za najbolj šibke skupine prebivalstva. Glavni prihodki zasebnih NPO prihajajo od prodaje izdelkov in storitev na trgu. Liberalen tip sistema blaginje prevladuje v ZDA in Veliki Britaniji (Kolarič in drugi 2002).

Konservativno-korporativistični sistem blaginje

Država v konservativno-korporativističnem sistemu blaginje vse zaposlene vključuje v obvezne sisteme socialnih zavarovanj, s čimer podpira njihovo sposobnost, da kupujejo sredstva na trgu. Trg je zaradi koncesijskih pogodb med državo in zasebnimi profitnimi organizacijami na prvem mestu. Država, ki se nahaja na drugem mestu, poskrbi tudi za tiste posameznike in skupine, ki na trgu niso prisotni. Zanje so vzpostavljeni sistemi socialne pomoči, poleg tega so storitve naročene pri zasebnih NPO, ki so na zadnjem mestu v hierarhiji.

Ker zasebne NPO delujejo v imenu države (so producentke javni dobrin in storitev), morajo dosegati visoke standarde, kar zagotovijo z visoko stopnjo profesionalizacije. Veliko število zaposlenih lahko "vzdržujejo", saj imajo redne prihodke s strani države. Dejavnost so predvsem na področjih socialnega varstva ter tudi zdravstva in izobraževanja. Omenjeni sistem blaginje prevladuje v srednji Evropi (Avstrija, Nemčija, Francija, Belgija, Nizozemska) (Kolarič in drugi 2002).

Socialno-demokratski sistem blaginje

Socialno-demokratski sistem blaginje je skoraj popolnoma nasproten liberalnemu sistemu. Odgovornost države za socialno varnost in blaginjo je na prvem mestu, država svoje programe uresničuje preko močnega javnega sektorja ter na ta način poskrbi za socialne pravice državljanov, ki pa imajo ob tem seveda tudi možnost, da dodatno poskrbijo za svoje pravice na trgu. Obseg zasebnega NPO sektorja je majhen. Zasebne NPO so pomembne zaradi svoje posredniške vloge med državo in tistimi državljani, katerih potrebe, kljub univerzalnim programom, ostanejo nezadovoljene. Zaradi nezahtevne vloge zasebnih NPO je njihova stopnja profesionalizacije nizka. Omenjeni tip sistema blaginje prevladuje v skandinavskih državah (Kolarič in drugi 2002).

Katoliški sistem blaginje

Katoliški sistem blaginje prevladuje v mediteranskih državah (Španija, Italija, Portugalska) in Južni Ameriki, kjer so primarni producenti javnih dobrin in storitev zasebne NPO in neformalne socialne mreže, ki jih ustanavlja Cerkev. Trg je na drugem, država pa na zadnjem mestu v hierarhiji. Vloga zasebnih NPO je dvojna, saj na eni strani nastopajo kot producentke kolektivnih dobrin in storitev za prodajo na kvazitrgih, po drugi strani pa cerkvene NPO zagotavljajo legitimnost katoliški cerkvi (Kolarič in drugi 2002).

Državno-socialistični sistem blaginje

Državno-socialistični sistem blaginje, v katerega je spadala tudi Slovenija, se je vzpostavil v socialističnih družbah, kjer je imela glavno vlogo komunistična partija. Država je imela dominantno vlogo, zasebne NPO pa so zaradi formalnih ovir za ustanavljanje včasih obstajale le na ravni društev in združenj, prav tako je bila marginalizirana vloga cerkve. Najpomembnejša področja delovanja so bila šport, kultura in rekreacija. Zasebne NPO so se financirale s članarinami, državnimi dotacijami in sponzorskimi sredstvi podjetij. Značilna je bila tudi nizka stopnja profesionalizacije (Kolarič in drugi 2002).

Esping-Andersen (1991) je izdelal tipologijo režimov blaginje, ki jo je potrdil s primerjalno analizo. Po njegovi tipologiji v svetu prevladujejo 3 režimi blaginje:

1. *Liberalni tip*: "Država zagotavlja pomoč le, ko odpovedo vse druge možnosti za zagotovitev socialne varnosti državljanov. Upravičenost do pomoči je opredeljena s strogimi pravili. Pomoči so majhne in povezane s stigmatiziranjem prejemnikov"

(Kolarič in drugi 2002, 75). Zasebni neprofitni sektor je ohranil vlogo primarnega producenta kolektivnih storitev na nekaterih področjih (Esping-Andersen 1991).

2. *Korporativistični tip*: Država regulira večinoma obvezne sisteme zavarovanj pred socialnimi tveganji. Posameznikove pravice so vezane na njegov zaposlitveni status. Zasebni neprofitni sektor igra dopolnilno vlogo državi (Esping-Andersen 1991).
3. *Socialno-demokratski tip*: Država zagovarja načelo enakih socialnih pravic za vse državljane. Država zagotavlja vsem državljanom enake storitve, ne glede na njihov zaposlitveni status. Zasebne NPO imajo nadomestno vlogo; zagotavljajo tiste storitve, ki jih država ne nudi (Kolarič in drugi 2002, 75).

Zaradi številnih kritik in zaradi spremenjenih razmer je Esping-Andersen (1999) ponovno preučil svojo tipologijo režimov blaginje in prišel do zaključka, da kljub nekaterim različnim značilnostim držav, ki spadajo v isti sistem blaginje, ni potrebe po dodatnem režimu blaginje.

1.3.1 Sistem blaginje v Sloveniji

Sistem blaginje se je tudi v Sloveniji razvijal in spreminjal glede na specifične dejavnike družbenega in političnega okolja. V preteklosti se je, tako kot v ostalih socialističnih družbah, tudi pri nas izoblikoval državno-socialistični sistem, ki je bil osnovan na socialno-demokratskem tipu, vendar je imel zaradi socialistične preteklosti države nekaj dodatnih lastnosti. V državno-socialističnem sistemu je bila država hkrati lastnik, financer in nadzornik vseh institucij in organizacij, ki so izvajale socialne storitve in zagotavljale denarna nadomestila posameznikom. Ker država ni zagotavljala zadostne socialne varnosti in blaginje za vse člane družbe, je precejšnje breme odpadlo tudi na neformalne socialne mreže, to je na družino in ostalo sorodstvo. Znotraj tega sistema so imeli posamezniki le majhno možnost za zagotovitev potrebnih storitev iz drugih dveh sfer, saj je bila po eni strani vloga nevladnih organizacij zaradi določenih formalnih ovir omejena, na trgu pa se tovrstne storitve niso smele tržiti (Kolarič in drugi 2002, 138).

Na prehodu iz socialistične v postsocialistično družbo se je slovenski sistem blaginje "otresel posebnosti" in se je v prvi polovici devetdesetih let formalno-pravno konstituiral kot dualni model, sestavljen iz elementov, ki so temeljni konstitutivni elementi na eni strani

konservativno-korporativističnega, na drugi strani pa socialnodemokratskega sistema blaginje (Kolarič in drugi 2009, 71).

Pomemben element konservativno-korporativističnega sistema blaginje so obvezni sistemi socialnih zavarovanj, ki temeljijo na socialnem partnerstvu. Za zaposlene in njihove družinske člane sistemi socialnih zavarovanj predstavljajo osnovo za zagotavljanje socialne varnosti. Značilnost socialno-demokratskega sistema blaginje je močan javni sektor, ki je ohranil status glavnega producenta različnih vrst storitev, do katerih imajo vsi državljani dostop pod enakimi pogoji. Kot dopolnilo javnemu sektorju so se izoblikovale zasebne NPO, ki praviloma na osnovi koncesijskih pogodb dopolnjujejo ponudbo javnega sektorja na tistih področjih, kjer le-ta ne zagotavlja storitev v zadostnem obsegu oz. ne zagotavlja dovolj kvalitetnih storitev. Družina je pri zagotavljanju socialne varnosti in blaginje za svoje člane še vedno najpomembnejša enota neformalnega sektorja. Država podpira njeno delovanje s pozitivnimi ukrepi družinske politike (Kolarič in drugi 2009, 70–71).

Ob obveznih sistemih se na področju pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja razvijajo tudi dodatne zasebne zavarovalne sheme, ki predstavljajo zametek zasebnega profitnega sektorja. Zasebne profitne organizacije ponujajo možnost izbire storitev – vendar le tistim posameznikom, ki si to lahko privoščijo (Kolarič in drugi 2009, 70–71).

2 FINANCIRANJE ZASEBNIH NEPROFITNIH ORGANIZACIJ

Finančni okviri delovanja zasebnih NPO so eden izmed glavnih kriterijev ocenjevanja položaja in stanja zasebnega neprofitnega sektorja v državi. Prihodki zasebnih NPO v Sloveniji so bistveno pod povprečjem primerljivih držav, struktura prihodkov pa kaže na nizek delež prihodkov iz javnih virov. Na slabo stanje v sektorju kažejo tudi primerjalni podatki o številu zaposlenih v zasebnih NPO. Vse to kaže na zaostajanje Slovenije v primerjavi s svetovnim trendom – povečevanjem pomena zasebnih NPO. "Njihovo delovanje na različnih področjih družbenega življenja je pomemben del ustvarjanja družbenega in socialnega kapitala. Njihov nepridobitni namen, vključevanje prostovoljnega dela in angažiranje zasebnih virov, je ključno za zadovoljevanje potreb v družbi" (Klenovšek in drugi 2006, 9).

Vsaka NPO za svoje delovanje potrebuje redne prihodke, s katerimi krije stroške, ki nastajajo pri izvajanju projektov in širjenju obsega ter vsebine svojega delovanja. Večina zasebnih NPO se oskrbuje z negotovimi viri, kar ovira njihovo nemoteno delovanje (Badelt v Trunk Širca 1998, 103–104). Oskrbujejo se s prihodki ne le iz enega vira, ampak iz različnih virov, s čimer si zagotavljajo neodvisnost. V mednarodnih raziskavah se viri prihodkov delijo v tri skupine:

- komercialni viri; kamor se uvrščajo prihodki iz neprofitne dejavnosti, prihodki iz profitne dejavnosti, članarine in drugi prihodki organizacij,
- javni viri; kamor se uvrščajo subvencije države in lokalnih skupnosti ter skladov (loterija) in
- zasebni viri; kamor se uvrščajo donacije posameznikov, podjetij, fundacij, sorodnih organizacij in zapuščine (Kolarič in drugi 2002, 123).

Na podlagi strukture virov prihodkov so oblikovani trije osnovni modeli financiranja NPO:

- model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti,
- model dominacije državnega financiranja in
- model dominacije zasebnih donacij (Kolarič in drugi 2002, 123).

2.1 PRIHODKI IZ JAVNIH VIROV

Finančna politika vlade oziroma države do neprofitnega sektorja je v veliki meri odvisna od vloge neprofitnih organizacij v družbi in izvajanja državnih nalog, ki jih je država prenesla na neprofitni sektor. Javno financiranje lahko pomeni plačilo za blago in storitve, ki sodijo v pristojnost javnega sektorja ali podporo programskim aktivnostim NPO (Klenovšek in drugi 2006, 195–196).

Med financiranje iz javnih virov štejemo dotacije ministrstev, lokalnih samoupravnih skupnosti (občin) na podlagi razpisov, podeljevanje koncesij, financiranje na podlagi javnih naročil, subvencije (direktno financiranje na podlagi predpisov), sredstva iz javnih fundacij (npr. FIHO, Fundacija za šport, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti), plačila prispevkov osumljencev po Zakonu o kazenskem postopku, državne pomoči, subvencije ter druge vrste uporabe javnega premoženja in drugih ugodnosti iz javnih sredstev (Finance.NVO.si).

Financiranje iz javnih virov vključuje neposredno in posredno financiranje. Posredno financiranje predstavlja ugodnosti, kot so npr. davčne olajšave, ki jih država prizna zasebnim NPO za izvajanje neprofitne dejavnosti in pogosto v javno korist. Primeri neposrednega financiranja pa so subvencije, koncesijske pogodbe, podpora projektov... V primeru neposrednega financiranja so sredstva zagotovljena v državnem ali občinskem proračunu, v primeru posrednega financiranja pa podpora države ni prikazana kot strošek proračuna, ampak gre za dohodek države, kateremu se država odpove. Ključni kriterij, ki ga države uporabljajo za odločitev o tem, ali in v kolikšni meri so določene NPO upravičene do javnih sredstev, je javna koristnost dejavnosti NPO (Klenovšek in drugi 2006, 189, 195–196).

Podlaga za posredno financiranje zasebnih NPO sta v Sloveniji Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2) iz leta 2006 in Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1-UPB2) iz leta 2010.

Po Zakonu o davku od dohodkov pravnih oseb je zavezanec za plačevanja davka vsaka pravna oseba. Plačevanja davka so oproščeni zavezanci, ki so ustanovljeni za opravljanje nepridobitne dejavnosti. Zavodom, društvom, ustanovam, verskim skupnostim, političnim

strankam, zbornicam in reprezentativnim sindikatom ni treba plačevati davka od dohodka iz opravljanja nepridobitne dejavnosti. Vse naštete pravne osebe pa morajo plačati davek od dohodkov iz opravljanja pridobitne dejavnosti⁴ (ZDDPO-2 2006).

59. člen ZDDPO-2 med davčnimi olajšavami omenja tudi olajšave za donacije. Zavezanec lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove za znesek izplačil za humanitarne, invalidske, socialno varstvene, dobrodelne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, zdravstvene, športne, kulturne, ekološke in religiozne namene, ki ga lahko nameni rezidentom Slovenije ali državam članicam EU. Omenjeni zakon opredeljuje tudi zgornjo mejo, do katere se priznajo davčne olajšave (ZDDPO-2 2006).

Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1-UPB2 2010) uvaja obvezno plačevanja davka na dodano vrednost (DDV), ki se plačuje od dobave in pridobitve blaga in opravljenih storitev. Pri dobavah blaga ali izvajanju storitev davčna osnova vključuje vse, kar predstavlja plačilo, ki ga je prejel ali ga bo prejel. Zakon pa predvideva oprostitev DDV, vendar le za določene dejavnosti, ki so v javnem interesu (ZDDV-1-UPB2 2010).

Po 43. členu ZDDV-1-UPB2 (2010) so za dobavo blaga in storitev oproščene plačila DDV tudi osebe, ki niso osebe javnega prava, če je v vsakem posameznem primeru dobave izpolnjen eden ali več naslednjih pogojev:

- njihov cilj ni doseganje dobička, če pa dobiček vseeno dosežejo, ga ne smejo razdeliti, temveč ga morajo nameniti za nadaljnje opravljanje ali izboljšanje storitev;
- jih upravljajo in vodijo večinoma prostovoljci, ki sami ali preko drugih oseb niso posredno ali neposredno udeleženi v rezultatih teh dejavnosti;
- zaračunavajo cene, ki jih odobrijo pristojni organi, ali cene, ki niso višje od takšnih odobrenih cen, ali cene, ki so nižje, kot jih za podobne storitve zaračunavajo davčni zavezanci, ki obračunavajo DDV;
- ni verjetno, da oprostitev DDV za te storitve izkrivlja konkurenco, na primer postavlja v slabši položaj davčne zavezance, ki obračunavajo DDV.

---

⁴ Minister, pristojen za finance, podrobneje opredeli pridobitno oziroma nepridobitno dejavnost, pri tem pa upošteva, da se pridobitna dejavnost opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička ter da z opravljanjem pridobitne dejavnosti konkurirajo na trgu z drugimi osebami (ZDDPO-2 2006, 9. člen).

2.2 PRIHODKI IZ ZASEBNIH VIROV

Med prihodke iz zasebnih virov se štejejo prihodki iz donacij - donacije posameznikov, podjetij, fundacij (Kolarič in drugi 2002, 123). Najbolj pogost mehanizem za spodbujanje donacij s strani posameznikov ali podjetij so davčne olajšave. Tako so davčne ugodnosti za donacije zasebnim NPO s strani podjetij zagotovljene v vseh državah srednje in vzhodne Evrope, v večini pa tudi olajšave za posameznike. Davčne ugodnosti pa seveda niso dovolj za spodbujanje filantropije s strani podjetij; donatorji darujejo iz različnih razlogov in davčne ugodnosti so samo eden izmed njih (Klenovšek in drugi 2006, 190).

Davčne ugodnosti za pravne osebe omenja 59. člen Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2 2006), davčne ugodnosti za posameznike pa 66. člen Zakona o dohodnini (ZDoh-2-UPB5 2010). Podobno kot ZDDPO-2, tudi ZDoh-2-UPB5 med olajšave za donacije uvaja znižanje davčne osnove.

Zavezanec lahko uveljavlja znižanje davčne osnove za znesek izplačil za humanitarne, invalidske, socialno-varstvene, dobrodelne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, zdravstvene, športne, kulturne, ekološke in religiozne namene, in sicer le za izplačila do zneska, ki ustreza 0,3 % obdavčenega prihodka zavezanca v davčnem letu. Poleg tega lahko zavezanec uveljavlja dodatno znižanje davčne osnove do zneska, ki ustreza 0,2 % obdavčenega prihodka zavezanca, za znesek izplačil v denarju in v naravi za kulturne namene in za takšna izplačila prostovoljnim društvom, ustanovljenim za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki delujejo v javnem interesu (ZDoh-2-UPB5 2010).

142. člen ZDoh-2-UPB5 (2010) ureja namenitev dela dohodnine za donacije. Rezident lahko zahteva, da se do 0,5 % dohodnine, ki se všttevajo v letno davčno osnovo, nameni za financiranje splošno-koristnih namenov⁵ in za financiranje političnih strank in

---

⁵ Za splošno-koristne namene se štejejo humanitarni nameni, nameni varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, invalidski, dobrodelni, ekološki, kulturni, športni, religiozni in drugi nameni, ki se opravljajo v okviru dejavnosti rezidentov Slovenije, ki so po posebnih predpisih ustanovljeni za opravljanje navedenih dejavnosti kot nepridobitnih dejavnosti, in katerim je s posebnim zakonom ali na podlagi posebnega zakona, zaradi opravljanja te dejavnosti priznan poseben status ali določeno, da je njihova dejavnost v javnem interesu ali da je dobrodelna. Za rezidente iz prejšnjega stavka se ne štejejo rezidenti pravne osebe, ki so jih ustanovile ali katerih člani so pravne osebe javnega prava (ZDoh-2-UPB5 2010, 142. člen).

reprezentativnih sindikatov. Bolj podrobno ta člen ureja Uredba o namenitvi dela dohodnine za donacije iz leta 2007.

Za leto 2007 je donacijo 0,5 % od svoje dohodnine namenilo 20,8 % davčnih zavezancev. Za leto 2008 so fizične osebe z namenitvijo 0,5 % dohodnine skupaj zbrale 3,1 milijona evrov (Dobrodelen.si).

2.3 PRIHODKI IZ LASTNE DEJAVNOSTI

Med prihodke iz lastne dejavnosti se uvrščajo prihodki iz neprofitne dejavnosti, prihodki iz profitne dejavnosti, članarine in drugi prihodki organizacij (Kolarič in drugi 2002, 123). Zasebne NPO lahko sredstva iz lastne dejavnosti pridobijo na različne načine, npr. z zaračunavanjem dela ali vseh stroškov za svoje storitve, s pridobitno dejavnostjo, ki je povezana s poslanstvom organizacije ali z nepovezano pridobitno dejavnostjo, če jim je to dovoljeno (Klenovšek in drugi 2006, 191).

Frustracije zasebnih NPO zaradi nestabilnih razmer na področju financiranja in želja mnogih organizacij po bolj neodvisnem delovanju – ločeno od donatorjev, ki podpirajo le določene projekte, ne pa osnovnih stroškov NPO in ki podpirajo le tiste projekte, ki so všeč njim – je privedla do ideje za pridobivanje prihodkov na osnovi tržnega pristopa. Organizacije so pričele uporabljati pristope, ki so bili predhodno "rezervirani" le za tržna podjetja (Torkar in Čandek 1999). Ker pa za NPO veljajo določene posebnosti, ki jih profitne organizacije ne posedujejo, morajo biti NPO pri tržnih pristopih bolj previdne, inovativne in ne smejo pozabiti na poslanstvo organizacije.

Aktivnosti pridobivanja finančnih virov z zaračunavanjem storitve in blaga Torkar in Čandek (1999) poimenujeta samofinanciranje. "Dejavnosti samofinanciranja so oblika neposredne usmeritve NPO v pridobivanje dobička ali drugih načinov zagotavljanja prihodka z namenom ustvariti nova sredstva za programske dejavnosti ali obratovalne stroške. Samofinanciranje je torej oblika pridobivanja prihodka in vključuje prodajo storitev in izdelkov, dohodek od najemnine nepremičnin, obresti od varčevanja, dividende od investicij in poslovnih uspehov" (Davis 1998, 89–90).

Med aktivnosti pridobivanja sredstev iz lastne dejavnosti štejemo:

- *članarine* - kot prispevki članov organizacije v zameno za aktivnosti, ki jih organizacija izvaja;
- *plačila za storitve* - organizacija svoje storitve ponuja v zameno za plačilo;
- *prodajo proizvodov* - enako kot storitve lahko NPO na trgu ponudijo svoje izdelke;
- *uporabo "trdih" sredstev* - oddajanje nepremičnine ali opreme v najem, kadar je organizacija ne potrebuje;
- *uporabo "mehkih" sredstev* - prodaja lastnih patentov oz. označevanje proizvodov z lastno blagovno znamko (Torkar in Čandek 1999).

Vsaka NPO mora pri tržnemu pristopu paziti, da so aktivnosti v skladu z njenim poslanstvom. Tako kot povsod tudi pri nastopu na trgu obstajajo omejitve in prednosti zasebnih NPO.

Zadržki pri samofinanciranju so naslednji:

- tržna naravnost ni primerna za vse NPO;
- ustvarjanje dobička ni enostavno;
- samofinanciranje je dolgoročna finančna strategija, do nje ne vodi hitra pot;
- obstajajo tveganja za osnovna finančna sredstva in za ugled organizacije (Torkar in Čandek 1999);
- tržna načela lahko "ogrozijo" dobrodelno plat NPO v prid ustvarjanja dobička;
- NPO so zaradi pomanjkanja kakovostih človeških virov nezmožne učinkovitega nastopanja na trgu (Davis 1998).

S poznavanjem zadržkov lahko NPO s komercialnimi viri pridobijo svobodo za dolgoročnejše načrtovanje in podporo tistim projektom, za katere je niso našle drugje. S tem lahko razširijo svoje delovanje oz. ga poglobijo.

"Samofinanciranje, ki se uporablja na odgovoren način, lahko pomaga nadaljevati izpolnjevanje poslanstva NPO" (Torkar in Čandek 1999, 26). Prednosti takšnega načina financiranja so:

- povečani prihodki;
- večja raznolikost prihodkov, s čimer se zmanjša odvisnost od donatorjev in občutljivost na spremembe pri virih financiranja;
- večja prilagodljivost - NPO lahko tako pridobljena sredstva porabijo za katerikoli projekt;

- izboljšano načrtovanje, menedžment in učinkovitost organizacije - prihodki iz samofinanciranja so stabilnejši, kar omogoča organizaciji realnejše načrtovanje;
- izboljšana finančna disciplina in nadzor - pogosto NPO uvedejo boljše poslovne in računovodske principe, kar izboljša nadzor;
- pozitiven vtis na donatorje - z uspešnimi tržnim pristopom se pri donatorjih izboljša mnenje o sposobnostih NPO;
- povečana samozavest;
- nadaljevanje poslanstva (Torkar in Čandek 1999).

Z aktivnostmi samofinanciranja lahko zasebne NPO pridobijo dovolj sredstev za nemoteno delovanje organizacije. Res pa je, da ne morejo prenesti tržnega modela, ampak ga morajo prilagoditi glede na svoje posebnosti. Predvsem morajo poskrbeti, da ohranijo svoje poslanstvo - namen, zaradi katerega so bile ustanovljene.

S tržnim pristopom zasebne NPO pridobijo sredstva za pokrivanje stalnih stroškov, npr.: najemnine, pisarniški material, računovodski servis..., ki niso pokriti, če so plačane za izvajanje določenega projekta. Sredstva, ki jih pridobijo s komercialnimi viri, jim tudi omogočajo delovanje, v primeru če niso izbrane za določen projekt ali pa jim država ni odobrila subvencije. S samofinanciranjem zasebne NPO postajajo bolj neodvisne od zunanjih dejavnikov in omogočajo preživetje organizacij tudi v negotovih časih, prav tako pri potencialnih donatorjih in odjemalcih storitev naredijo pozitiven vtis.

2.4 FINANCIRANJE ZASEBNIH NPO V SLOVENIJI

Zaradi ugotovitve, da zasebne NPO lahko pomembno prispevajo k razvoju družbe, vedno več razvitih držav podpira njihov obstoj, predvsem s finančnimi sredstvi. Z namenom raziskovanja finančnega stanja neprofitnega sektorja v Sloveniji je bilo izvedenih kar nekaj raziskav. Prva je bila izvedena leta 1996⁶, ko so bili uporabljeni tako statistični podatki Zavoda RS za statistiko kot tudi finančni podatki Agencije RS za plačilni promet. Leta 1997⁷

---

⁶ Vojnovič, Maja in drugi (1996): Vloga obseg in struktura neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji: raziskovalno poročilo.

⁷ Kolarič, Zinka in drugi (2002): Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi.

in 2005⁸ sta bili izvedeni še dve raziskavi na reprezentativnem vzorcu NPO, ki sta še bolj osvetlili področje neprofitnega sektorja v Sloveniji.

V Sloveniji razpolagamo s pomanjkljivimi podatki o financiranju zasebnih NPO, saj obstoječi sistem spremljanja finančnega poslovanja ne omogoča ločevanja med neprofitnimi organizacijami ter javnim in gospodarskim sektorjem (Oblak 2004). Zato je zbiranje teh podatkov potrebno opraviti z različnimi dopolnjujočimi raziskovalnimi metodami. V nadaljevanju so predstavljene raziskave in parcialne analize, izvedene na osnovi statističnih podatkov, ki so v pomoč pri opredeljevanju financiranja zasebnih NPO v Sloveniji.

Anketa na reprezentativnem vzorcu zasebnih NPO je bila v Sloveniji prvič izvedena leta 1997. Metodološka izhodišča, uporabljena pri izvedbi omenjene ankete, so bila zasnovana na podlagi primerjalne raziskave Salamona in Anheierja iz začetka 90. let⁹, kar je omogočilo mednarodno primerjavo zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji z drugimi državami (Kolarič in drugi 2002, 114).

Salamon in Anheier sta za merjenje obsega neprofitnega sektorja v državah določila različne indikatorje: število organizacij, število storitev, število uporabnikov storitve, število članov, število zaposlenih, število prostovoljcev in obseg finančnih sredstev. Med vsemi indikatorji pa sta izpostavila dva. Prvi je obseg dela, ki ga opravijo prostovoljci, drugi pa obseg in struktura finančnih sredstev NPO (Kolarič in drugi 2002, 115). V nadaljevanju bodo predstavljeni samo podatki, ki se nanašajo na finančna sredstva zasebnih NPO.

Prihodki zasebnih NPO se glede na metodologijo mednarodnih primerjalnih raziskav razvrščajo v tri skupine. V prvi so prihodki iz komercialnih virov, v drugi iz javnih virov, v tretji pa iz zasebnih virov. V prvo skupino virov se uvrščajo prihodki iz neprofitne ter profitne dejavnosti, članarine in drugi prihodki. Med prihodke iz javnih virov se uvrščajo subvencije države, občin ter skladov – loterije. Med prihodke iz zasebnih virov pa sodijo donacije občanov, podjetij, fundacij, sorodnih organizacij in zapuščine. Iz Tabele 2.1 je razvidno,

---

⁸ Kolarič Zinka in drugi (2006): Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji: zaključno poročilo.

⁹ Raziskava z naslovom *The Nonprofit Sector in Comparative Perspective – An Overview* so začeli izvajati v začetku 90. let. Leta 1990 so za vzorec vzeli le 7 držav, leta 1995 pa že 22 držav (Kolarič in drugi 2002, 114).

kakšna je bila struktura prihodkov zasebnih NPO v letu 1996 v Sloveniji (Kolarič in drugi 2002, 123–124).

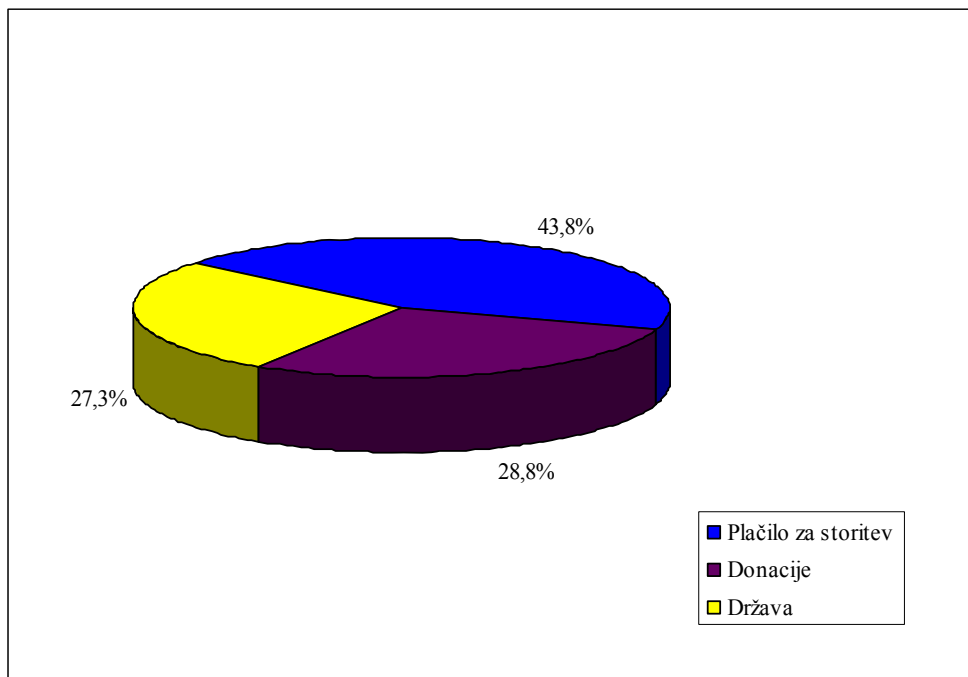
Tabela 2.1: Struktura prihodkov zasebnih NPO v letu 1996 v Sloveniji

Vir prihodka	Delež (%)
Občina	18,9
Država	6,7
Donacije občanov	9,6
Donacije podjetij	14,3
Donacije fundacij	1,6
Donacije drugih skladov	0,7
Donacije sorodnih organizacij	1,6
Zapuščine	0,7
Članarine	19,7
Prihodki iz neprofitne dejavnosti	10,5
Prihodki iz profitne dejavnosti	5,7
Prenos v drugo leto	3,6
Drugo	6,3

Vir: Kolarič in drugi (2002, 124).

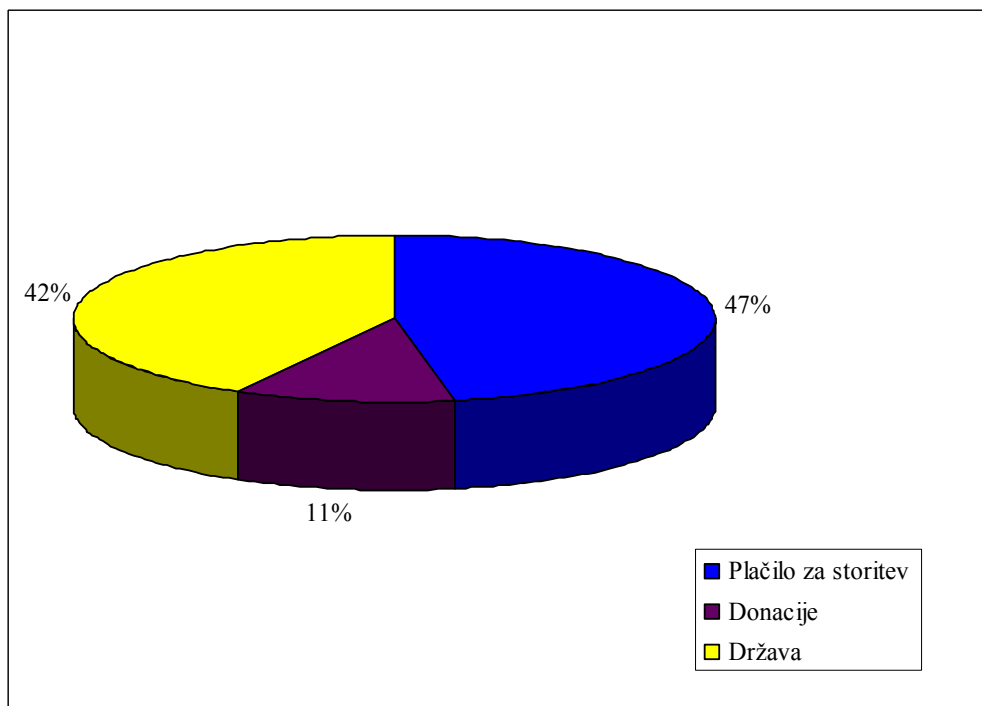
Če prihodke iz Tabele 2.1 združimo v 3 skupine, vidimo, da so zasebne NPO največ prihodkov pridobile iz plačil za storitev (43,8 %), drugi vir so donacije (28,8 %), na zadnje mesto pa se uvrščajo prihodki iz javnih virov (27,3 %) (Kolarič in drugi 2002, 124). Glede na podatke, ki so prikazani na Grafu 2.1, lahko rečemo, da je v letu 1996 v Sloveniji prevladoval model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti.

Graf 2.1: Struktura prihodkov zasebnih NPO leta 1996 v Sloveniji

Vir: Kolarič in drugi (2002, 124).

Graf 2.2: Struktura prihodkov zasebnih NPO v državah, zajetih v mednarodno raziskavo leta 1995

Vir: Salamon in drugi v Kolarič in drugi (2002, 125).

Graf 2.2 prikazuje rezultate mednarodne raziskave iz leta 1995, ki kažejo, da so bila v državah, ki sta jih preučevala Salamon in Anheier, najpomembnejši vir financiranja zasebnih NPO plačila za storitve (47 %). Na drugem mestu so bili javni viri (42 %), na zadnjem mestu pa prihodki iz zasebnih virov, ki so predstavljali le 11 % prihodkov.

Tako v Sloveniji kot v drugih državah med viri financiranja prevladujejo plačila za storitve (Slovenija 43,8 %, druge države 47 %). Večja razlika je pri ostalih dveh virih financiranja. Pri ostalih državah prihodkom iz storitev tesno sledijo prihodki iz javnih virov (42 %), v Sloveniji pa so prihodki iz javnih virov na zadnjem mestu (27,3 %). Razlika je tudi v deležu prihodkov iz zasebnih virov – v drugih državah je ta delež dokaj nizek (11 %), v Sloveniji pa na drugem mestu (28,8 %). Kljub slabim zakonodajnim spodbudam Slovenci očitno spodbujamo in finančno podpiramo delovanje zasebnih NPO.

Ker so bili prihodki iz javnih virov v Sloveniji na zadnjem mestu, lahko rečemo, da je država podpirala neprofitni sektor v manjši meri, kot so ga podpirale javne institucije v drugih državah, kjer je delež prihodkov iz javnih virov skoraj enak prihodkom iz lastne dejavnosti. Problem v Sloveniji je tudi v tem, da način javnega financiranja, ki je vzpostavljen pri nas, ne ustreza polovici zasebnih NPO (Kolarič in drugi 2002, 128).

Kot je razvidno iz Tabele 2.2, v Sloveniji država večino sredstev za delovanje nevladnih organizacij zagotavlja s projektnim financiranjem (58,6 %) in z letnimi subvencijami (31,1 %), le manjši del s koncesijskimi pogodbami (10,3 %). Podoben model financiranja nevladnih organizacij uporabljajo tudi lokalne skupnosti, kjer pa prevladujejo letne subvencije (Kolarič in drugi 2002, 128).

Tabela 2.2: Oblike finančne pomoči zasebnim NPO s strani države in občin, leta 1997

Oblika pomoči	Občina (%)	Država (%)	Skupaj (%)
Letne subvencije	50,2	31,1	46,4
Financiranje projektov	42,5	58,6	45,7
Koncesijska pogodba	7,3	10,3	7,9

Vir: Kolarič in drugi (2002, 128).

Večina organizacij meni, da bi bilo bolje, če bi država njihovo dejavnost financirala na podlagi letnih subvencij, saj financiranje na podlagi projektov poteka z objavo razpisov, ki se za tekoče leto objavijo konec prve polovice oziroma v drugi polovici leta. To pomeni, da zasebne NPO denar prejmejo šele po opravljenih aktivnostih. Če pa tega denarja ne prejmejo, to lahko ogrozi njihov nadaljnji obstoj (Kolarič in drugi 2002, 128).

Način javnega financiranja, ki je uveljavljen v Sloveniji, je za naše razmere neprimeren. Projektno financiranje, ki je močno uveljavljeno, je način, ki prevladuje v ZDA, kjer obstaja dolga zgodovina takšnega načina financiranja. Razlika med Slovenijo in ZDA je tudi v tem, da se tam storitve NPO prodajajo po tržnih cenah. V državah Zahodne Evrope pa je pogostejša kombinacija financiranja z dolgoročnimi subvencijami (ki predstavljajo velik del prihodka zasebnih NPO) in financiranjem projektov. Tak način bi bil primernejši tudi za Slovenijo (Kolarič in drugi 2002).

Problem pri javnih razpisih je tudi ta, da različna področja delovanja zasebnih NPO pokrivajo različni resorji. Ne obstajajo pa enotna navodila glede meril in kriterijev za dodelitev sredstev. Tako se na primer zgodi, da so lahko kriteriji celo strožji za strokovno manj zahtevne programe kakor kriteriji za podobne, a strokovno zahtevnejše programe. Velik nered opazimo tudi pri časovni dinamiki razpisov: tako pri objavah, pri času, potrebnem za izvedbo razpisa, pri sklepanju pogodb kot tudi pri dinamiki nakazovanja sredstev. Precejšnje razlike nastajajo tudi pri razumevanju, kako delujejo zasebne NPO in kateri so upravičeni stroški delovanja (Oblak 2004, 11–12). Prav tako javni razpisi ne pokrivajo osnovnih sredstev, ki jih organizacije potrebujejo za delovanje (najemnine, plače...).

Ugotovitve raziskave v okviru doktorske disertacije (Črnak-Meglič 2000) kažejo, da nizke finančne spodbude in subvencije države, poleg drugih razlogov, vplivajo na majhen obseg in obrobno vlogo NPO v Sloveniji. Naraščajoče nezadovoljstvo, negotovost in želja po avtonomnem delovanju, neodvisno od donatorjev, so mnoge NPO privedle do ideje o tržnem pristopu. Tako vse več NPO posveča pozornost uporabi profitnih poslovnih aktivnosti za pridobivanje prihodka (Torkar in Čandek 1999, 19–21).

V letu 2005 je bila izvedena raziskava¹⁰, ki je zajela tudi področje financiranja NPO v Sloveniji. Razpoložljivi statistični podatki o financiranju NPO so pomanjkljivi in ne omogočajo celovitega vpogleda v to problematiko, zato so v raziskavi poleg statističnih podatkov uporabili tudi odgovore, ki so jih pridobili z anketo (Kolarič in drugi 2006).

Rezultati raziskave so med drugim pokazali, da so skupni prihodki zasebnih NPO v letu 2004 znašali 1,91 % BDP, v letu 1996 pa 1,92 % BDP. Tako kot v letu 1996, lahko tudi v letu 2004 ugotovimo, da je delež prihodkov nevladnega sektorja v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami bistveno manjši. V državah, zajetih v mednarodno raziskavo, ki sta jo izvedla Salamon in Anheier, je namreč delež neprofitnega sektorja v letu 1995 v povprečju znašal 4,7 % BDP, kar je več kot še enkrat več kot v Sloveniji (Kolarič in drugi 2006, 72–73).

Čeprav so za analizo prihodkov najzanesljivejša osnova poslovni izidi NPO, je bila za pridobitev podatkov o strukturi prihodkov izvedena anketa, saj poslovni izidi ne omogočajo spremljanja strukture prihodkov po glavnih skupinah prihodkov (Kolarič in drugi 2006).

---

¹⁰V raziskavi so se osredotočili na naslednja področja: pravni status in oblika organiziranosti; dejavnost organizacij; struktura zaposlenih, uporabnikov in prostovoljcev v organizacijah; usposabljanje in izobraževanje v organizacijah; finančna sredstva in njihovi viri; prostori in oprema; odnos do vlade na nacionalni in lokalni ravni in ovire za delovanje nevladnih organizacij (Kolarič in drugi 2006, 2).

Tabela 2.3: Struktura prihodkov nevladnih organizacij v letu 2004

Viri prihodkov	Delež (%)
Država	5,2
Občina	28,7
Javni skladi	2,4
Posamezniki	9,2
Podjetja	9
Fundacije	0,6
Sorodne org.	1,5
Neprofitna dejavnost	7,4
Profitna dejavnost	3,7
Članarine	18,9
Sredstva EU	0,5
Ostala tuja sredstva	0,05
Iz presežkov predhodnega leta	4,9
Drugo	7,7

Vir: Kolarič in drugi (2006, 84).

Če vse vire prihodkov združimo v tri osnovne skupine prihodkov, vidimo, da so NPO v Sloveniji v letu 2004 največ prihodkov pridobile iz javnih virov (36,3 %), s komercialnimi viri so ustvarile 30 % prihodkov, 20,9 % so pridobile iz donacij, 12,6 % pa so predstavljali drugi prihodki. Glede na strukturo prihodkov v letu 2004 se Slovenija uvršča v model, v katerem kot glavni vir financiranja prevladujejo javni viri (Kolarič in drugi 2006).

Rezultati raziskave iz leta 1997 (Kolarič in drugi 2002) kažejo, da v Sloveniji prevladuje model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti, raziskava iz leta 2005 (Kolarič in drugi 2006) pa, da prevladujejo prihodki iz javnih virov. Logična razlaga bi bila, da je to posledica družbenih sprememb in da je v Sloveniji prišlo do tako velikih sprememb na področju zasebnega neprofitnega sektorja, kar je privedlo tudi do sprememb v financiranju zasebnih NPO. Vendar pa večina slovenskih raziskovalcev (Kolarič, Črnak-Meglič...) meni, da v Sloveniji ni prišlo do večjega napredka in sprememb na področju zasebnih NPO in zato lahko predvidevamo, da tudi ni prišlo do večjih sprememb v financiranju zasebnih NPO, zato je potrebno vzroke za tako različne podatke iskati drugje.

Rezultati raziskave iz leta 1997 so prikazani drugače kot rezultati raziskave, izvedene v letu 2005. Razlika je tudi v tem, da so rezultati prve raziskave sestavljeni le iz treh delov (prihodki

iz javnih virov, prihodki iz donacij in prihodki iz plačil za storitve), rezultati raziskave iz leta 2005 pa so sestavljeni iz štirih delov. Poleg zgoraj omenjenih treh virov prihodkov obstaja še kategorija drugi prihodki. Zaradi različne predstavitve prihodkov leta 1997 in 2005 z vidika virov prihodkov ne moremo primerjati. Če pa primerjamo posamezne vire prihodkov, opazimo močan porast v virih prihodkov s strani občin (v letu 1997 je bil 18,9 %, v letu 2005 pa 28,7 %), kar bi tudi potrdilo ugotovitev raziskovalcev, da so v letu 2005 prevladovali prihodki iz javnih virov.

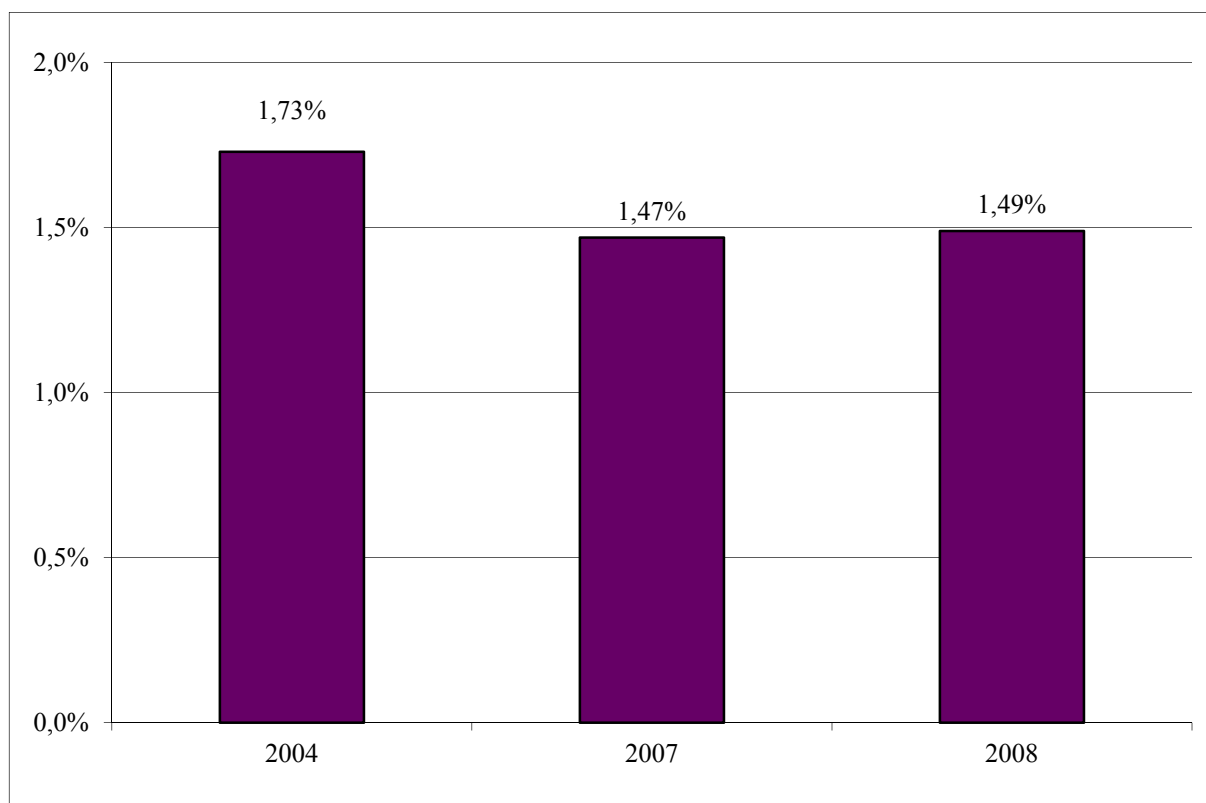
Poleg obsežnih raziskav so pri razlaganju položaja neprofitnega sektorja v pomoč tudi parcialne analize, izvedene na podlagi statičnih podatkov. Andreja Črnak-Meglič jih je izvedla za leta 2004, 2007 in 2008, posebej pa je obravnavala društva, ustanove in zasebne zavode. Med leti 2004 in 2008 ni prišlo do nobenega bistvenega napredka v financiranju NPO, prišlo je celo do upadanja prihodkov. Ker največji delež v prihodkih predstavljajo prihodki iz plačil za blago in storitve in je delež prihodkov, ki prihajajo s strani države majhen, je na tem področju še veliko prostora za izboljšave. S spremembami na področju financiranja in subvencioniranja NPO, s povečanjem davčnih olajšav in drugimi spremembami bi država omogočila boljše pogoje za delovanje NPO (Črnak-Meglič 2009).

V letu 2008 je število društev, ustanov in zasebnih zavodov predstavljalo 97%¹¹ vseh NPO v Sloveniji. Njihovi prihodki so v letu 2008 znašali 754 milijonov evrov in predstavljali 1,99 % BDP. Za primerjavo med leti 2004 in 2008 lahko upoštevamo le prihodke društev in ustanov. Kot lahko vidimo na Grafu 2.3, je delež prihodkov obeh organizacij v letu 2004 predstavljal 1,73 % BDP, v letu 2008 pa le 1,49 % BDP. Tudi primerjava prihodkov med letoma 2004 in 2008 je možna le za ustanove in društva. Ob upoštevanju indeksa inflacije so se prihodki v letu 2008 zmanjšali za 21 % (Črnak-Meglič 2009, 20–22).

---

¹¹ Ob predpostavki, da se število verskih organizacij ni bistveno spremenilo iz leta 2005, ko je bil izdelan vzorec za reprezentativno raziskavo "Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji".

Graf 2.3: Delež prihodkov BDP-ja društev in ustanov v letih 2004, 2007 in 2008

Vir: Črnak-Meglič (2009, 22).

Prihodki društev¹² so se med letoma 2004 in 2008 povečali za 23 %, če pa upoštevamo indeks inflacije, so se realno zmanjšali skoraj za eno petino (18 %). Zanimiv je tudi podatek, da je v letu 2008 prihodek 1,1 % vseh društev znašal slabo tretjino (29,8 %) prihodkov vseh društev.

Struktura prihodkov društev v letu 2008 pokaže, da so društva največ prihodkov pridobila iz plačil za storitev (47,4 %), kamor se poleg prihodkov od prodaje trgovskega blaga, storitve in proizvodov, štejejo tudi članarine, prispevki uporabnikov posebnih socialnih programov in finančni prihodki. Prihodki iz javnih virov predstavljajo 23,8 % vseh prihodkov, prihodki od donacij pa 18,8 % vseh prihodkov. Med prihodke iz donacij so vključeni tudi dotacije FIHO. Preostanek prihodkov (9,9 %) pa so predstavljali drugi prihodki društev (Črnak-Meglič 2009, 5).

¹² Do konca marca morajo društva Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES) oddati podatke iz izkaza poslovnega izida za preteklo koledarsko leto. Za leto 2008 je to storilo 94% vseh društev, ki so vključena v to raziskavo (Črnak-Meglič 2009).

Izkazi poslovnih izidov ustanov ne omogočajo spremljanja tako razčlenjene strukture prihodkov kot pri društvih. "Zato smo strukturo prihodkov ustanov kot tudi zasebnih zavodov analizirali na podlagi tistih postavk, ki jih zajemajo poslovni izidi za subjekte zasebnega prava" (Črnak-Meglič 2009, 13). Porazdelitev prihodkov ustanov je bila v letu 2008 naslednja:

- 73 % prihodkov predstavljajo prihodki od opravljanja lastne dejavnosti,
- 10,1 % predstavljajo prihodki od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb,
- 12,5 % predstavljajo finančni prihodki in
- 4,4 % drugi prihodki (Črnak-Meglič 2009, 13).

V letu 2008 so se prihodki ustanov od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb povečali iz 5,4 % v letu 2004 na 10,1 %. Ker pri prihodkih od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb največji del predstavljajo prihodki iz sredstev javnih financ, lahko sklepamo, da se delež teh prihodkov povečuje zaradi povečanja prihodkov ustanov iz javnih virov. Na račun povečanja prihodkov od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb so se med letoma 2004 in 2008 za 12,6 % zmanjšali prihodki iz opravljanja lastne dejavnosti (Črnak-Meglič 2009, 13–14).

Struktura prihodkov zasebnih zavodov je bila v letu 2008 naslednja:

- 59,6 % prihodkov so predstavljal prihodki od opravljanja lastne dejavnosti,
- 35,6 % prihodki od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb,
- 1,3 % finančni prihodki in
- 3,5 % drugi prihodki (Črnak-Meglič 2009, 18).

Glede na podatke iz vseh treh preučevanih tipov zasebnih NPO je razvidno, da največji delež v virih prihodkov predstavljajo prihodki iz plačil za storitve. Podatki tudi kažejo, da se je finančni položaj zasebnih NPO v Sloveniji med letoma 2004 in 2008 samo še poslabšal. Črnak-Megličeva (2009) ugotavlja, da na majhen obseg in vlogo zasebnih NPO pri zagotavljanju javnih dobrin in storitev vplivajo nizke finančne spodbude države, saj država prispeva le četrtno sredstev (Črnak-Meglič 2009).

V kolikor želimo tudi v Sloveniji povečati vlogo NVO in smer razvoja prilagoditi razvoju, ki poteka v razvitem svetu, predvsem v državah EU, je nujno spremeniti načina in obseg

(so)financiranja teh organizacij, povečati davčne olajšave in organizirati druge podporne mehanizme (npr. uvedba razvojnega sklada za pospeševanje razvoja NVO). V mehanizme sofinanciranja NVO pa bi ministrstva in občine morale vgraditi stimulacije za skupen nastop in povezovanje NVO (npr. za nastajanja konzorcijev) in ne za njihovo medsebojno konkuriranje in drobitev, čemur smo priča danes. Prav drobitev NVO in skokovito povečevanje njihovega števila je eden pomembnejših vzrokov za to, da se že sicer slab finančni položaj NVO v Sloveniji še poslabšuje (Črnak-Meglič 2009, 24).

Raziskavi, ki sta bili izvedeni leta 1997 in 2005, sta verjetno zaradi različne interpretacije podatkov prišle do različnih zaključkov glede prevladujočega vira financiranja zasebnih NPO v Sloveniji. Rezultati raziskave iz leta 1997 (Kolarič in drugi 2002) kažejo, da v Sloveniji prevladuje model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti, raziskava iz leta 2005 (Kolarič in drugi 2006) pa, da prevladujejo prihodki iz javnih virov.

Parcialne analize, ki jih je za leta 2004, 2007 in 2008 izvedla Andreja Črnak-Meglič, prikazujejo finančne podatke za društva, ustanove in zasebne zavode, ki predstavljajo 97 % vseh zasebnih NPO v Sloveniji. Društva so v letu 2008 največji del prihodkov pridobila iz plačil za storitve (47,4 %). Prihodki iz javnih virov so predstavljali 23,8 % vseh prihodkov, prihodki od donacij, kamor so vključene tudi dotacije FIHO, pa 18,8 % vseh prihodkov. Preostanek prihodkov (9,9 %) pa so predstavljali drugi prihodki društev.

Pri ustanovah so v letu 2008 prihodki iz komercialnih virov predstavljali 73 % vseh prihodkov, pri zasebnih zavodih pa 59,6 % vseh prihodkov. Na drugem mestu so prihodki od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb, kjer največji del predstavljajo prihodki iz sredstev javnih financ. Torej so javni viri pri ustanovah v letu 2008 predstavljali 10,1 % vseh prihodkov, pri zasebnih zavodih pa 35,6 % vseh prihodkov (Črnak-Meglič 2009).

Parcialna analiza potrjuje rezultate raziskave iz leta 1996, saj največji del prihodkov društev, ustanov in zasebnih zavodov v letu 2008 predstavljajo prihodki iz lastne dejavnosti. Torej lahko zaključim, da v Sloveniji prevladuje model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti.

2.5 OVIRE ZA DELOVANJE ZASEBNIH NPO V SLOVENIJI

Zasebne NPO pestijo različne težave, v raziskavi (Kolarič in drugi 2006) pa so poskušali ugotoviti, kateri notranji in zunanji dejavniki so po mnenju anketiranih zasebnih NPO najbolj moteči oz. predstavljajo največjo oviro v njihovem delovanju in razvoju. Raziskovalci so se osredotočili le na dejavnike, ki jih je več kot 60 % anketiranih NPO opredelilo kot veliko ali srednje veliko oviro. Rezultati raziskave so prikazani po posameznih tipih NPO (društva, verske organizacije, zavodi, ustanove, podjetja za zaposlovanje invalidov). Sama pa se bom osredotočila le na zunanje dejavnike, ki jih je izpostavila večina anketiranih organizacij. Raziskovalci so zunanje dejavnike razdelili na tri sklope; odnos države do NPO, financiranje in ostali dejavniki, ki ovirajo NPO pri njihovem delovanju (Kolarič in drugi 2006, 161–162).

Vse organizacije so izpostavile naslednje ovire pri odnosu države do NPO:

- nespodbudna davčna politika, ki regulira donacije;
- neustrezne zakonske rešitve;
- odsotnost jasne razvojne strategije vlade do teh organizacij;
- odsotnost regulacij, ki urejajo sodelovanje zasebnih NPO pri izvajanju nacionalnih programov (javnih služb); kar pa ne predstavlja ovire za verske organizacije (Kolarič in drugi 2006, 180).

Rezultati ankete potrjujejo že predhodne ugotovitve strokovnjakov, ki preučujejo področje neprofitnega sektorja. Kot so avtorji ugotovili že leta 1994 (Kolarič in drugi 2006, 180), država zasebnih NPO še vedno "...ne obravnava kot resnega partnerja pri zadovoljevanju potreb ljudi oz. ne upošteva njihovega prispevka k splošni družbeni blaginji...".

"Če bi politika države poskušala v sodelovanju z nevladnimi organizacijami poseči na področje zakonodaje in oblikovanja strategije razvoja, bi lahko s tem omogočila, da bi nevladne organizacije delovale v okviru jasneje postavljenih pravil in pričakovanj glede njihove vloge, kar bi jim prav gotovo olajšalo delovanje" (Kolarič in drugi 2006, 180).

Osnovni problem vseh anketiranih organizacij na področju financiranja, je premajhen obseg finančnih sredstev, predvsem iz javnih virov. Očitno zasebne NPO od države pričakujejo več, kot jim ta ponuja. Glavne ovire, ki so jih anketirane NPO izpostavile, so:

- nezadostna finančna sredstva (v vseh tipih, razen v ustanovah, je to oviro izpostavil največji delež organizacij),
- nezadostni prihodki iz javnih virov,
- nezadostni prihodki iz privatnih virov (za društva, ustanove in zavode),
- naraščanje odvisnosti od prihodkov, pridobljenih iz lastne dejavnosti (za zavode in podjetja za zaposlovanje invalidov) (Kolarič in drugi 2006, 181–182).

Zasebne NPO se v Sloveniji soočajo z mnogimi problemi, saj nestabilno financiranje povzroča probleme na ostalih področjih. Organizacije imajo probleme pri osnovnih elementih (najemnina, oprema) ter pri zaposlenih, katerim ne morejo nuditi varne zaposlitve. Posledično težje izvajajo aktivnosti, dokončujejo projekte, zaradi česar imajo še nižje prihodke, kar vodi v začaran krog.

Iz ankete (Kolarič in drugi 2006) je razvidno, da je osnovni problem zasebnih NPO premajhen obseg finančnih sredstev iz javnih virov, poleg tega pa je neustrezen tudi način financiranja iz javnih virov. Skoraj polovica sredstev se namenja preko financiranja projektov, za kar organizacije same menijo, da ni primeren način financiranja (Kolarič in drugi 2002). Financiranje na podlagi projektov poteka tako, da organizacije denar za izvedene aktivnosti prejmejo šele po končanem projektu, kar pomeni, da morajo organizacije denar "za sproti" zagotavljati same.

Zato vedno več zasebnih NPO uporablja tržni pristop; prodajanje izdelkov in storitev na trgu. Tako postajajo bolj podobne profitnim organizacijam, vendar je njihova posebnost v tem, da ves presežek denarja namenjajo delovanju NPO. Zasebne NPO morajo biti pri prilagajanju tržnim razmeram previdne, saj morajo še vedno zasledovati svoje poslanstvo, v nasprotnem primeru ne bi bile več NPO.

3 ANALIZA OKOLJSKIH NEPROFITNIH ORGANIZACIJ V SLOVENIJI

Zasebne neprofitne organizacije, o katerih govori to poglavje, se po Mednarodni klasifikaciji (ICNPO) uvrščajo na področje zaščite okolja oz. varstva živali. V Sloveniji področje varovanja okolja urejajo mnogi zakoni, predpisi in uredbe, osnovni pojmi pa so zapisani v Zakonu o varstvu okolja (ZVO-1-UPB1) iz leta 2006. V 2. členu ZVO-1-UPB1 (2006) je zapisano, da je "namen varstva okolja spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti".

Prve slovenske organizacije, ki bi jih lahko šteli za predhodnike okoljskih NPO, so nastale v sredini 20. stoletja. Ime "nevladne organizacije" (NVO) se je v slovenskem javnem prostoru začelo uveljavljati leta 1993, ko so se društva začela prepoznavati kot nevladne, volonterske in neprofitne organizacije. Poenoteno poimenovanje prej različno poimenovanih organizacij se je uveljavilo z razlogom, da bi le-te pridobile finančno podporo tujih fundacij, ki so začele delovati v Sloveniji (Lukšič 1999, 232).

Med okoljske NPO sodijo tiste, ki poleg izpolnjevanja pogojev za neprofitne organizacije večino svojih dejavnosti usmerjajo v varstvo okolja in/ali naravovarstvo (Marega in Zdešar 2001, 10). "Namen delovanja NPO na področju okolja in narave je uveljavljanje načel varstva okolja in narave ter trajnostnega razvoja na vseh ravneh političnega odločanja in delovanja. Najpomembnejše področje delovanja okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij je nedvomno vplivanje na oblikovanje politike in zakonodaje v Sloveniji, kakor tudi na ravni Evropske skupnosti in pa ozaveščanje javnosti na področju okolja in trajnostnega razvoja" (Ministrstvo za okolje in prostor 2010). Torej tudi na Ministrstvu za okolje in prostor (MOP) menijo, da NPO dopolnjujejo njihovo delovanje na področju ozaveščanja in izobraževanja javnosti. Še ena pomembna naloga okoljskih NPO pa je vplivanje na oblikovanje politik in zakonodaje.

V Pravilniku o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu (2006)¹³ je zapisano tudi, kakšne kriterije mora izpolnjevati NPO, da dokaže svoje delovanje na področju varovanja okolja. V 2. členu zgoraj omenjenega Pravilnika piše, da mora imeti oseba, ki deluje na področju varstva okolja, v svojem ustanovitvenem aktu zapisano, da je namen ustanovitve delovanje na področju varstva okolja. Prav tako mora biti razvidno iz njenega programa dela, dejavnosti, nalog in projektov, da se aktivno zavzema za varstvo okolja, ki vključuje zlasti prizadevanje za:

- trajnostni razvoj;
- varstvo in trajnostno rabo naravnih dobrin;
- zmanjševanje onesnaževanja in obremenjevanja okolja z emisijami, odpadki in nevarnimi snovmi;
- varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti;
- zmanjševanje možnih vplivov na okolje z gensko spremenjenimi organizmi ali
- vključevanje okoljskih politik v ostale sektorje (Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu 2006).

6. člen Pravilnika o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu (2006) pravi, da NPO aktivno deluje, če:

- izvaja različne aktivnosti s ciljem ozaveščanja javnosti o problematiki varstva okolja, kot na primer: izvajanje okoljske vzgoje; organiziranje izobraževanj, seminarjev, taborov...; izvajanje svetovanja ali raziskovanje na področju varstva okolja ter neposredno komuniciranje z javnostjo;
- organizira, izvaja ali sodeluje pri akcijah na področju varstva okolja z namenom zmanjšanja obremenjevanja okolja in njegovih delov, kot na primer: sanacije

---

¹³ V 1. členu Pravilnika je zapisano, da ta Pravilnik ureja: "podrobnejše pogoje, ki jih mora izpolnjevati društvo, ustanova ali zavod, da lahko pridobi status nevladne organizacije, ki na področju varstva okolja v Republiki Sloveniji deluje v javnem interesu (v nadaljnjem besedilu: nevladna organizacija) in merila za ugotavljanje izpolnjevanja teh pogojev". Ker opredelitev okoljskih NPO ni zapisana v nobene drugem zakonu ali podzakonskem aktu, sem definicijo, ki opisuje NPO na področju varovanja okolja, ki delujejo v javnem interesu, uporabila kot podlago za definicijo o okoljskih NPO (Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu 2006).

degradiranih delov okolja; akcije, ki prispevajo k ohranjanju ugodnega stanja živalskih in rastlinskih vrst; čistilne akcije; akcije, ki prispevajo k učinkoviti rabi energije ter rabi in ohranjanju obnovljivih virov energije; akcije, ki prispevajo k zmanjšanju škodljivih posledic na okolje v primeru naravnih in drugih nesreč;

- izdaja periodične publikacije, zbornike ali druge publikacije, povezane s tematiko varstva okolja ali na kakršenkoli drug način skrbi za razširjanje okoljskih podatkov in informacij v javnih medijih;
- s svojo dejavnostjo spodbuja dialog in sodelovanje med različnimi partnerji varstva okolja, zlasti med nevladnimi organizacijami, podjetji, občinami;
- sodeluje pri delu zakonodajne in izvršilne veje oblasti z dajanjem mnenj in pripomb na splošne pravne akte in programe ali
- spremlja stanje na področju varstva okolja in daje institucijam iz prejšnje točke mnenja, priporočila in pobude v zvezi z izvajanjem predpisov ali politik varstva okolja.

Torej med zasebne okoljske NPO spadajo tiste organizacije, ki so po definiciji neprofitne organizacije; posedujejo naslednje značilnosti: so zasebne, neprofitne organizacije, ki delujejo na prostovoljni ravni (Kolarič in drugi 2002). Poleg tega pa izvajajo aktivnosti na področju trajnostnega razvoja, varstva in trajnostne rabe naravnih dobrin, zmanjševanja onesnaževanja in obremenjevanja okolja z emisijami, odpadki in nevarnimi snovmi ali varstva naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti... (Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu 2006).

3.1 METODOLOGIJA

O zasebnih okoljskih NPO v Sloveniji je na voljo zelo malo podatkov. Zato sem izvedla lastno raziskavo, s pomočjo katere sem pridobila pomembne podatke o okoljskih NPO v Sloveniji. Na osnovi članka Andreja A. Lukšiča (1998), ki je opisal nekatere značilnosti okoljskih NPO, sem naredila primerjavo okoljskih NPO v Sloveniji med letoma 1996 in 2011.

Vprašanja v moji raziskavi so napisana na osnovi članka Andreja A. Lukšiča iz leta 1998, v katerem je uporabil podatke iz raziskave, ki jo je izvedla raziskovalna skupina Centra za

politološke raziskave na Inštitutu za družbene vede, kot je sam zapisal pa je "nekaj podatkov dobil v raziskavi Regionalnega okoljskega centra za srednjo in vzhodno Evropo" (Lukšič 1998, 49).¹⁴

Vprašanja, ki se nanašajo na odnos države do organizacij ter na stanje na področju financiranja okoljskih NPO v Sloveniji, so povzeta po raziskavi *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji* (Kolarič in drugi 2006, 161–162). Tako bom poleg ugotovitve, kakšno je mnenje okoljskih NPO o teh dveh temah, odgovore lahko primerjala tudi z mnenji vseh NPO v Sloveniji.

Distribucija vprašalnikov je potekala v sodelovanju z Gajo Breclj iz Umanotere, ki mi je pomagala glede nekaterih vprašanj, ki so povezava s financiranjem okoljskih NPO. Umanotera bo pridobljene podatke upoštevala tudi v raziskavi o financiranju NPO v okviru mreže Plan B za Slovenijo in jih uporabila v zahtevah za izboljšanje finančnega stanja NPO.

Raziskava je sestavljena iz 19 vprašanj in razdeljena na 6 tematskih sklopov:

1. splošna vprašanja (raven delovanja, število zaposlenih in prostovoljcev),
2. proračun in plače (višina letnega proračuna, povprečna višina plače),
3. področja delovanja (delovanje izključno na področju okolja ter aktivnosti, s katerimi se organizacije ukvarjajo),
4. problemi,
5. odnos države,
6. financiranje (zadovoljstvo z načinom financiranja, ocena finančnega položaja, sestava prihodkov in odhodkov, upravičenci do denarja iz 0,5 % davčne olajšave).

Vprašalnik (Priloga) sem objavila na spletni strani, nato pa sem vsem okoljskim organizacijam, ki imajo na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor (2011) objavljen elektronski naslov poslala elektronsko pošto, v kateri sem jih pozvala, naj izpolnijo

---

¹⁴ Lukšič (1998, 61) je zapisal še: "V prispevku prikazani empirični podatki so obdelani le do prve ravni (izračuni procenti). Nadaljnja obdelava ni bila mogoča, ker mi ni bila dostopna baza podatkov. Tam, kjer bi bila nadaljnja obdelava smiselna in v kateri smeri, jo v opombah tudi nakažem." V obeh organizacijah (Center za politološke raziskave in Regionalni okoljski center za vzhodno in srednjo Evropo) so mi povedali, da nimajo shranjenih odgovorov, zato bolj podrobna primerjava med raziskavama ni mogoča.

vprašalnik. Pri nagovarjanju organizacij mi je pomagala tudi direktorica Umanotere Vida Ogorelec, ki je napisala spodnji sestavek.

Dragi aktivisti,

vabilo k sodelovanju v anketi "O okoljskih neprofitnih oz. nevladnih organizacijah v Sloveniji" ni zgolj še ena akademska vaja za magistrsko nalogo. Je vsekakor tudi lepa priložnost, da empirični podatki prikažejo stanje v podhranjenem zelenem segmentu nevladnega sektorja. Rezultati ne bodo le zanimivi, temveč nam bodo tudi v pomoč pri letošnji kampanji za vzpostavitev mehanizma systemskega financiranja za okoljske NVO. Tako bosta ob sodelovanju v anketi na svoj račun prišla oba gena – nesebični in sebični, saj bomo s tem pomagali tudi sebi. Da bomo lahko okrepljeni še naprej delovali v interesu tistih, ki nimajo svojega glasu: ogroženih ljudi ter živalskih in rastlinskih vrst, prihodnjih generacij in Gaje kot celote – v vsej njeni čudoviti raznolikosti.

Pomladni pozdrav,

Vida Ogorelec

direktorica Umanotere

Predpostavljam, da so se tudi zaradi tega sestavka okoljske NPO odzvale kar v lepem številu in rešile moj vprašalnik, ki je bil na internetu objavljen 4 tedne. En teden pred zaključkom objave sem vsem organizacijam poslala še eno elektronsko pošto, v kateri sem jih opominjala, naj rešijo vprašalnik – če tega niso že storile.¹⁵

Kontaktiranih je bilo 154 okoljskih neprofitnih organizacij¹⁶, od katerih jih je na vprašalnik odgovorilo 63. To je 41 % vseh, ki jim je bil vprašalnik posredovan. Če upoštevamo vse "registrirane" okoljske NPO v Sloveniji - 234 (Ministrstvo za okolje in prostor 2011), pa 27 % okoljskih neprofitnih organizacij.

---

¹⁵Nad odzivi organizacij sem bila prijetno presenečena, saj sem dobila nad 15 elektronskih pisem, v katerih so organizacije sporočale svoja mnenja (tudi negativna), pripombe, vprašanja... S tem sem dobila občutek, da so moja vprašanja vzele "resno".

¹⁶ Od 154 okoljskih NPO sem dobila elektronsko pošto, od večine na spletni strani MOP (2011), nekaj pa na straneh posameznih organizacij, ki so vpisane v seznam okoljskih NPO pri MOP (2011).

Glede na podatke MOP iz junija 2010 je bilo v Sloveniji 169 NPO, ki se same prepoznajo kot okoljske NPO (Ministrstvo za okolje in prostor 2010). Po podatkih iz prenovljenih spletnih strani MOP (Ministrstvo za okolje in prostor 2011) pa je bilo aprila 2011 v Sloveniji 234 okoljskih NPO.¹⁷ Kot pravijo na MOP, je "pogoj" za uvrstitev v bazo podatkov delovanje NPO na področju okolja oz. ohranjanja narave oz. trajnostnega razvoja prostora ter želja, da organizacije želijo biti uvrščene v seznam.

Vse okoljske NPO se ne ukvarjajo izključno z okoljskimi ali naravovarstvenimi projekti. Kot je razvidno iz Tabele 3.1, ki je del raziskave, izvedene v Sloveniji leta 2004 in v katero je bilo vključenih 1.118 organizacij, je varstvo okolja kot njihovo primarno dejavnost označilo 1,54 % NPO (Kolarič in drugi 2006).

---

¹⁷ Razlog, zakaj je v 1 letu prišlo do "povečanja" okoljskih organizacij za 65 organizacij, je po mojem mnenju v tem, da so na prenovljene spletne strani pri MOP vključili seznam okoljskih NPO, kot ga imajo na Okoljskem centru.

Tabela 3.1: Primarna dejavnost NPO leta 2004

		primarna dejavnost																		Skupaj
		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s	
Tip organizacije	1. društva	4,0%		2,0%	2,4%	18,1%	29,3%	1,6%	2,8%	0,4%	8,4%	0,8%	9,2%		2,8%	7,6%	0,8%		9,6%	100%
	2. podjetja za zaposlovanje invalidov	3,4%								1,7%		48,3%	1,7%					1,7%	43,1%	100%
	3. verske org.			0,6%	31,0%								1,3%			0,6%		25,2%	41,3%	100%
	4. zavodi	30,0%	1,1%	10,0%	12,2%	27,8%	2,2%	1,1%		1,1%		1,1%		1,1%			1,1%	1,1%	10,0%	100%
	5. ustanove	14,5%	1,4%	2,9%	10,1%	17,4%	2,9%	1,4%		2,9%	1,4%	8,7%	1,4%	1,4%		1,4%	4,3%		27,5%	100%
	9. drugo	9,1%	4,5%	4,5%		9,1%	22,7%	4,5%			4,5%					9,1%			31,8%	100%
Skupaj NVO		4,52%	0,03%	2,14%	3,6%	17,73%	27,6%	1,54%	2,63%	0,42%	7,9%	0,84%	8,7%	0,03%	2,63%	7,2%	0,81%	0,83%	10,8%	100%

Legenda: a – izobraževanje, b – raziskovanje, c – zdravstveno varstvo, d – socialno varstvo, e – kultura in umetnost; f – šport in rekreacija, g. varstvo okolja; h – zaščita živali in rastlin; i – stanovanjsko področje, j – turistični razvoj, k – zaposlovanje in usposabljanje, l. požarno- varstvena dejavnost, m – pravo in zagovorništvo, n – poslovno, poklicno in drugo združevanje, o. interesno združevanje družbenih skupin; p. mednarodno povezovanje in sodelovanje, r – verska dejavnost, s – drugo.

Vir: Kolarič in drugi (2006, 20).

3.2 OKOLJSKE NPO V SLOVENIJI V PRETEKLOSTI

Andrej A. Lukšič je leta 1998 objavil empirične podatke o okoljskih NPO, ki so bili osnovani na raziskavi Centra za politološke raziskave na Inštitutu za družbene vede ter Regionalnega centra za okolje (REC). Mednje so bila šteta društva, zavodi in fundacije, ki so se sami registrirali pri REC in Ministrstvu za okolje in prostor (MOP). V Sloveniji je bilo takšnih organizacij "nekaj več kot 140" (Lukšič 1998, 50). Cilj Lukšičevega članka je bil "zarisati prve portretne poteze in opozoriti na obstoječe potenciale okoljskih nevladnih organizacij ter nakazati možne smeri nadaljnjega razvoja v kontekstu sodobnih tokov..." (Lukšič 1998, 50). Lukšičeve (1998) podatke in opažanja obravnavam kot prikaz takratnih razmer na področju delovanja okoljskih NPO. Njegova analiza je zajemala trend ustanavljanja okoljskih NPO, vsebinska področja delovanja, oceno finančnega stanja in največje probleme okoljskih NPO.

Lukšičevi podatki izpostavljajo, da okoljske NPO niso izvajale samo okoljskih ali naravovarstvenih projektov. Kot kaže njegova raziskava, se je 29 % okoljskih NPO ukvarjalo izključno z varstvom okolja in narave, 42 % organizacij se je opredelilo, da delež aktivnosti na področju okolja predstavlja velik del njihovih aktivnosti, za 29 % NPO pa je okoljska tematika predstavljal le eno izmed aktivnosti (Lukšič 1998, 51).

Glede na Lukšičevo analizo so okoljske NPO kot svojo temeljno dejavnost opredelile izobraževanje in usposabljanje (54 % organizacij) ter okoljsko delo na terenu (42 %). Le 7 % okoljskih NPO se ni nikoli ni ukvarjalo z izobraževanjem in usposabljanjem, kar kaže, da sta ti dve aktivnosti med ključnimi v delovanju okoljskih NPO. Po drugi strani pa se z delom na terenu, čistilnimi akcijami in monitoringi nikoli ni ukvarjalo kar 22 % organizacij (Lukšič 1998).

34 % okoljskih NPO se je aktivno ukvarjalo z zbiranjem in posredovanjem okoljskih informacij. Občasno se je s to aktivnostjo ukvarjalo 58 % okoljskih NPO, le 8 % organizacij pa se s to aktivnostjo ni ukvarjalo nikoli. Na četrtem mestu med najbolj izvajanimi aktivnostmi je izdelovanje okoljskih ekspertiz in ocen. Te aktivnosti ni izvajalo kar 22 % okoljskih NPO, kar lahko pripišemo pomanjkanju poglobljenega znanja, ki je potrebno za to vrsto aktivnosti. Med strokovne aktivnosti, s katerimi se je ukvarjalo 22 % okoljskih NPO,

nikoli pa se z njimi ni ukvarjalo 37 % organizacij, lahko pripišemo tudi posebne raziskave in oblikovanje okoljske tehnologije (Lukšič 1998).

Podatek, da se je z lobiranjem in sodelovanjem pri oblikovanju zakonov ukvarjalo le 21 % vprašanih organizacij, da se jih je 44 % občasno ukvarjalo in da se 35 % organizacij s tem nikoli ni ukvarjalo, kaže na to, da se večina organizacij s tovrstno aktivnostjo ne ukvarja stalno. To je zaskrbljujoč podatek, saj bi lahko NPO nudile strokovno pomoč pri oblikovanju zakonodaje (Lukšič 1998). Prav tako naj bi bilo oblikovanje politike in zakonodaje v Sloveniji in EU, poleg ozaveščanja javnosti, eno izmed najpomembnejših področij delovanja okoljskih NPO (Ministrstvo za okolje in prostor 2010).

Področja, ki so v Pravilniku o podrobnejših merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu, opredeljena kot področja, na katerih delujejo okoljske NPO, se ujemajo z izsledki Lukšičeve raziskave (1998). Največ organizacij se je dejansko ukvarjalo z izobraževanjem in usposabljanjem javnosti ter organiziranjem akcij. Problematičen je predvsem podatek, da so se okoljske NPO poredko ukvarjale z lobiranjem in oblikovanjem zakonodaje, predvsem zato, ker je večina NPO mnenja, da je v Sloveniji področje neprofitnega sektorja neustrezno zakonsko opredeljeno (Kolarič in drugi 2006). Že Lukšič (1998) razloge za takšen rezultat išče v neustreznih finančnih pogojih, s katerimi se soočajo okoljske NPO, zato bom v nadaljevanju preverila stanje v sedanjosti. Predpostavljam, da se okoljskim NPO ukvarjanje z zakonodajo zdi postranska dejavnost, saj zanjo ne prejmejo nobenega plačila, hkrati pa jim primanjkuje ustreznega znanja. Vendar pa bi sistemske spremembe pripomogle k izboljšanju stanja v neprofitnem sektorju.

V Tabeli 3.2 so prikazani največji problemi okoljskih NPO v letu 2006. Iz tabele je razvidno, da so bili nezadostni viri financiranja največji problem okoljskih NPO. Na drugem mestu je bilo pomanjkanje prostovoljcev, na tretjem pa sta se nahajala dva problema - pomanjkanje sodelovanja z ostalimi okoljskimi organizacijami in splošno oslABLJENO okoljsko gibanje v državi. Iz prikazanega lahko razberemo, da je imelo v letu 1996 največ organizacij težave zaradi pomanjkanja sredstev in pomanjkanja prostovoljcev. Finančna sredstva in "delovna sila" pa sta gonilo vsake organizacije, tudi neprofitne.

Tabela 3.2: Največji problemi okoljskih NPO v letu 1996

Problem	število NPO, ki se spopadajo z omenjenim problemom
nezadostni viri financiranja	71
pomanjkanje prostovoljne podpore	40
pomanjkanje sodelovanja z ostalimi okoljskimi organizacijami	37
splošno oslajeno okoljsko gibanje v državi ali regiji	37
pomanjkanje oz. odsotnost zanesljivih okoljskih informacij	34
splošni pravni problemi zaradi nepopolne zakonodaje	30
nezadostno specifično okoljsko izobraževanje sodelavcev in članov organizacije	28
omejen dostop do sodobnih načinov komuniciranja	25

Vir: Lukšič (1998, 58).

Ocena finančnega stanja okoljskih NPO je prikazana v Tabeli 3.3, ki lahko služi kot izhodišče za oceno o možnostih profesionalizacije pri izvajanju okoljskih projektov in udeležbe v procesih odločanja.

Tabela 3.3: Ocena finančnega stanja okoljskih NPO v Sloveniji v letu 1996

Ocena finančnega položaja	Odstotek NPO
zelo dober	4 %
dober	18 %
nestabilen	47 %
slab	15 %
zelo slab	16 %

Vir: Lukšič (1998, 56).

4 % okoljskih NPO je svoj finančni položaj ocenilo kot zelo dober, kar pomeni, da niso imele resnih finančnih težav. 18 % organizacij ga je označilo kot dober, kar pomeni da so imele dovolj sredstev za podporo glavnih aktivnosti, ki so jih izvajale, vendar bi potrebovale dodatna sredstva za nove perspektivne programe. Kot nestabilen je svoj finančni položaj označilo 47 % organizacij, le-te so imele težave z izvajanjem večine aktivnosti. 15 %

okoljskih NPO je le s težavo izvajalo osnovne aktivnosti in projekte, nadaljnjih 16 % organizacij pa je svoj finančni položaj ocenilo kot zelo slab (Lukšič 1998).

Ocena finančnega stanja, ki jo prikazuje Tabela 3.3, je zaskrbljujoča, saj je le 22 % okoljskih NPO razpolagalo s tolikšnimi finančnimi sredstvi, da so lahko nemoteno izvajale zastavljene aktivnosti in programe. Nekoliko manj kot polovica organizacij je imela finančne težave pri večini svojih aktivnosti, 31 % organizacij pa aktivnosti ni bila zmožna izvajati. Finančna stabilnost okoljskih NPO je predpogoj za dvig profesionalizacije izvajanja okoljskih projektov, povečanje moči pri lobiranju in oblikovanju zakonodaje ter pri izboljšanju izvajanja vseh aktivnosti (Lukšič 1998).

3.3 OKOLJSKE NPO V SLOVENIJI DANES

Predstavljeni podatki iz leta 1996 o okoljskih NPO ne prikažejo dejanskega stanja. Čeprav na področju delovanja okoljskih NPO prevladuje mnenje, da se stanje v Sloveniji ni bistveno spremenilo, je bila ponovitev zgoraj opisane raziskave (Lukšič 1998) potrebna. V vprašalnik sem dodala še nekaj splošnih vprašanj, ki mi bodo pomagala pri opisu splošnih značilnosti okoljskih NPO v Sloveniji.

V nadaljevanju je predstavljena analiza in interpretacija, iz anketnega vprašalnika, pridobljenih podatkov o okoljskih NPO v Sloveniji v letu 2011.

3.3.1 Splošna vprašanja

Iz Tabele 3.4 je razvidno, da največ vprašanih organizacij (35 %) deluje na nacionalni ravni, v primerjavi z letom 1996 se je ta odstotek povečal le za 6 %. Do večjih razlik je prišlo pri organizacijah, ki delujejo na lokalni in regionalni ter mednarodni ravni. Leta 1996 je kar 55 % okoljskih NPO delovalo na lokalni in regionalni ravni. Leta 2011 se je ta delež (27 %) skoraj razpolovil. Na ta račun pa se je povečalo število organizacij, ki delujejo na mednarodni ravni.

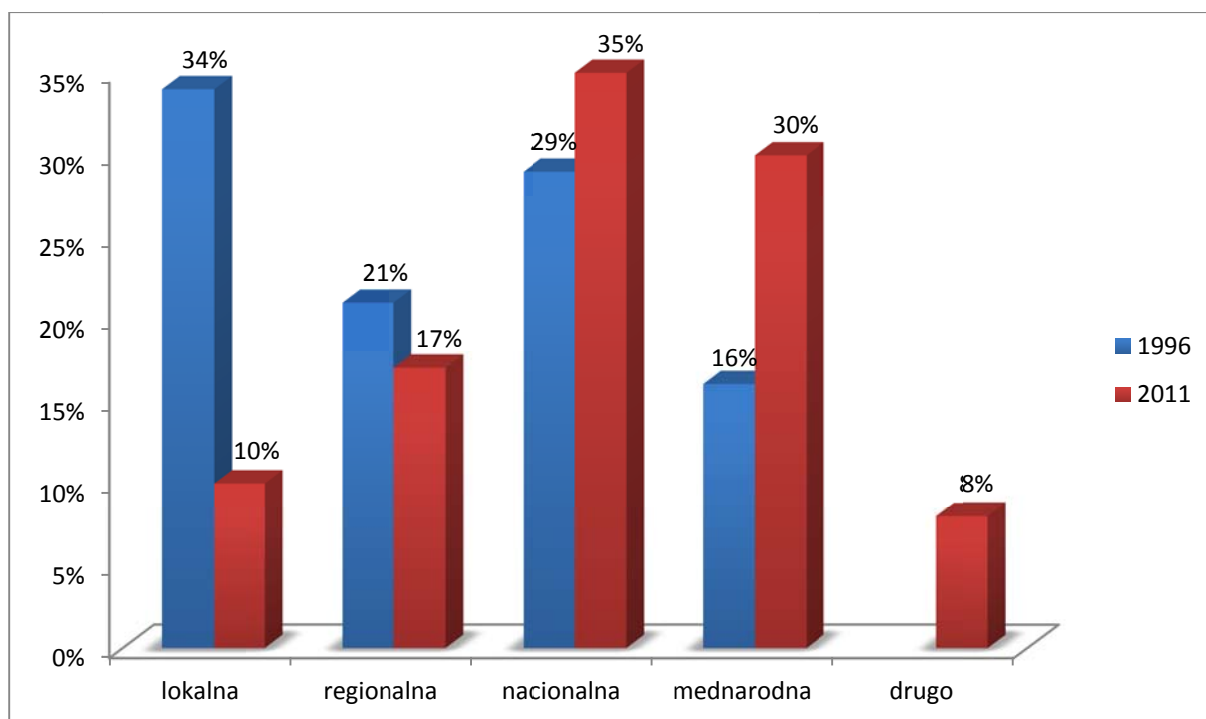
Tabela 3.4: Raven delovanja okoljskih NPO v Sloveniji, primerjava med letoma 1996 in 2011

	1996	2011
lokalna	34 %	10 %
regionalna	21 %	17 %
nacionalna	29 %	35 %
mednarodna	16 %	30 %
drugo		8 %

Vir: Lukšič (1998, 51)

Kot je prikazano tudi na Grafu 3.1, je največja razlika med letoma 1996 in 2011 pri številu vprašanih organizacij, ki delujejo na mednarodni ravni. Globalizacija, močno razširjen informacijski in internetni sistem ter vključitev Slovenije v mednarodne organizacije in s tem brisanje nacionalnih meja, so večjemu številu organizacij omogočile delovanje na mednarodni ravni. To je posledica dejstva, da je v Sloveniji primanjkovalo finančnih virov za okoljske NPO, zato so se le-te usmerile v tujino.

Graf 3.1: Raven delovanja okoljskih NPO v Sloveniji, primerjava med letoma 1996 in 2011

Vir: Lukšič (1998, 51).

Število zaposlenih in ostalih sodelavcev, ki pomagajo organizaciji, pokaže, kako močna je organizacija in koliko aktivnosti lahko izvede. Glede zaposlenih v organizaciji sem postavila naslednja vprašanja:

- Koliko oseb imate zaposlenih za polni delovni čas?
- Koliko oseb imate zaposlenih za nepolni delovni čas?
- Koliko oseb z vami sodeluje preko rednega nezaposlenega razmerja (op.: Čeprav jih potrebujete za različne projekte, jih ne morete zaposliti, vendar delajo za vas preko študentskega servisa, javnih del...)?

Tabela 3.5: Število zaposlenih oz. oseb, ki sodelujejo z okoljsko NPO v letu 2011

	Zaposleni za polni delovni čas	Zaposleni za nepolni delovni čas	Osebe, ki sodelujejo preko rednega nezaposlenega razmerja
0	54 %	78 %	41 %
do 3 osebe	28 %	17 %	27 %
do 10 oseb	13 %	3 %	24 %
nad 10 oseb	5 %	/	6 %
drugo	/	2 %	2 %

Več kot polovica anketiranih organizacij (34 organizacij od skupno 63 oz. 54 %) nima zaposlenih oseb za polni delovni čas. Ostalih 46 % organizacij pa ima zaposlene za polni delovni čas – večina do 3 zaposlene (28 %), nekaj pa tudi več (13 % organizacij do 10 oseb in 5 % organizacij nad 10 zaposlenih).

Pri vprašanju glede zaposlenih za nepolni delovni čas je večina organizacij (78 %) odgovorila, da nima takšnih zaposlenih. Več organizacij pa ima osebe, s katerimi sodeluje preko rednega nezaposlenega razmerja – 27 % organizacij ima do 3 takšne sodelavce, kar 24 % do 10 sodelavcev in 6 % organizacij nad 10 oseb. Te sodelavce okoljske NPO potrebujejo za izvajanje različnih projektov, vendar jih ne morejo zaposliti. Zato z njimi sodelujejo preko študentskega servisa, javnih del...

Večina organizacij nima zaposlenih, kar pomeni, da delujejo na prostovoljni osnovi. S tem je tudi kakovost in strokovnost organizacij nižja, saj se prostovoljci ne morejo posvetiti delu

organizacije v enaki meri, kot bi se, če bi bili zaposleni. Namenjajo ji manj časa, saj za preživetje opravljajo plačano delo kje drugje, prihaja pa tudi do večjega pretoka ljudi, ki se v organizaciji naučijo določenega znanja, vendar ga z odhodom odnesejo s seboj. S povečanjem števila zaposlenih bi se raven strokovnosti in moči okoljskih NPO dvignila.

Tabela 3.6: Število aktivnih prostovoljcev v organizaciji, primerjava med letoma 1996 in 2011

	1996	2011
do 10 oseb	18 %	44 %
do 25 oseb	27 %	22 %
do 50 oseb	11 %	13 %
do 100 oseb	19 %	8 %
do 500 oseb	12 %	5 %
do 1.000 oseb	1 %	0
nad 1.000 oseb	12 %	6 %
drugo	/	2 %

Vir: Lukšič (1998, 54)

V letu 2011 ima največ organizacij (44 %) do 10 aktivnih prostovoljcev. V letu 1996 je imelo samo 18 % organizacij do 10 aktivnih prostovoljcev. V letu 2011 ima le 11 % organizacij nad 100 aktivnih članov, v letu 1996 pa je bilo teh organizacij kar $\frac{1}{4}$. Razlog za upad aktivnih prostovoljcev je lahko v tem, da se je povečalo število vseh okoljskih NPO (iz 140 v letu 1996 na 234 v letu 2011). Prostovoljci pa so se "porazdelili" med novo nastale organizacije.

3.3.2 Proračun in plače

Glede finančne moči okoljskih NPO govorijo tudi podatki o višini njihovega proračuna. V primerjavi z letom 1995 se je proračun okoljskih NPO povečal, vendar je zaradi prehoda na euro, dviga minimalne plače in rasti cen dobrin in storitev proračun okoljskih NPO nizek.

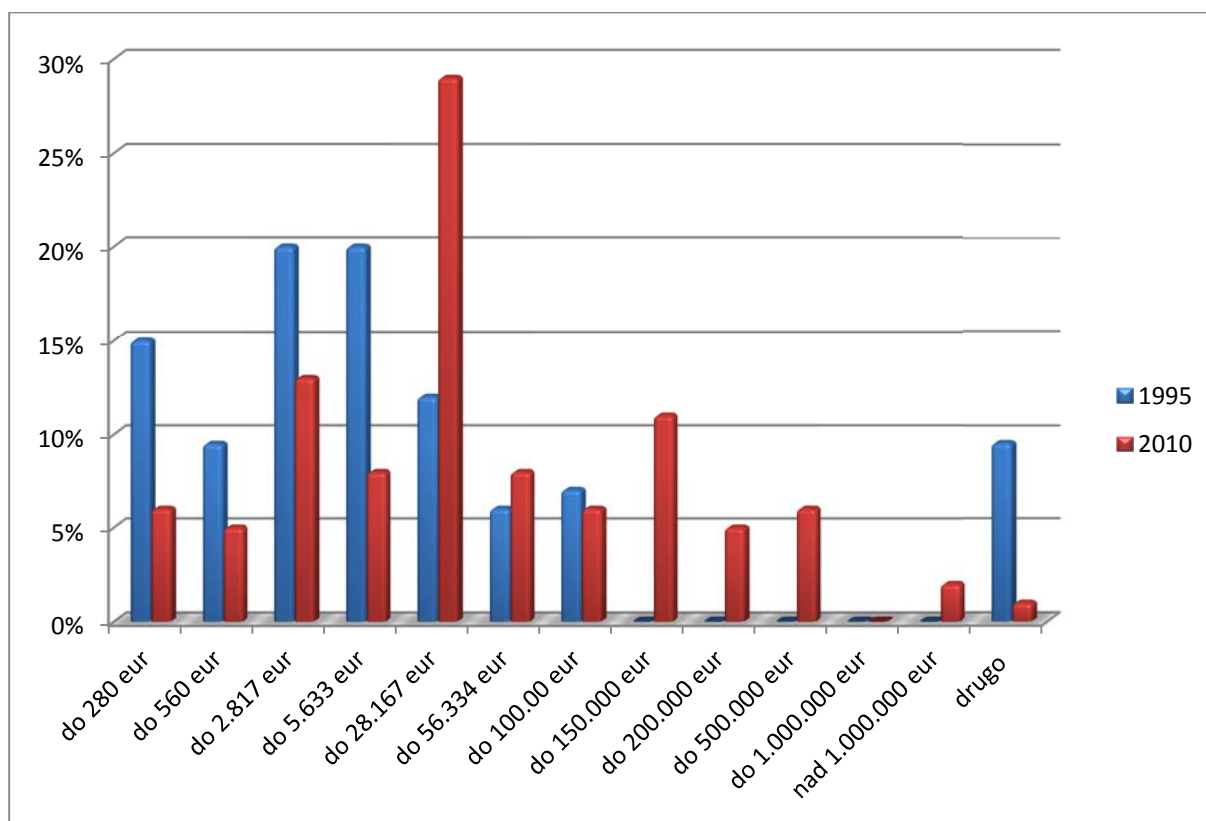
Tabela 3.7: Primerjava letnega proračuna okoljskih NPO med letoma 1995 in 2010

	1995	2010
do 280 EUR	15 %	6 %
do 560 EUR	10 %	5 %
do 2.817 EUR	20 %	13 %
do 5.633 EUR	20 %	8 %
do 28.167 EUR	12 %	29 %
do 56.334 EUR	6 %	8 %
do 100.00 EUR	7 %	6 %
do 150.000 EUR	/	11 %
do 200.000 EUR	/	5 %
do 500.000 EUR	/	6 %
do 1.000.000 EUR	/	0
nad 1.000.000 EUR	/	2 %
drugo	10 %	1 %

Vir: Lukšič (1998, 56).

V letu 1995 je bilo 25 % organizacij, ki so imele letni proračun pod 560 EUR. V letu 2010 je bilo teh organizacij 11 %, kar je razmeroma veliko, saj so te organizacije imele minimalne prihodke, s katerimi ni mogoče pokrit zaposlenih, najemnine in ostalih stroškov. Največji delež organizacij (29 %) je imelo v letu 2010 letni proračun med 5.633 in 28.166 EUR. Pri 30 % organizacij pa je bil letni proračun nad 56.334 EUR.

Graf 3.2: Višina letnega proračuna – primerjava med letoma 1995 in 2010

Vir: Lukšič (1998, 56).

Znesek povprečne višine plače ter povprečne višine plače najboljše in najslabše plačanega zaposlenega (neto zneski) v okoljskih NPO v letu 2010 so naslednji:

- povprečna višina plače (neto znesek) je: 892 EUR
- povprečna višina plače najboljše plačanega zaposlenega (neto znesek) je: 1.027 EUR
- povprečna višina plače najslabše plačanega zaposlenega (neto znesek) je: 790 EUR

Povprečna neto mesečna plača v Sloveniji je v letu 2010 znašala 966,62 EUR, kar pomeni, da je povprečna višina plače zaposlenega v okoljski NPO nižja od povprečne plače v Sloveniji. (Apollo Plus).

Če upoštevamo dejstvo, da ima le 46 % organizacij zaposlene za polni delovni čas in 20 % organizacij zaposlene za nepolni delovni čas, ugotovimo, da so razmere na področju zaposlenih v okoljskem neprofitnem sektorju zelo problematične.

3.3.3 Področja delovanja

Z vprašanjem *Ali ste aktivni samo na področju varovanja okolja in zaščite narave ali delujete tudi na drugih področjih?* sem primerjala področja delovanje okoljskih NPO med letoma 1996 in 2011.

Tabela 3.8: Področje delovanja okoljskih NPO, primerjava med letoma 1996 in 2011

	1996	2011
varovanje okolja/zaščita narave je naša edina aktivnost (100 %)	29 %	25 %
varovanje okolja/zaščita narave predstavlja velik del naših aktivnosti (50-100 %)	42 %	33 %
varovanje okolja/zaščita narave je samo ena izmed naših aktivnosti (0-50 %)	29 %	32 %
drugo	/	8 %
ni odgovoril	/	2 %

Vir: Lukšič (1998, 51)

Okoljske NPO, ki so sodelovale v raziskavi, večinoma ne delujejo samo na področju okolja. Leta 2011 je bilo organizacij, ki se ukvarjajo samo z varovanjem okolja oz. zaščite narave 25 %, 15 let prej pa 29 %.

Za skoraj 10 % se je v letu 2011 zmanjšalo število organizacij, za katere predstavlja varovanje okolja/zaščite narave velik del aktivnosti. Rahlo pa se je povečal odstotek tistih organizacij, za katere varovanje okolja predstavlja samo eno izmed njihovih aktivnosti. Torej se poleg ostalih aktivnosti ukvarjajo tudi z varovanjem okolja.

Z namenom primerjave med letoma 1996 in 2011 sem okoljske NPO spraševala tudi, koliko časa namenijo osmim področjem, o katerih so jih spraševali že v predhodni raziskavi (Tabela 3.9):

- izobraževanje in usposabljanje posameznikov in javnosti. Temu področju je največ organizacij, vključenih v obe raziskavi namenilo veliko časa. V letu 2011 je bilo teh 55 %, v letu 1996 pa 54 %.

- okoljsko delo na terenu, čistilne akcije, monitoringi in podobno. S tem področjem se je v letu 1996 ukvarjalo več organizacij (42 % vprašanih se je ukvarjalo s tem področjem veliko časa) kot v letu 2011 (večina organizacij – 45 % - se s tem področjem ukvarja le malo časa).
- zbiranje in posredovanje okoljskih informacij. V letu 2011 se s tem področjem ukvarja 37 % organizacij veliko časa in 43 % občasno. Čeprav torej zbiranje in posredovanje okoljskih informacij ni prioriteta za večino organizacij, se s tovrstno aktivnostjo občasno ukvarja večina vprašanih organizacij.
- javne/alternativne okoljske ekspertize, okoljske ocene in podobno. Večina organizacij (60 %) danes tem področju namenja malo časa. V letu 1996 se je večina organizacij s tem področjem ukvarjala občasno (47 %), 31 % organizacij pa je pred 15 leti temu področju namenjalo veliko časa.
- posebne raziskave, oblikovanje okoljske tehnologije in ostale storitve. Večina organizacij (66 %) se s tem področjem ukvarja le redko. S tem področjem se je leta 1996 ukvarjalo večje število organizacij. Veliko časa je temu področju v letu 1996 namenilo 22 % vprašanih organizacij, v letu 2011 pa le 13 %.
- lobiranje in sodelovanje pri oblikovanju zakonov. 44 % organizacij lobiranju in sodelovanju pri oblikovanju zakonov namenja malo časa, 42 % pa se jih s tem področjem ukvarja občasno. Odstotek organizacij, ki veliko časa namenjajo temu področju je v letu 2011 manjši (15 %) od tistega v letu 1996 (21 %)
- povezovanje z ostalimi NVO in gradnja koalicij. Zanimivo je, da se s tem področjem v letu 2011 ukvarja več organizacij, kot v letu 1996 (veliko časa mu v letu 2011 namenja 27 % organizacij, v letu 1996 je bilo teh organizacij 18 %).
- okoljske protestne akcije. Temu področju je že v letu 1996 kar 54 % organizacij namenjalo malo časa. V letu 2011 se je odstotek teh organizacij še povečal –65 % okoljskih NPO se z okoljskimi protestnimi akcijami ukvarja le redko.

Tabela 3.9: Področja, s katerimi se okoljske NPO (ne)ukvarjajo, primerjava med letoma 1996 in 2011

	malo časa 1996	malo časa 2011	občasno 1996	občasno 2011	veliko časa 1996	veliko časa 2011
izobraževanje in usposabljanje posameznikov in javnosti	7 %	10 %	38 %	35 %	54 %	55 %
okoljsko delo na terenu, čistilne akcije, monitoringi in podobno	22 %	45 %	36 %	34 %	42 %	21 %
zbiranje in posredovanje okoljskih informacij	8 %	19 %	58 %	43 %	34 %	37 %
javne/alternativne okoljske ekspertize, okoljske ocene in podobno	22 %	60 %	47 %	29 %	31 %	11 %
posebne raziskave, oblikovanje okoljske tehn. in ostale storitve	37 %	66 %	42 %	21 %	22 %	13 %
lobiranje in sodelovanje pri oblikovanju zakonov	35 %	44 %	44 %	42 %	21 %	15 %
povezovanje z ostalimi NVO ¹⁸ in gradnja koalicij	23 %	23 %	59 %	50 %	18 %	27 %
okoljske protestne akcije	54 %	65 %	31 %	26 %	14 %	10 %

Vir: Lukšič (1998, 52–53)

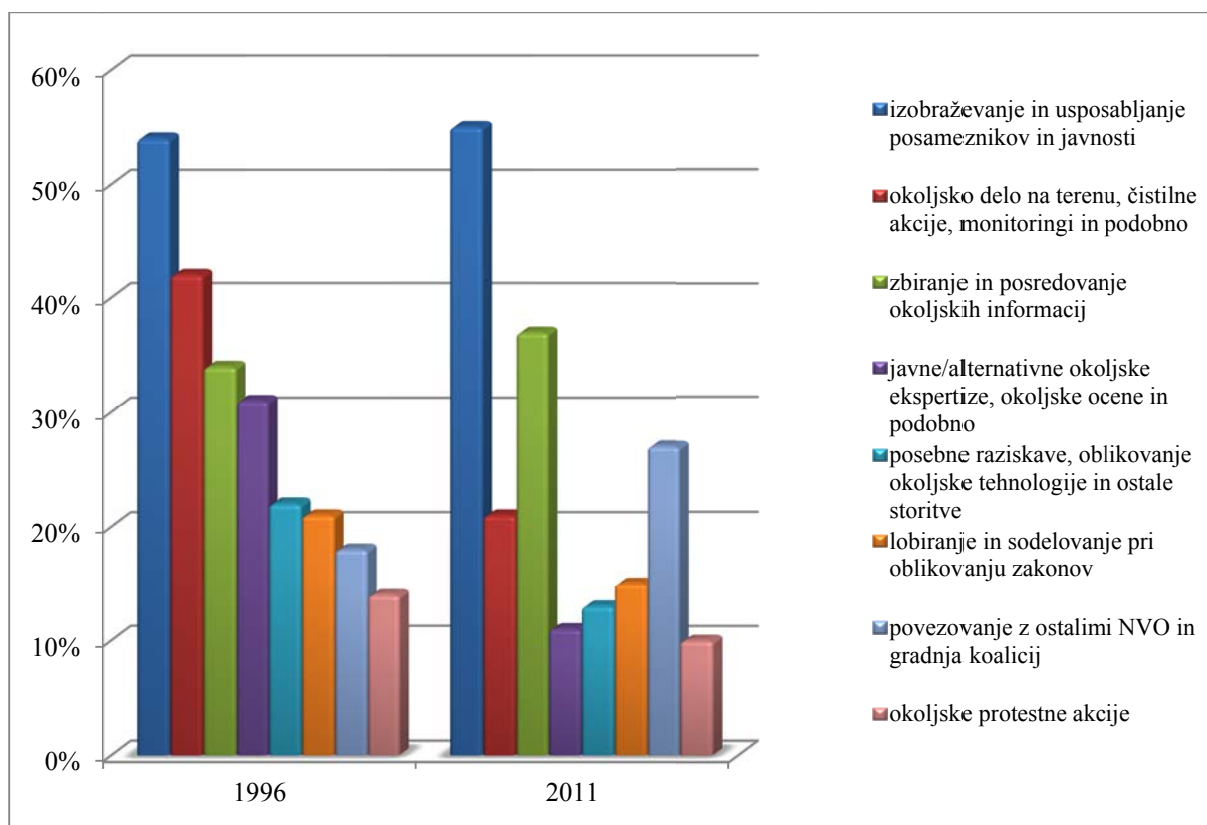
Področje, s katerim se okoljske neprofitne organizacije ukvarjajo največ časa, je v 15 letih ostalo enako – to je izobraževanje in usposabljanje posameznikov in javnosti. V letu 1996 je aktivnosti na tem področju izvajalo 54 % vprašanih organizacij, leta 2011 pa 55 %.

Iz Grafa 3.3 lahko razberemo, da se v letu 2011 v primerjavi z letom 1996 vprašane organizacije manj pogosto ukvarjajo z okoljskim delom na terenu in z izdelovanjem

¹⁸ V vprašalniku govorim o okoljskih NVO, saj se zasebne okoljske neprofitne organizacije bolje prepoznajo pod takšnim imenom. V delu pa uporabljam izraz okoljske NPO, kot izpeljanko iz imena študijskega programa, v okviru katerega pišem to magistrsko delo.

javnih/alternativnih okoljskih ekspertiz. Več organizacij pa se v letu 2011 posveča zbiranju in posredovanju okoljskih informacij ter povezovanju z ostalimi NVO in gradnji koalicij.

Graf 3.3: Področja, s katerimi se okoljske NPO največ ukvarjajo, primerjava med letoma 1996 in 2011

Vir: Lukšič (1998, 52–53)

Primerjava je pokazala, da organizacije v letu 2011 manj časa namenjajo najpomembnejšim okoljskim področjem, kot so jim ga v letu 1996. Možna obrazložitev je, da so organizacije manj specializirane in se večinoma ukvarjajo z vsemi področji, posledično pa vsakemu posebej namenjajo manj časa. Mogoče je tudi, da se ukvarjajo s področji, ki v vprašalniku niso bila zajeta.

Zanimiv je podatek, da večina vprašanih organizacij v letu 2011 lobiranju in sodelovanju pri oblikovanju zakonov namenja malo časa. Po mnenju MPO je sodelovanje pri oblikovanju slovenskih in evropskih politik na področju okolja ena izmed pomembnejših nalog okoljskih NPO, kar bi posledično pomenilo, da bodo tovrstni aktivnosti namenjale veliko časa. Očitni paradoks kaže na podhranjenost okoljskega neprofitnega sektorja, saj okoljske NPO zaradi

pomanjkanja kadrov in virov, očitno nimajo časa in sredstev za sodelovanje pri oblikovanju zakonov.

3.3.4 Problemi

Oprelitev problemov, s katerimi se soočajo okoljske NPO je povzeta po Lukšiču (1998, 58–59). Organizacije sem spraševala o naslednjih problemih:

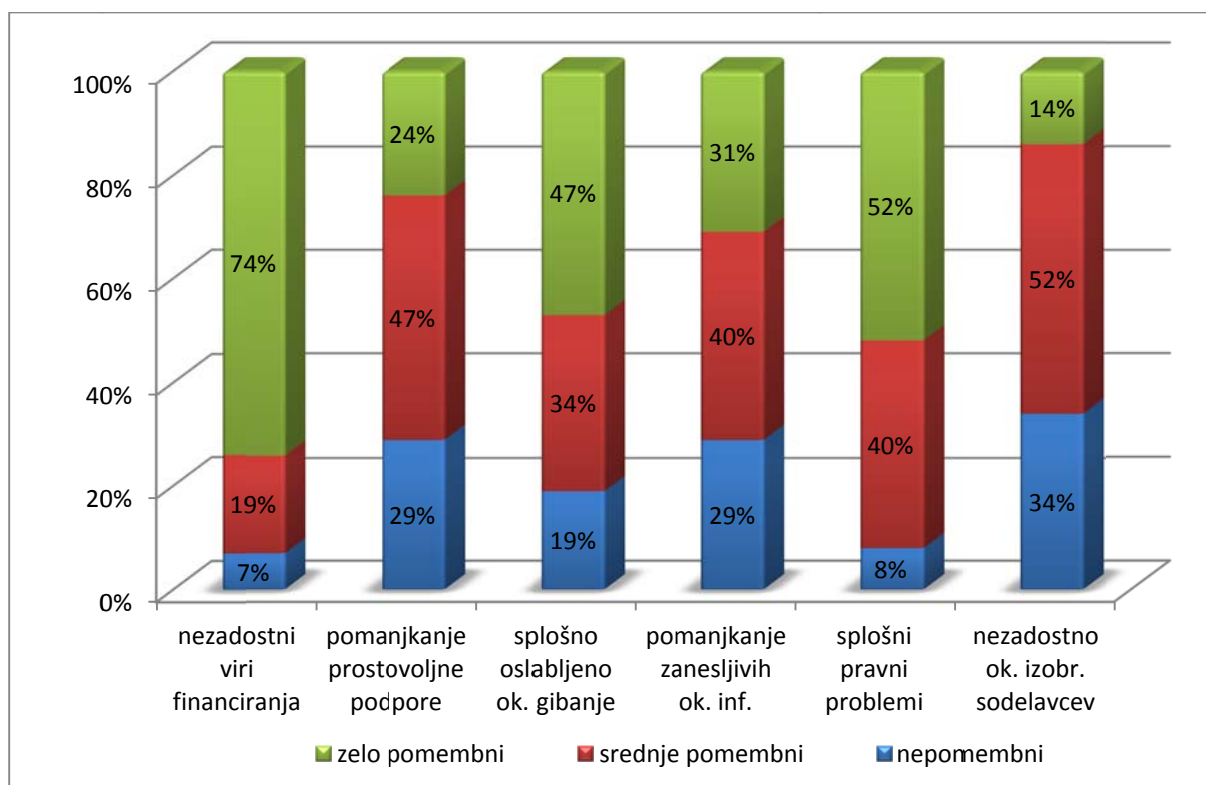
- a) nezadostni viri financiranja,
- b) pomanjkanje prostovoljne podpore,
- c) splošno oslABLJENO okoljsko gibanje v državi ali regiji,
- d) pomanjkanje oz. odsotnost zanesljivih okoljskih informacij,
- e) splošni pravni problemi zaradi nepopolnih predpisov in nespoštovanja zakonodaje,
- f) nezadostno specifično okoljsko izobraževanje sodelavcev in članov organizacije.

Tabela 3.10 prikazuje odnos okoljskih NPO do izpostavljenih problemov v letu 2011.

Tabela 3.10: Največji problemi okoljskih NPO v letu 2011

	nepomembni	srednje pomembni	zelo pomembni
nezadostni viri financiranja	7 %	19 %	74 %
pomanjkanje prostovoljne podpore	29 %	47 %	24 %
splošno oslABLJENO okoljsko gibanje v državi ali regiji	19 %	34 %	47 %
pomanjkanje oz. odsotnost zanesljivih okoljskih informacij	29 %	40 %	31 %
splošni pravni problemi zaradi nepopolnih predpisov in nespoštovanja zakonodaje	8 %	40 %	52 %
nezadostno specifično okoljsko izobraževanje sodelavcev in članov org.	34 %	52 %	14 %

Graf 3.4: Pomembnost problemov za okoljske NPO v letu 2011

Graf 3.4 prikazuje kako okoljske NPO ocenjujejo zgoraj predstavljene probleme. Nezadostne vire financiranja kot zelo pomembne izpostavlja 74 % vprašanih organizacij. Za večino vprašanih okoljskih NPO so zelo pomembni še splošni pravni problemi zaradi nepopolnih predpisov in nespoštovanja zakonodaje (52 % organizacij meni da je to zelo pomemben problem) in splošno oslABLJENO okoljsko gibanje v državi ali regiji (47 % organizacij meni da je to zelo pomemben problem).

Kot srednje pomemben problem okoljske NPO izpostavljajo nezadostno specifično okoljsko izobraževanje sodelavcev in članov organizacije (52 %), pomanjkanje prostovoljne podpore (47 %) ter pomanjkanje oz. odsotnost zanesljivih okoljskih informacij (40 %).

Če pomembnost problemov primerjamo z Lukšičevimi (1998, 59–59) podatki, ugotovimo, da so bili nezadostni viri financiranja že pred 15 leti najbolj izpostavljeni. Na drugem mestu je bilo pomanjkanje prostovoljne podpore, ki v letu 2011 ni med najbolj izpostavljenimi problemi. V letu 2011 so na drugem mestu najbolj perečih problemov, splošni pravni problemi zaradi nepopolnih predpisov in nespoštovanja zakonodaje.

Izpostavljene probleme je mogoče povezati z nizko stopnjo ukvarjanja z lobiranjem pri oblikovanju zakonov in problemov zaradi nespoštovanja zakonodaje. Okoljske NPO ne vidijo smisla v lobiranju pri oblikovanju zakonov, če se potem le-teh ne spoštuje oz. politiki ne upoštevajo njihovih predlogov.

3.3.5 Odnos države

V raziskavi sem okoljske NPO spraševala o tem, kako bi opredelili politiko države v odnosu do okoljskih NPO. Vprašanja pokrivajo 6 področij, o katerih so nevladne organizacije v Sloveniji spraševali že v raziskavi *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji* (Kolarič in drugi 2006). V omenjeni raziskavi je bila politika države do NPO eden izmed zunanjih dejavnikov, ki predstavljajo oviro za uspešno delovanje organizacij. Raziskovalci so posebej spremljali mnenja društev, ustanov, zavodov, verskih organizacij in podjetij za zaposlovanj invalidov (Kolarič in drugi 2006, 161). Vse organizacije so kot oviro izpostavile:

- nespodbudno davčno politiko, ki regulira donacije,
- neustrezne zakonske rešitve in
- odsotnost jasne razvojne strategije vlade do teh organizacij.

V raziskavi so ugotovili, da država NPO še vedno "...ne obravnava kot resnega partnerja pri zadovoljevanju potreb ljudi oz. ne upošteva njihovega prispevka k splošni družbeni blaginji...", kar je že leta 1994 ugotovila Kolaričeva (1994, 19).

V Tabeli 3.11 so predstavljena mnenja vprašanih okoljskih NPO o odnosu države do njih.

Tabela 3.11: Odnos države do okoljskih NPO v letu 2011

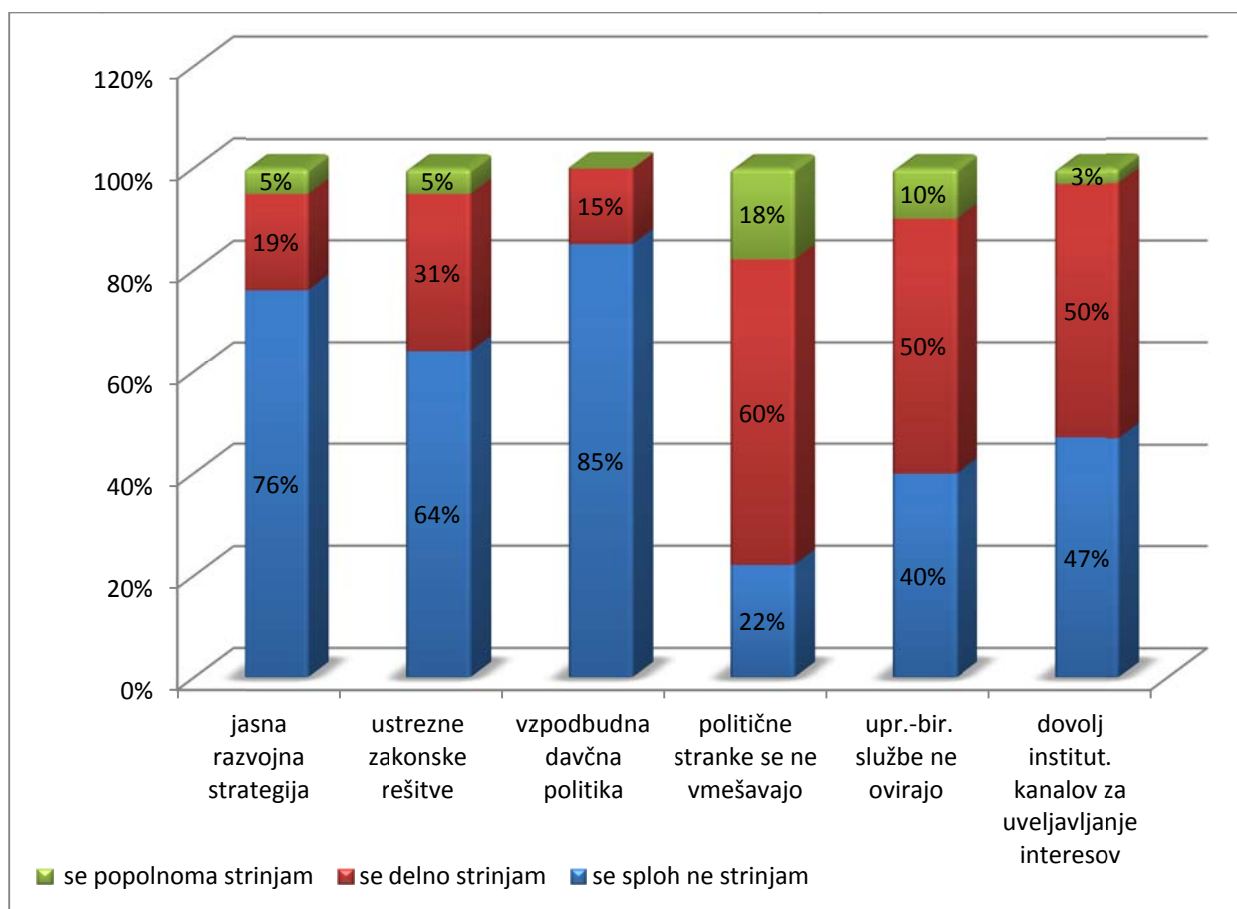
	se sploh ne strinjam	se delno strinjam	se popolnoma strinjam
vlada ima razdelano jasno razvojno strategijo do okoljskih NVO	76 %	19 %	5 %
v Sloveniji so zakonske rešitve glede okoljskih NVO ustrezne	64 %	31 %	5 %
v Sloveniji obstaja spodbudna davčna politika, ki regulira financiranje okoljskih NVO	85 %	15 %	0
politične stranke se ne vmešavajo v delovanje okoljskih NVO	22 %	60 %	18 %
upravno-birokratske službe ne ovirajo okoljskih NVO pri njihovem delovanju	40 %	50 %	10 %
za uveljavljanje interesov okoljskih NVO je dovolj institucionalnih kanalov	47 %	50 %	3 %

Kot je razvidno tudi iz Grafa 3.5, okoljske NPO najbolj nasprotujejo izjavi, da v Sloveniji obstaja spodbudna davčna politika, ki regulira financiranje okoljskih NVO, saj se kar 85 % vprašanih organizacij s to izjavo ne strinja, 15 % pa se z njo delno strinja. Še z dvema izjavama se organizacije v večji meri ne strinjajo:

- vlada ima razdelano jasno razvojno strategijo do okoljskih NVO (76 % organizacij se sploh ne strinja s to izjavo) in
- v Sloveniji so zakonske rešitve glede okoljskih NVO ustrezne (64 % organizacij se sploh ne strinja s to izjavo).

60 % organizacij se delno strinja z izjavo, da se politične stranke ne vmešavajo v delovanje okoljskih NVO. Prav tako se jih 50 % delno strinja z izjavo, da upravno-birokratske službe ne ovirajo okoljskih NVO pri njihovem delovanju (s čimer se 40 % organizacij sploh ne strinja) in da je za uveljavljanje interesov okoljskih NVO dovolj institucionalnih kanalov (s čimer se 47 % organizacij sploh ne strinja).

Graf 3.5: Odnos države do okoljskih NPO v letu 2011

"Če bi politika države poskušala v sodelovanju z nevladnimi organizacijami poseči na področje zakonodaje in oblikovanja strategije razvoja, bi lahko s tem omogočila, da bi nevladne organizacije delovale v okviru jasneje postavljenih pravil in pričakovanj glede njihove vloge, kar bi jim prav gotovo olajšalo delovanje" (Kolarič in drugi 2002, 181). Kolaričeva je že leta 2002 zapisala, da bi morala država v sodelovanju z NPO zapisati takšno razvojno strategijo in zakonske rešitve, ki bi zasebnim NPO pomagala pri njihovem delovanju. S tem, ko jim država ne nudi niti osnove (ustreznih zakonov) za normalno delovanje, jim sporoča, da je njihovo delovanje smatrano kot nepomembno. Čeprav je v številnih iniciativah in vizijah ministrstev zapisana pomembnost okoljskih NPO, trenutna politika kaže, da država teh organizacij ne upošteva.

3.3.6 *Financiranje*

Tudi pri vprašanjih o financiranju okoljskih NPO sem se opirala na vprašanja iz raziskave *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji* (Kolarič in drugi 2006).

Vse organizacije so kot oviro za uspešno delovanje izpostavile:

- nezadostna finančna sredstva in
- nezadostne prihodke iz javnih virov (Kolarič in drugi 2006,181–182).

Očitno nevladne organizacije pričakujejo so-financiranje iz javnih virov oz. kot glavno oviro omenjajo nezadostne prihodke od javnih virov. To je velik problem predvsem za društva, ki jim dodatno oviro predstavlja odvisnost od javnih virov. Najbrž si zato želijo več prihodkov iz privatnih virov. Ob odsotnosti motivacij za donacije in neustrezne zakonodaje na tem področju je težko pričakovati, da bi se razmere uredile same po sebi. Na drugi strani pa imamo zavode in podjetja za zaposlovanje invalidov, ki postajajo vedno bolj odvisna od prihodkov, pridobljenih od prodaje lastne dejavnosti in vidijo to kot oviro, ki je najbrž posledica dejstva, da je potrebno za prodajo iz lastne dejavnosti imeti specifična znanja in ustrezno kadrovsko strukturo, kar pa za njih predstavlja dodatno oviro (Kolarič in drugi 2006 182).

Iz Tabele 3.12 lahko razberemo, da se največ organizacij (84 %) sploh ne strinja z izjavama, da so finančna sredstva okoljskih NPO zadostna ter da so prihodki iz javnih virov zadostni. Prav tako se jih 71 % ne strinja, da si prihodki iz zasebnih virov zadostni. Verjetno zaradi tega, ker regulacije donacij ostajajo nespodbudne, čeprav je bila to kot pomembna ugotovitev izpostavljena že leta 1996 (Kolarič in drugi 2002,181).

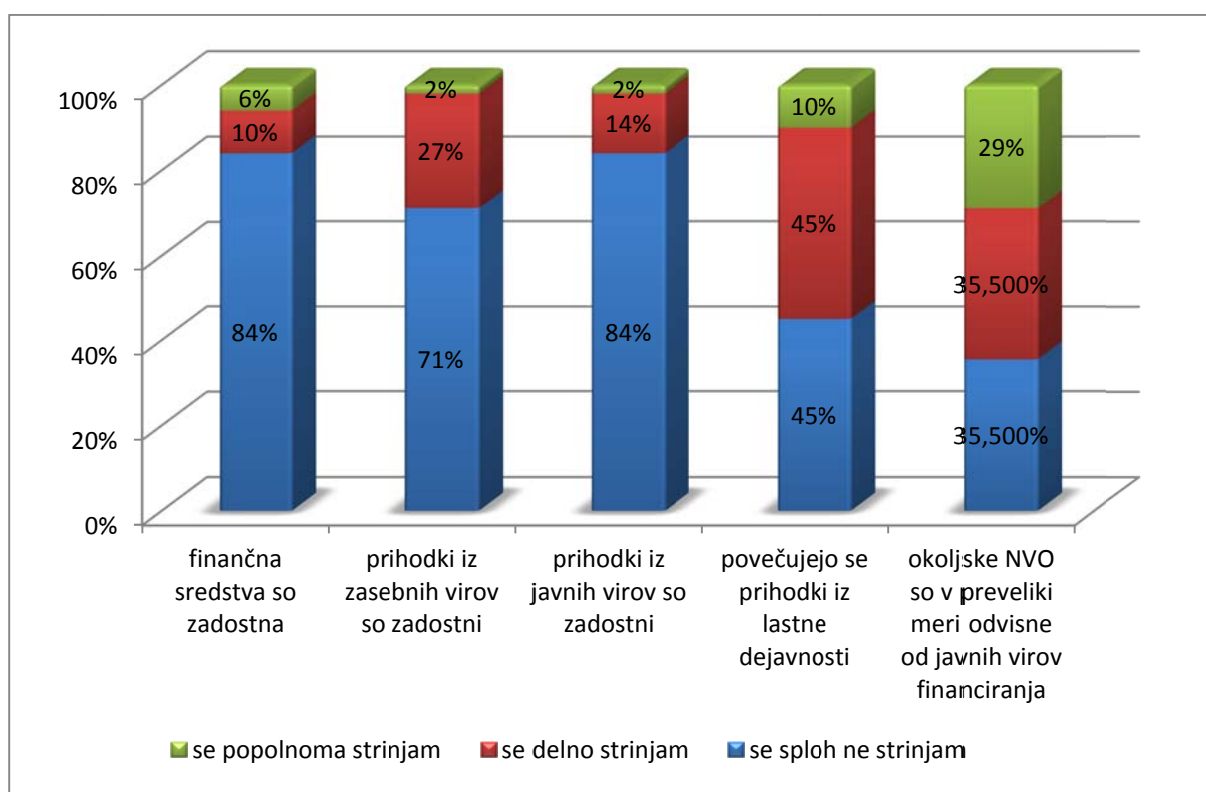
45 % organizacij se ne strinja z izjavo, da se povečujejo prihodki iz lastne dejavnosti, torej iz dejavnosti samofinanciranja. Prav tako se jih 45 % delno strinja, da se povečujejo prihodki iz prodaje blaga in storitev.

35,5 % organizacij je mnenja, da okoljske NPO niso v preveliki meri odvisne od javnih virov financiranja. Enak odstotek se s to izjavo delno strinja. 29 % pa popolnoma podpira izjavo, da so okoljske NPO v preveliki meri odvisne od javnih virov financiranja.

Tabela 3.12: Stanje na področju financiranja okoljskih NPO v Sloveniji v letu 2011

	se sploh ne strinjam	se delno strinjam	se popolnoma strinjam
finančna sredstva okoljskih NPO so zadostna	84 %	10 %	6 %
prihodki iz zasebnih virov so zadostni	71 %	27 %	2 %
prihodki iz javnih virov so zadostni	84 %	14 %	2 %
povečujejo se prihodki iz lastne dejavnosti (prodaja blaga in storitev)	45 %	45 %	10 %
okoljske NPO so v preveliki meri odvisne od javnih virov financiranja	35,5 %	35,5 %	29 %

Graf 3.6: Stanje na področju financiranja okoljskih NPO v Sloveniji v letu 2011

Torej večina (84 %) vključenih okoljskih NPO izpostavlja, kar je bilo ugotovljeno že v raziskavi leta 2005 (Kolarič in drugi 2006), da nimajo dovolj finančnih sredstev za normalno delovanje. To je razvidno tudi iz Tabele 3.10, kjer so izpostavljeni največji problemi vprašanih organizacij in iz Tabele 3.7, kjer je prikazan letni proračun organizacij.

Pri drugem vprašanju o finančnem položaju okoljskih NPO (odgovori so prikazani v Tabeli 3.13) sem uporabila vprašanje o finančnem potencialu, o katerem govori Lukšič (1998, 56). Tako je mogoča primerjava med odgovori okoljskih NPO med letoma 1996 in 2011.

Tabela 3.13: Finančni potencial okoljskih NPO, primerjava med letoma 1996 in 2011

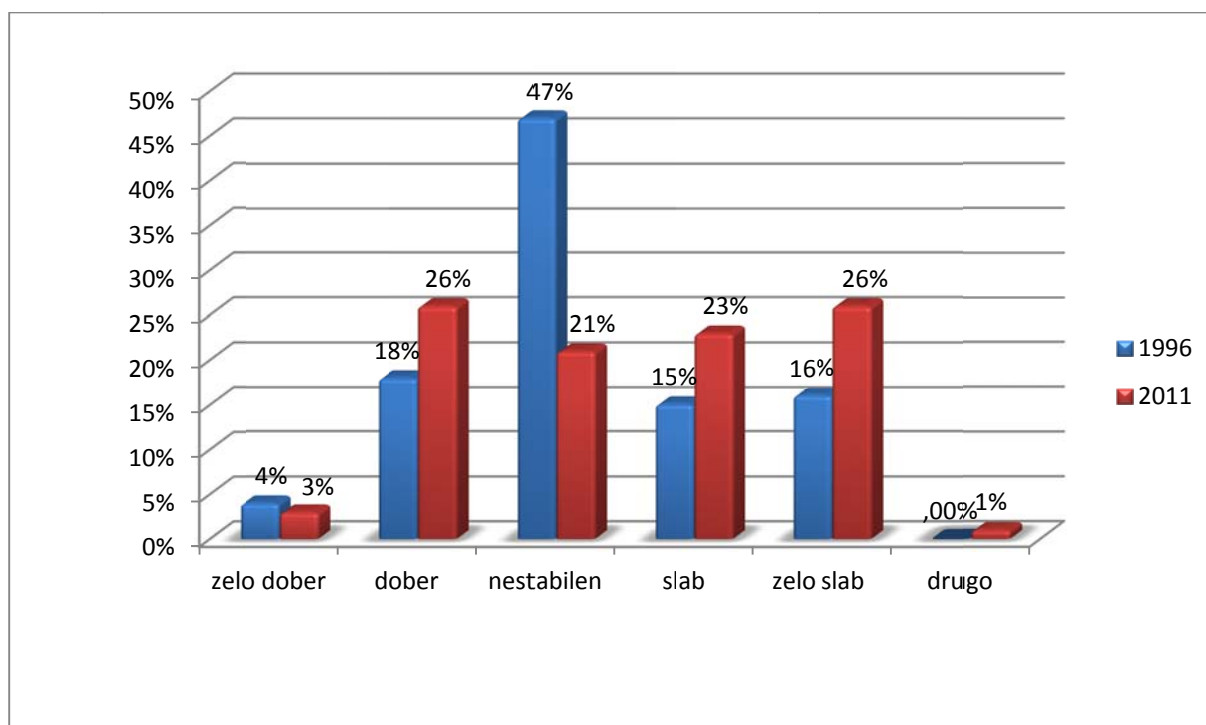
	1996	2011
zelo dober (nimate resnih finančnih težav)	4 %	3 %
dober (imate dovolj sredstev za podporo glavnih aktivnosti, nimate pa dovolj sredstev za realizacijo perspektivnih/novih programov)	18 %	26 %
nestabilen (večina projektov se bori s finančnimi težavami)	47 %	21 %
slab (zaradi finančnih težav, le s težavo izvajate osnovne aktivnosti in projekte)	15 %	23 %
zelo slab (ne prejimate nobene finančne podpore)	16 %	26 %
drugo	/	1 %

Vir: Lukšič (1998, 56).

Organizacij z zelo dobrim finančnim položajem je v letu 2011 3 %, 15 let prej pa jih je bilo 4 %. V primerjavi z letom 1996, je v letu 2011 več organizacij z dobrim finančnim položajem (26 %, leta 1996 – 18 %), kar pomeni, da imajo na razpolago dovolj sredstev za podporo glavnih aktivnosti, vendar pa nimajo dodatnih sredstev za financiranje novih/perspektivnih programov.

Močno se je zmanjšal odstotek organizacij, ki je svoj položaj označilo kot nestabilen. V letu 2011 je teh organizacij 21 %, v letu 1996 jih je bilo 47 %. Takšno zmanjšanje je posledica poslabšanja finančnega potenciala okoljskih NPO, saj se je v primerjavi z letom 1996 leta 2011 močno povečal odstotek organizacij s slabim in zelo slabim finančnim potencialom (v letu 2011 je kar 49 % organizacij, v letu 1996 pa jih je bilo 31 %). Kar 26 % organizacij ne prejema nobene finančne podpore (v letu 1996 je bilo teh organizacij 16 %) in 23 % organizacij le s težavo izvajajo osnovne aktivnosti in projekte (v letu 1996 jih je bilo 15 %).

Graf 3.7: Finančni potencial okoljskih NPO, primerjava med letoma 1996 in 2011

Vir: Lukšič (1998, 56).

Glede na leto 1996 se je v letu 2011 povečal odstotek organizacij z dobrim finančnim položajem, kar pomeni da imajo na razpolago dovolj sredstev za podporo glavnih aktivnosti (Graf 3.7). Zaskrbljujoč pa je podatek, da se je močno povečal tudi odstotek okoljskih NPO, ki imajo slab oz. zelo slab finančni položaj, torej so na robu preživetja.

Država okoljskim NPO namenja manj kot 0,5 % proračunskih sredstev (Analiza financiranja nevladnih organizacij s strani vladnih resorjev v letu 2005 2006). Zato morajo okoljske NPO večino denarja pridobiti same. Lahko se zanašajo na donacije podjetij in posameznikov, vendar to v Sloveniji ne predstavlja dovolj sredstev za preživetje organizacij, zato se morajo bolj zanašati na prodajo lastnih izdelkov in storitev na trgu.

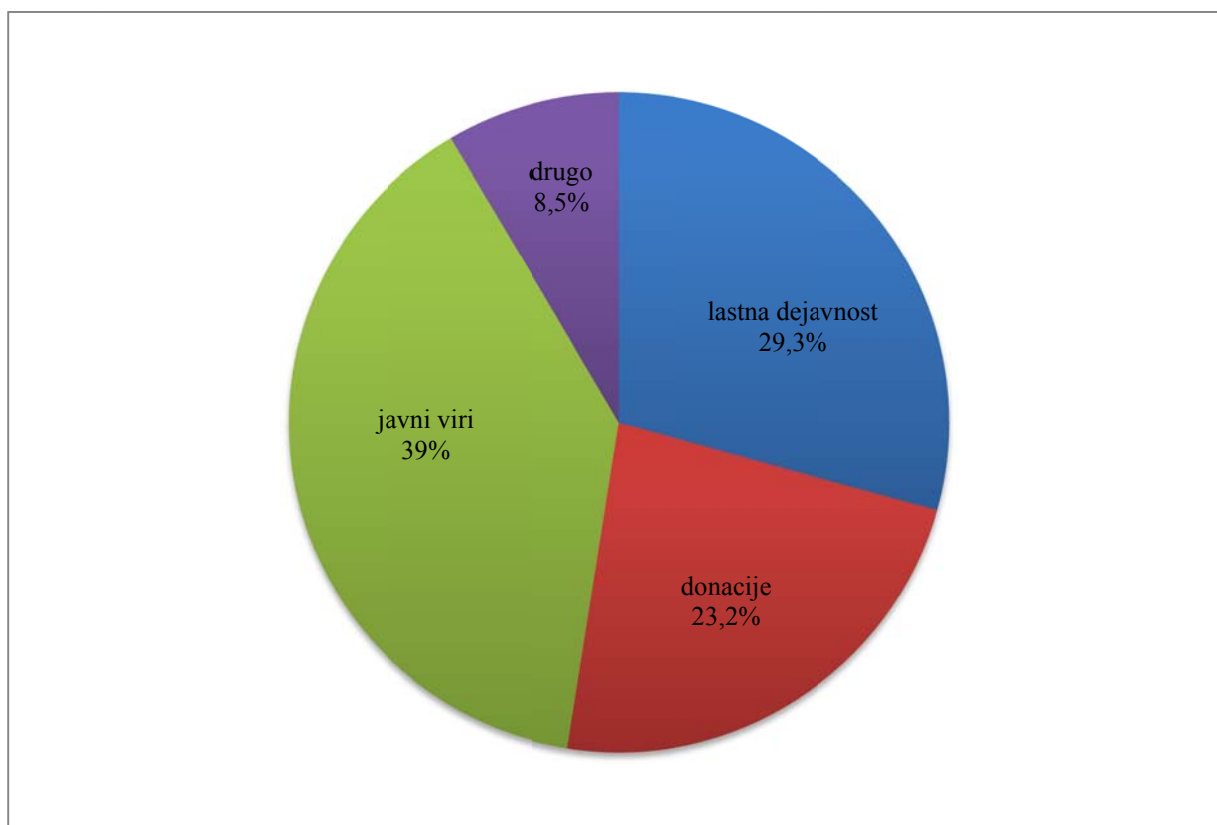
V Tabeli 3.14 so prikazani prihodki okoljskih NPO v letu 2010. Graf 3.8 te prihodke prikazuje združene v naslednje skupine:

- javni viri in Slovenije in EU, ki predstavljajo 39 % prihodkov,
- viri iz lastne dejavnosti, ki predstavljajo 29,3 %
- donacije iz Slovenije in tujine, ki predstavljajo 23,2 % in
- drugi viri - 8,5 %.

Tabela 3.14: Prihodki okoljskih NPO v letu 2010

članarine	16,3 %
sredstva iz prodaje blaga in storitev	13 %
donacije posameznikov	9,1 %
donacije in sponzorska sredstva podjetij in fundacij	9,8 %
donacije iz tujine	4,3 %
javna sredstva – s strani države	15,9 %
javna sredstva – s strani občin	11,2 %
javna sredstva – EU	11,9 %
drugo	8,5 %

Graf 3.8: Prihodki okoljskih NPO v letu 2010, združeni po skupinah

Razdelitev deležev prihodkov okoljskih NPO v letu 2010 je podobna kot v raziskavi iz leta 2004 (Kolarič in drugi 2006), kjer so prevladovali prihodki iz javnih virov. Tudi pri okoljskih NPO so v letu 2010 prevladovali prihodki iz javnih virov (39 %), vendar jih je od tega 11% prišlo iz Evropske unije. Na drugem mestu so prihodki iz lastne dejavnosti (29,3 %), na zadnjem mestu pa donacije (23,2 %).

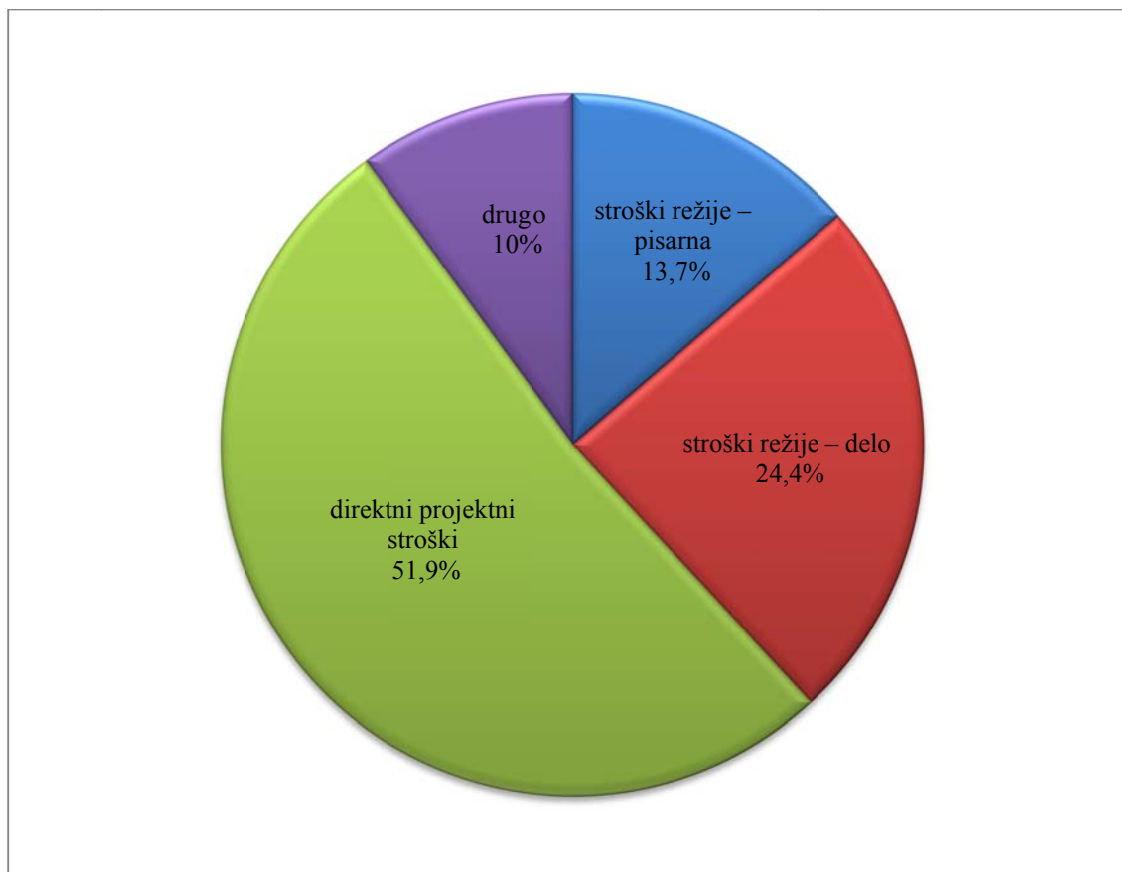
V raziskavi, v kateri so preučevali sistemsko sofinanciranje okoljskih NPO s strani državnih virov (Brecelj 2011), so ugotovili, "da so slovenske okoljske nevladne organizacije zelo uspešne v mednarodnem merilu pri pridobivanju sredstev iz tujih virov in da so samo v štirih letih na področju varstva okolja v Slovenijo pripeljale veliko tujih sredstev" (Brecelj 2011, 8). To potrjuje tudi podatek, da so znotraj sredstev iz javnih virov vprašane okoljske NPO pridobile 1/3 sredstev iz EU.

Tabela 3.15 in Graf 3.9 prikazujeta kako so sestavljeni odhodki okoljskih NPO v letu 2010. Največji del predstavljajo direktni projektni stroški (51,9 %), za katere organizacije tudi dobijo povrnjen denar, če se prijavijo na razpis oz projekt. Na drugem mestu so stroški dela, torej zaposlenih. Izvedena raziskava je pokazala, da zaposleni v okoljskih NPO prejemajo nižjo plačo kot je povprečje v Sloveniji. Prav tako je pomembna ugotovitev, da več kot polovica (54 %) okoljskih NPO nima niti enega zaposlenega. Na tretjem mestu so stroški režije – pisarna in na zadnjem mestu drugi stroški.

Tabela 3.15: Odhodki okoljskih NPO v letu 2010

stroški režije – pisarna	13,7 %
stroški režije – delo	24,4 %
direktni projektni stroški	51,9 %
drugo	10 %

Graf 3.9: Odhodki okoljskih NPO v letu 2010

Zadnji sklop vprašanj se je nanašal na denar iz 0,5 % davčne olajšave, vezane na dohodnino. Zanimalo me je, koliko okoljskih NPO je upravičenih do tega denarja in kakšna je višina teh prejemkov. Iz Tabele 3.16 lahko razberemo, da je 27 % organizacij upravičenih do denarja iz 0,5 % davčne olajšave, vezane na dohodnino.

Tabela 3.16: Ali ste oz. ste bili v preteklih letih upravičeni do denarja iz 0,5 % davčne olajšave, vezane na dohodnino

da	27 %
smo bili, vendar nismo več	0
ne	71 %
drugo	2 %

Skupen znesek 12 organizacij, ki so v letih 2007, 2008 in 2009 prejele denar iz omenjenega fonda, je 39.466,00 EUR. Najnižji znesek, ki ga je ena organizacija prejela v enem letu, je 29 EUR, najvišji pa 4.574 EUR. V povprečju pa znaša enoletni znesek 818 EUR na organizacijo.

3.3.7 Povzetek

Številni odgovori kažejo na to, da je stanje na področju financiranja okoljskih NPO alarmantno. Največ sodelujočih okoljskih NPO je v raziskavi izpostavilo problem nezadostnih virov financiranja. Kar 74 % organizacij je ta problem označilo kot zelo pomemben. Isti problem je kot najbolj perečega izpostavilo največ organizacij že v letu 1996.

Vprašanje, ki govori o finančnem potencialu okoljskih NPO, pa omogoča neposredno primerjavo med stanjem na področju financiranja okoljskih NPO med letoma 1996 in 2011.

Največja razlika je med organizacijami z nestabilnim finančnim položajem. V letu 1996 jih je bilo 47 %, v letu 2011 pa 21 %, Takšno zmanjšanje je posledica poslabšanja finančnega potenciala okoljskih NPO, saj se je v primerjavi z letom 1996 leta 2011 močno povečal odstotek organizacij s slabim in zelo slabim finančnim potencialom (v letu 2011 je takih organizacij kar 49 %, v letu 1996 pa jih je bilo 31 %). Od tega 26 % organizacij ne prejema nobene finančne podpore (v letu 1996 je bilo teh organizacij 16 %) in 23 % organizacij le s težavo izvaja osnovne aktivnosti in projekte (v letu 1996 jih je bilo 15 %).

Razdelitev deležev prihodkov okoljskih NPO v letu 2010 je podobna kot raziskava iz leta 2004 (Kolarič in drugi 2006), kjer so prevladovali prihodki iz javnih virov. Tudi pri okoljskih NPO so v letu 2010 prevladovali prihodki iz javnih virov (39 %), vendar jih je kar 1/3 prišla iz Evropske unije. Na drugem mestu so prihodki iz lastne dejavnosti (29,3 %), na zadnjem mestu pa donacije (23,2 %). Drugi viri predstavljajo 8,5 %.

Okoljske NPO poudarjajo tudi problem neurejenosti javnega financiranja njihovih dejavnosti. Kar 85 % organizacij, ki so sodelovale v raziskavi leta 2011, pravi, da v Sloveniji ne obstaja spodbudna davčna politika. 84 % organizacij, ki je sodelovalo v raziskavi, tudi meni, da so prihodki iz javnih virov nezadostni.

4 ŠTUDIJA PRIMERA: UMANOTERA, SLOVENSKA FUNDACIJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Kot primer zasebne NPO, ki deluje na področju varovanja okolja v Sloveniji, bom predstavila Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj. Umanotero sem izbrala, ker je po mojem mnenju zelo uspešna in prepoznavna okoljska NPO v Sloveniji. Zanima me, ali je njihovo delovanje odvisno od načina financiranja. Preučevala bom, ali se je njihovo financiranje preko let spreminjalo ter iskala možne vzroke za spremembe v financiranju. Večino podatkov bom pridobila na internetu, nekaj pa tudi v intervjuju z direktorico Umanotere, mag. Vido Ogorelec. S pojasnjevanjem njihovega načina financiranja in tudi delovanja bom mogoče lahko pomagala drugim NPO v Sloveniji, da prebrodijo ovire, ki stojijo na njihovi poti do uspeha. Seveda pa se ugotovitev iz primera Umanotere ne da posploševati na vse NPO. Njihov primer bi najbolje pomagal tistim, ki delujejo na podobnem področju – na področju trajnostnega razvoja.

Umanotera, Slovenska fundacija za trajnosti razvoj je ustanova, katere delovanje opredeljuje Zakon o ustanovah (ZU-UPB1) iz leta 2005. Ustanova je na določen namen vezano premoženje in je pravna oseba zasebnega prava (ZU-UPB1 2005, 1. člen). Ustanove se praviloma ustanavljajo za trajen namen, ki je lahko splošno koristen ali dobrodelen. Med splošno koristne namene¹⁹ sodi tudi varstvo okolja.

Ustanovo lahko ustanovi domača ali tuja fizična ali pravna oseba. Ustanovitveno premoženje je lahko denar, premičnine, nepremičnine in druga premoženjska upravičenja, ki mora biti primerno za izvajanje namena ustanove. Edini obvezen organ ustanove je uprava, ki jo sestavljajo najmanj 3 člani in ustanovo upravlja in skrbi za izvajanje namena ustanove (ZU-UPB1 2005).

Prihodki ustanove se ustvarjajo z gospodarjenjem z ustanovitvenim premoženjem, darili, drugimi naklonitvami, prihodki od opravljanja dejavnosti in na druge načine. Prihodki ustanove se uporabljajo le za izvajanje namena ustanove in za poslovanje ustanove. Ustanovi

---

¹⁹ Namen ustanove je splošno koristen, če je ustanova ustanovljena za namene na področjih znanosti, kulture, športa, vzgoje in izobraževanja, zdravstva, otroškega, invalidskega in socialnega varstva, varstva okolja, varstva naravnih vrednot in kulturne dediščine, za verske namene in podobno (ZU-UPB1 2005, 2. člen).

lahko donirajo domače ali tuje fizične ali pravne osebe. (ZU-UPB1 2005, 27. člen). Ustanove torej lahko opravljajo pridobitno dejavnost, vendar morajo vsa pridobljena sredstva uporabiti za nadaljnje delovanje organizacije.

Vizija Umanotere je, da bi Slovenija postala trajnostna družba. Sami sebe vidijo kot "pobudnike potrebni sprememb" in "svetilnik praks trajnostnega razvoja". Umanotera spodbuja Slovenijo, naj trajnostni razvoj postane način življenja. Nagovarja tako državo kot lokalne skupnosti in tudi NPO, podjetja, posameznike, šole in medije (Letno poročilo Umanotere 2009 2010, 5).

Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, je bila ustanovljena oktobra 1994 v Ljubljani. Glavno področje delovanja, ki ga nakazuje tudi ime, je trajnostni razvoj²⁰ (Torkar in Čandek 1999, 30), namen ustanovitve pa je podpiranje izvajanja in uresničevanja mednarodno sprejetih načel trajnostnega razvoja (Letno poročilo Umanotere 2009 2010, 6). "V petnajstih letih svojega obstoja je prerasla v strokovno organizacijo, ki s spremljanjem novih trendov stremi k uveljavljanju trajnostnega razvoja v nacionalnih politikah ter k vzpostavljanju ravnotežja med človekom in okoljem" (Letno poročilo Umanotere 2009 2010, 6).

Že leta 1987 je Bruntlandova komisija v svojem poročilu *Our Common Future* zapisala, da svet ogrožajo vedno hujša revščina, degradacija okolja, bolezni in onesnaževanje. Pet let pozneje se je v Rio de Janeiru na Konferenci Organizacije združenih narodov (OZN) zbralo največ svetovnih voditeljev do takrat. Sporočilo, ki ga je prinesla Konferenca, je bilo, "da si moramo varovanje okolja in doseganje trajnostnega razvoja danes deliti kot skupno svetovno odgovornost, in da so potrebne korenite spremembe, če hočemo spremeniti netrajnostne vzorce in potrošnje" (Keating 1995, 6). Osnove za trajnostni razvoj so bile vzpostavljene že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, vendar se zdi, da se šele v zadnjih letih več govori in dela na področju trajnostnega razvoja, trajnostne potrošnje, trajnostne družbe...

---

²⁰ "Trajnostni razvoj, ang. Sustainable Development, lahko prevedemo tudi sonaraven, trajno uravnotežen, zadržan, zdržen, okolje ohranjajoč, okoljsko odgovoren, obstojen ali okoljsko pravičen razvoj" (Kopač in Šubelj-Sagmeister 1995, 6).

"Umanotera trajnostni razvoj razume kot dinamično ravnovesje med človekom in naravo, ki omogoča socialno pravičnost in medgeneracijsko solidarnost. Trajnostni razvoj pomeni tudi, da namesto naravnih omejenih dobrin izkoriščamo neomejene zmogljivosti našega razuma, da bomo lahko naše okolje in vire zapustili naslednjih generacijam v čim boljšem stanju" (Letno poročilo Umanotere 2009 2010, 5).

Trajnostni razvoj je omenjen tudi v Zakonu o varstvu okolja (ZVO-1-UPB1 2006). Med temeljnimi načeli Zakona je napisano, da morajo država in občine pri sprejemanju politik, strategij ter ostalih dokumentov in aktivnosti spodbujati takšen gospodarski in socialni razvoj družbe, ki pri zadovoljevanju potreb sedanje generacije upošteva enake možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih in omogoča dolgoročno ohranjanje okolja. "Zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja morajo biti zahteve varstva okolja vključene v pripravo in izvajanje politik ter dejavnosti na vseh področjih gospodarskega in socialnega razvoj" (ZVO-1-UPB1 2006, 4. člen).

4.1 STRATEŠKA PODROČJA DELOVANJA V LETU 2010

Umanotera je od ustanovitve leta 1994 prerasla v strokovno NPO, ki spodbuja javnost k večjemu sodelovanju pri vprašanjih, ki so pomembna za širšo družbo. "Preko neodvisnega nadzora nad delovanjem oblasti, z zbiranjem in posredovanjem informacij, oblikovanjem različnih pobud in vključevanjem v procese spreminjanja in sprejemanja zakonodaje se Umanotera zavzema za demokracijo na višji ravni, ki naj vključuje prispevek civilne družbe" (Letno poročilo Umanotere 2009 2010, 6). Z opisanimi mehanizmi želi Umanotera spodbuditi javnost k izvajanju pritiska od spodaj navzgor – k spodbujanju politik, naj sprejemajo zakone, ki bodo omogočili boljše in lažje delovanje Slovenije na poti v nizkoogljično družbo. Pomembno je njihovo objavljane publikacij, prirejanje dogodkov in osveščanje javnosti o trenutnem in prihodnjem stanju našega planeta ter kaj lahko naredimo, da stanje izboljšamo (Umanotera).

Umanotera je v letu 2010 organizirala in sodelovala pri številnih aktivnostih, ki jih lahko strnemo v pet področij (Letno poročilo Umanotere 2010 2011):

- krovni projekti,
- nizkoogljična družba,

- socialno pravična družba,
- lokalno samooskrbna družba in
- odprta družba.

Krovna projekta Umanotere v letu 2010 sta bila Plan B za Slovenijo – Pobuda za trajnostni razvoj in Ogledalo vladi 2010, Zeleni nevladni monitor. Primarni cilj projekta Plan B za Slovenijo je podpreti dolgoročno trajnostno delovanje okoljskih NPO v Sloveniji in okrepiti njihovo znanje in sposobnosti tako, da bodo organizacije zmožne aktivno sodelovati pri oblikovanju okoljskih politik in nadzorovanju izvajanja le-teh. Posledično naj bi se povečalo tudi sodelovanje med okoljskimi NPO. Sekundarni cilj projekta pa je informiranje javnosti o okoljskih zadevah in povečevanje sodelovanja državljanov pri okoljsko naravnanih javnih zadevah. Ogledalo vladi 2010 je tretji izmed projektov Ogledalo vladi, ki ugotavljajo, kakšna je razlika med predvolilnimi obljubami politikov na področju varstva okolja in trajnostnega razvoja in dejanskim uresničevanjem le-teh (Letno poročilo Umanotere 2010 2011).

Področje nizkoogljične družbe zajema prizadevanja za zniževanje izpustov toplogrednih plinov. Umanotera je v letu 2010 izvajala različne projekte, s katerimi je javnost opozarjala na podnebne spremembe (Potujoča razstava Slovenija 50+, Multimedijška predavanja Podnebno sporočilo, Planet sprememb v rokah mladih). Prav tako so za naročnike izračunali ogljične odtise ter organizirali strokovno konferenco Ogljični odtis kot merilo uspešnosti (Letno poročilo Umanotere 2010 2011).

V okviru socialno pravične družbe je Umanotera nadaljevala s tremi projekti, ki so bili začeti že v preteklih letih. Krilca, darila s čarobno močjo, je projekt, s katerim promovirajo družbeno odgovornost in omogočajo stalne prilive izbranim projektom na področju varovanja okolja in socialne pravičnosti. Umanotera vodi tudi pravično trgovino 3Muhe, v kateri se prodajajo izključno izdelki, pridelani oz. narejeni v sistemu pravične trgovine²¹. Glavni namen projekta Enlarging FAIR je bil povečati osveščenost o globalni soodvisnosti Severa in Juga in

---

²¹ Pravična trgovina je "trgovinsko partnerstvo, ki temelji na dialogu, transparentnosti in spoštovanju in si prizadeva za večjo enakopravnost v mednarodni trgovini. Prispeva k trajnostnemu razvoju s tem, da ponuja boljše pogoje prodaje in zagotavlja pravice marginaliziranih proizvajalcev in delavcev, predvsem na jugu. Organizacije, ki se ukvarjajo s pravično trgovino in ki jih podpirajo potrošniki, se aktivno vključujejo v podpiranje proizvajalcev, osveščanje in vodenje kampanj za spremembe v pravilih in praksi konvencionalne mednarodne trgovine" (Umanotera, Slovenska fundacija za trajnosti razvoj).

razširitvi koncepta pravične trgovine. V letu 2010 pa so prvič pričeli delovati na dveh projektih – Odgovorni turizem in Center za računalniško opismenjevanje Kafuli (Letno poročilo Umanotere 2010 2011).

Lokalno samooskrbna družba je novo strateško področje, na katerem deluje Umanotera. Njihova vizija je, da Slovenija do leta 2030 postane trajnostno samooskrbna družba, kar pomeni, da bomo osnovne potrebe (hrana, voda, energija..) zadovoljevali z lokalnimi viri (Letno poročilo Umanotere 2010 2011).

Odrpta družba se nanaša na zasebne NPO in nevladni sektor. V ta namen je bil leta 2008 ustanovljen Okoljski center, katerega poslanstvo je povezovanje okoljskih nevladnih organizacij in izboljševanje prepoznavnosti okoljskih NPO v Sloveniji in tujini (Letno poročilo Umanotere 2010 2011). Okoljski center je bil ustanovljen z namenom vzpostavljanja okvira za delovanje okoljskih NPO v Sloveniji ter posredovanja okoljskih informacij zainteresirani javnosti. Okoljski center nudi tudi osnovno infrastrukturo in pomoč še neuveljavljenim oziroma novo nastalim okoljskim NPO in civilnim iniciativam (Okoljski center).

Kot je lahko razvidno iz kratke predstavitve Umanoterinih projektov, je njihovo delovanje zelo obširno in ves čas naravnano na trajnostni razvoj in varovanje okolja. V letu 2010 so pričeli tudi z novimi projekti, kar pomeni, da nimajo takšnih finančnih težav, s katerimi se spopada večina okoljskih NPO v Sloveniji.

4.2 FINANCIRANJE

Umanotera se v večji meri financira z donacijami posameznikov, preko projektov ter s prodajo blaga in storitev (Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj). Umanotera svoje finančno poročilo predstavi kot del letnega poročila. Zadnje letno poročilo je bilo za leto 2010. Iz njega je razvidno, da so bili prihodki Umanotere v letu 2009 451.569 EUR, odhodki pa 498.259 EUR. V primerjavi s preteklim letom, je bilo doseženo za 24,9 % več prihodkov in za 29,3 % več odhodkov (Letno poročilo Umanotere 2010 2011, 25-26).

4.2.1 Prihodki iz lastne dejavnosti

Za izvajanje poslanstva²² organizacije, kritja administrativnih stroškov in kritja stroškov vseh projektov so v Umanoteri vzpostavili lastne programe in aktivnosti samofinanciranja. Najbolj ustaljena praksa samofinanciranja je zaračunavanje storitev za izobraževanje (državnim ustanovam, podjetjem, občinam...) (Torkar in Čandek 1999, 32).

Na začetku so se srečavali z mnogimi težavami, saj so se zaposleni morali naučiti, kako se projekti izvajajo od idejne zasnove do izvedbe. Problem je bil tudi v tem, da so že izučeni sodelavci zapuščali organizacijo, s seboj pa odnesli znanje potrebno za izvajanje aktivnosti samofinanciranja (Torkar in Čandek 1999, 32).

Aktivnosti samofinanciranja jim še vedno predstavljajo problem. Med "aktivističnim" načinom delovanja in zaračunavanjem storitev je razlika, saj z zaračunavanjem storitev izgubljajo na percepciji neodvisnosti – javnost nanje gleda drugače, ko npr. kritizirajo določene aktivnosti, ker menijo, da imajo skrite motive. Kot pravi direktorica Umanotere, Vida Ogorelec, so zaradi tega že zavrnili določene projekte, saj niso želeli, da jih povezujejo z določenimi podjetji, ki se želijo oglaševati kot trajnostna, vendar takšna v resnici niso. Zaradi tega so že razmišljali o ustanovitvi lastnega podjetja, ki bi se ukvarjal z bolj tržnimi aktivnostmi. Naslednji problem samofinanciranja vidijo tudi v razlikah med zaposlenimi – tistimi, ki delajo na tržnih projektih in ki za svoje delo pričakujejo višje plačilo – kot če bi to delali v profitni organizaciji in zaposlenimi, ki delajo na "netržnih" projektih, za katere lahko porabijo celo več časa, vendar je finančni prihodek mnogo nižji (Ogorelec 2010).

Seveda pa obstajajo tudi prednosti samofinanciranja, zaradi katerih se s tem tudi ukvarjajo. V Umanoteri pravijo, da aktivnosti samofinanciranja povečujejo občutek stabilnosti v organizaciji. Prepričani so, da se jim je učenje obrestovalo in da so vloženi trud, čas in denar prinesli dobre rezultate, saj so izboljšali poslovanje, prihodek in kadrovanje. Aktivnosti samofinanciranja so jim pomagale pri promociji organizacije, trženju in omogočile finančno neodvisnost. Prav tako so izboljšali kvaliteto svojih storitev in povečali krog uporabnikov. Opozorili pa so, da je potrebno za sodelovanju na trgu poznati tržna pravila. Kakovost

---

²² "Umanotera je pobudnica pri spreminjanju načel trajnostnega razvoja v način življenja" (Letno poročilo Umanotere 2009 2010, 5).

ponujenih storitev mora biti na visoki ravni, poslanstvo organizacije ne more biti edino vodilo (Torkar in Čandek 1999, 33).

Iz Tabele 4.1 lahko opazimo, da je Umanotera z aktivnostmi samofinanciranja v večjem obsegu pričela že leta 1997. To pomeni, da si je z leti nabrala številne izkušnje, s katerimi lažje premaguje ovire, s katerimi se soočajo tudi ostale zasebne NPO. Iz spodnje tabele je razvidno tudi, da je največ sredstev v letih 1996 in 1997 Umanotera pridobila iz tujine, kar kaže na njihovo strokovno usposobljenost in željo po uspešnem delovanju tako v Sloveniji kot tujini.

Tabela 4.1: Finančni viri Umanotere v letih 1996, 1997 in 1998 (predvidoma)

STRUKTURA FINANČNIH VIROV	1996	1997	1998 (predvidoma)
mednarodni viri	63,2 %	40,4 %	54,9 %
domači viri	18,5 %	11,4 %	7,5 %
donacije	16 %	4,6 %	0,1 %
sponzorstvo		0,9 %	5,4 %
refundacije		3,6 %	0,2 %
posojila		6,5 %	4,8 %
samofinanciranje	1,5 %	32,7 %	28,6 %

Vir: Torkar in Čandek (1999, 31).

V spodnji Tabeli 4.2 pa so prikazani prihodki med leti 2005 in 2009. Prihodki so prikazani v drugačnih strukturah, kot je to v mednarodnih raziskavah, vendar pa sem s pomočjo direktorice Umanotere Vide Ogorelec ugotavljala, kako bi podatke iz Tabele 4.2 primerjala s podatki o financiranju zasebnih NPO v Sloveniji. Med komercialne vire štejejo prihodke iz opravljanja lastne dejavnosti – prodaja proizvodov in storitev. Med zasebne donacije sodijo donacije posameznikov in podjetij ter tudi del dohodnine, ki ga posamezniki lahko namenijo NPO (od leta 2007 dalje). Čeprav bi lahko zadnji vir šteli med javne vire, ki se jim država odreče na račun NPO. Domače dotacije obsegajo financiranje iz javnih virov, npr. sofinanciranje projektov iz javnih sredstev, tuje dotacije pa financiranje iz tujih javnih virov.

Tabela 4.2: Prikaz Umanoterih prihodkov po virih od leta 2005 do 2009

Struktura virov	2005		2006		2007		2008		2009	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Lastna dejavnost	41.682,47	33%	41.501,78	32%	30.390,95	15%	40.743,84	19%	100.698,29	30%
Zasebne donacije	708,28	1%	95,21	0%	23.849,27	12%	140.164,23	64%	89.690,68	27%
Domače dotacije	8.523,03	7%	21.461,20	17%	13.445,06	7%	16.840,37	8%	100.059,70	30%
Tuje dotacije	74.549,72	59%	61.611,73	48%	131.220,09	66%	22.057,00	10%	43.996,88	13%
Drugi viri					726,79	0%	265,59	0%	32,35	0%
Lastna sredstva	-	-	4.381,89	3,4 %	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	125.463,49		129.051,81		199.632,16		220.071,03		334.477,90	

Vir: Ogorelec (2010).

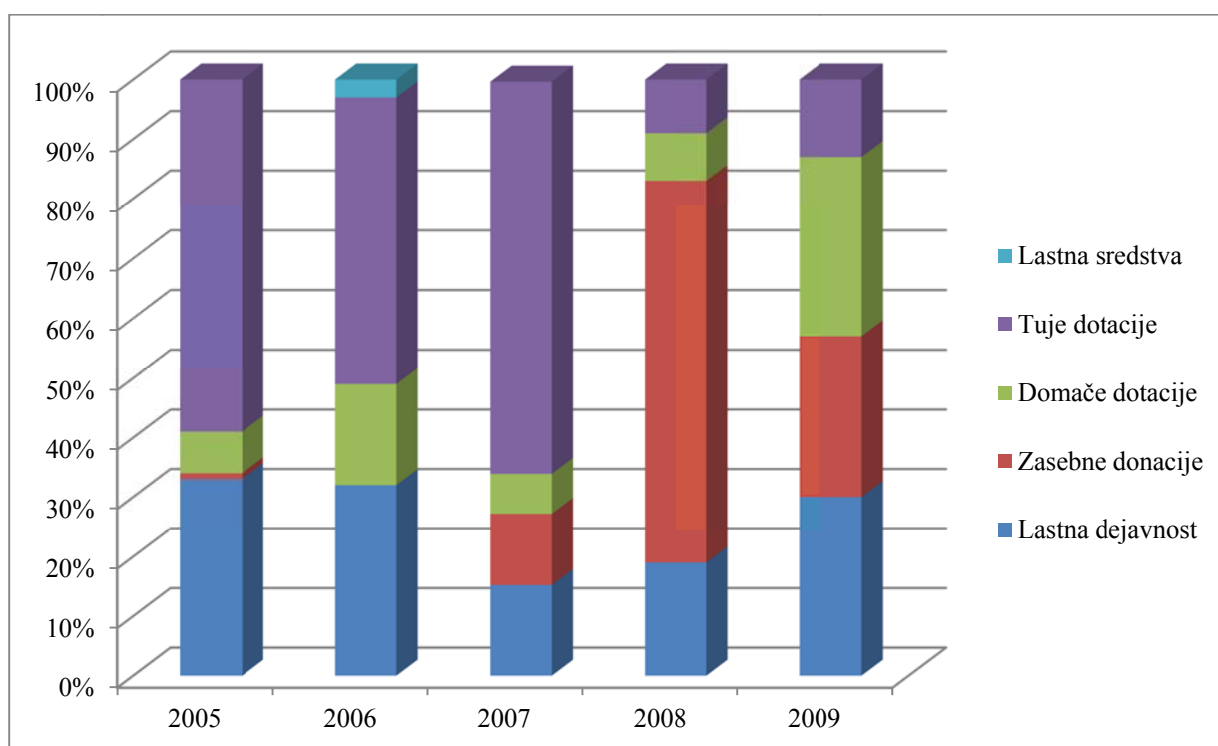
Če prihodke iz Tabele 4.2 prikažemo samo v odstotkih, dobimo boljšo predstavo o virih prihodkov (Tabela 4.3). Lastna dejavnost je v letu 2009 predstavljala slabo tretjino vseh prihodkov Umanotere, v prejšnjih letih pa je ta delež močno variiral (od 15,2 % v letu 2007 do 33 % v letu 2005). Zasebne donacije niso predstavljale večjega deleža, razen v letu 2008, ko so večji delež pridobili iz donacij za projekt Krilca (Ogorelec 2010). Domače dotacije – prihodki iz javnih virov – so v štirih letih (od 2005 do 2008) predstavljale najmanjši delež. V letu 2009 pa so se prihodki iz javnih virov močno povečali – na račun sofinanciranja projekta Plan B za Slovenijo s strani Ministrstva za javno upravo (Ogorelec 2010). Kot je opazno že v Tabeli 4.1, ki prikazuje Umanoterine finančne vire v letih 2006 in 2007, je tudi iz Tabele 4.3 razvidno, da Umanotera velik del svojih virov pridobi iz javnih sredstev iz tujine.

Tabele 4.3: Finančni viri Umanotere v letih od 2005 do 2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Lastna dejavnost	33 %	32 %	15,2 %	19 %	30 %
Zasebne donacije	1 %	0	11,9 %	64 %	27 %
Domače dotacije	7 %	17 %	6,7 %	8 %	30 %
Tuje dotacije	59 %	48 %	65,7 %	10 %	13 %
Lastna sredstva		3 %			

Vir: Ogorelec (2010).

Graf 4.1: Prikaz prihodkov Umanotere med leti 2005 in 2009

Vir: Ogorelec (2010).

Graf 4.1 nam prikazuje različne vire prihodkov Umanotere med leti 2005 in 2009. Razvidno je, da se količina sredstev, pridobljena iz enega vira, močno razlikuje skozi leta. Skozi vsa leta je viden močan vpliv iz tujine – iz javnih virov iz tujine. Konstanta je tudi lastna dejavnost. Ta razgibanost nam pove, da je Umanotera pri iskanju svojih sredstev zelo sposobna, saj se ne oklepa enega vira, ampak išče vedno nove priložnosti. Verjetno je to razlog za njeno uspešnost, saj je vedno pripravljena na nove izzive, vendar vedno v skladu s poslanstvom.

Umanotera je zelo prepoznavna okoljska NPO, povečanje prihodkov v letu 2010 za 24,9 % glede na prejšnje leto, pa potrjuje pravilno zastavljeno strategijo njihovega delovanja. Kot okoljska NPO deluje na področju trajnostnega razvoja in preko številnih in raznolikih projektov nagovarja različne deležnike, od mladih do zainteresirane javnosti, politikov in podjetij. S takšnim delovanjem se lahko širi in posledično pridobiva tudi finančna sredstva. Vendar je za zagon takšne organizacije verjetno najbolj pomembna močna vodstvena ekipa z jasno vizijo, ki ne odstopa od zastavljenih ciljev.

5 SKLEPNE UGOTOVITVE

Ključni namen magistrskega dela je bil strnjen pregled stanja na področju financiranja okoljskih zasebnih NPO v Sloveniji. Najprej se je pojavil problem, ker v Sloveniji ni enotnega poimenovanja organizacij, ki jim v tem delu pravim zasebne NPO. Večina teh organizacij sebe poimenuje kot nevladne organizacije, kar jih odmika od države. S tem želijo poudariti, da so neodvisne pri svojem delu in odločitvah, vendar bi za svoje delovanje v javnem interesu, še vedno potrebovale podporo države – tako v finančnem smislu, kot tudi v smislu dobre zakonodajne podlage za delovanje.

Vzrok za neenotnost v poimenovanju je tudi v tem, da so zasebne NPO med seboj zelo različne in delujejo na številnih področjih, kar še otežuje medsebojno primerjavo in zmanjšuje podobnosti. S pomočjo definicij, klasifikacij in tipologij sem omejila svoje magistrsko delo na zasebne NPO na področju varovanja okolja in trajnostnega razvoja.

Moja prvo raziskovalno vprašanje se nanaša na prevladujoči model financiranja v Sloveniji in kako ta model vpliva na stanje v slovenskem neprofitnem sektorju.

V Sloveniji je bilo izvedenih kar nekaj raziskav in analiz, ki so preučevale tudi prihodke zasebnih NPO. Prva raziskava, izvedena leta 1996 je pokazala, da v Sloveniji prevladuje model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti (43,8%). Drugi vir so donacije (28,8%), na zadnje mesto pa se uvrščajo prihodki iz javnih virov (27,3%) (Kolarič in drugi 2002, 124). Raziskava iz leta 2004 pa je pokazala, da so zasebne NPO v Sloveniji največ prihodkov pridobile iz javnih sredstev (36,3%), s prihodki od prodaje dobrin in storitev so ustvarile 30% prihodkov, 20,9% so pridobile iz donacij, 12,6% pa so predstavljali drugi prihodki. Glede na strukturo prihodkov v letu 2004 se Slovenija uvršča v model v katerem kot glavni vir financiranja prevladujejo javni viri.

Glede na raziskave je v letu 1996 v celotnem neprofitnem sektorju prevladoval model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti, v letu 2004 pa model dominacije javnih virov. Prva možna razlaga je, da je v Sloveniji v osmih letih prišlo do družbenih sprememb, ki so povzročile spremembe v načinu financiranja neprofitnega sektorja. Večina slovenskih raziskovalcev, ki preučujejo zasebni neprofitni sektor, pa meni, da v Sloveniji ni prišlo do

večjih sprememb na področju zasebnih NPO in zato lahko predvidevamo, da tudi do večjih sprememb v financiranju zasebnih NPO ni prišlo.

Viri prihodkov so v raziskavi iz leta 1996 sestavljeni iz treh delov (prihodki iz javnih virov, prihodki iz donacij ter prihodki iz plačil za storitve), iz leta 2004 pa iz štirih delov. Poleg omenjenih treh virov prihodkov obstaja še kategorija drugi prihodki. Tovrstna delitev ponuja razlago o nasprotujočih podatkih o dominaciji virov prihodkov, kar potrjujejo tudi parcialne analize. Največji delež v prihodkih predstavljajo prihodki iz plačil za blago in storitve, delež prihodkov, ki prihajajo s strani države, pa je majhen.

Ker so društva, ustanove in zasebni zavodi v letu 2008 predstavljali kar 97% vseh NPO v Sloveniji, je možna posplošitev na celoten neprofitni sektor v Sloveniji. Struktura prihodkov društev v letu 2008 je pokazala, da so društva največ prihodkov pridobila iz plačil za storitve (47,4%), prihodki iz javnih virov so predstavljali 23,8% vseh prihodkov, prihodki od donacij pa 18,8% vseh prihodkov.

Pri ustanovah in zasebnih zavodih virov prihodkov ni mogoče spremljati tako razčlenjeno. Prihodki ustanov v letu 2008 so pokazali, da večino prihodkov predstavljajo viri iz opravljanja lastne dejavnosti. Prihodki od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb predstavljajo 10,1%, 12,5% predstavljajo finančni prihodki in 4,4% drugi prihodki (Črnak-Meglič 2009, 13). Med letoma 2004 in 2008 so se povečali prihodki od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb, ki večinoma predstavljajo prihodke iz sredstev javnih financ. Prihodki zasebnih zavodov v letu 2008 so bili sestavljeni pretežno iz prihodkov iz lastne dejavnosti (59,6%). Večji delež kot pri ustanovah predstavljajo prihodki od opravljanja dejavnosti negospodarskih javnih služb (35,6%) (Črnak-Meglič 2009, 18).

Glede na raziskave in parcialne analize je možno skleniti, da v Sloveniji prevladuje model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti, kar pomeni, da morajo zasebne NPO večino denarja pridobiti same. Lahko se zanašajo na donacije podjetij in posameznikov, vendar to v Sloveniji ne predstavlja dovolj sredstev za preživetje organizacij, zato se morajo bolj zanašati na prodajo svojih izdelkov in storitev na trgu.

Raziskava, ki sem jo izvedla v letu 2011 kaže, da je prevladujoči model financiranja pri okoljskih NPO financiranje iz javnih virov. Javni viri iz Slovenije in EU predstavljajo 39%

prihodkov, prihodki iz lastne dejavnosti 29,3%, zasebni viri iz Slovenije in tujine 23,2% in drugi viri 8,5% vseh prihodkov.

Ostali dejavniki, preverjeni skozi primerjalno analizo raziskave iz leta 1996 kažejo, da se je stanje sicer poslabšalo. Med leti 1996 in 2011 se je zmanjšalo število aktivnih prostovoljcev. Ob dejstvu, da več kot polovica (54%) okoljskih NPO nima zaposlenih, je povprečna višina plače zaposlenega nižja od povprečne plače v Sloveniji.

Po drugi strani pa se je razširila raven delovanja okoljskih NPO. Razlago za to ponuja dejstvo, da kar nekaj sredstev iz javnih (11,9%) in zasebnih virov (4,3%) okoljske NPO pridobijo iz tujine. Organizacije se v manjši meri ukvarjajo samo z aktivnostmi na področju varovanja okolja – kar pomeni, da so bolj multidisciplinarne in delujejo na različnih področjih. S tem zajamejo večji krog "uporabnikov" vendar manj časa posvečajo okoljski tematiki. Večji poudarek kot leta 1996 okoljske NPO posvečajo povezovanju z ostalimi NPO in gradnji koalicij, kar pomeni, da so organizacije ugotovile, da so močnejše, če nastopajo skupaj.

Med problemi, ki so jih okoljske NPO označile kot pomembne, v obeh raziskavah (1996 in 2011) izstopajo nezadostni viri financiranja. V letu 2011 poleg tega izstopajo še splošni pravni problemi zaradi nepopolnih predpisov in nespoštovanja zakonodaje. Kar okoljske NPO potrdijo tudi v vprašanju o ustreznih zakonskih rešitvah. 64% organizacij pravi, da v Sloveniji ne obstajajo ustrezne zakonske rešitve. 76% jih nadalje trdi, da vlada nima razdelane jasne razvojne strategije do okoljskih NPO, kar je podlaga za zakonske rešitve. Problem, ki ga organizacije izpostavljajo je tudi, da v Sloveniji ne obstaja vzpodbudna davčna politika, ki regulira financiranje okoljskih NPO.

84% okoljskih NPO pravi, da finančna sredstva niso dovolj visoka, 84% jih tudi trdi, da so prenizki prihodki iz javnih virov, 71% pa da so prenizki dohodki iz zasebnih virov. Za primerjavo med letoma 1996 in 2011 sem uporabila tudi vprašanje o finančnem potencialu okoljskih NPO. V primerjavi z letom 1996 (18%), je v letu 2011 več organizacij z dobrim finančnim položajem (26 %), kar pomeni, da je več organizacij, ki imajo na razpolago dovolj sredstev za podporo glavnih aktivnosti. Povečal pa se je tudi odstotek organizacij, ki le s težavo izvajajo osnovne aktivnosti in projekte (iz 15% na 23%) in organizacij, ki ne prejema nobene finančne podpore (iz 16% na 26%).

Med največjimi problemi, ki onemogočajo uspešno delovanje okoljskih NPO, so neustrezna razvojna strategija ter nepopolni zakonski in drugi predpisi. Raziskovalci (Kolarič in drugi 2002) so že pred devetimi leti zapisali, da bi morala država v sodelovanju z NPO najti ustrezne zakonske rešitve, ki bi zasebnim NPO pomagale pri njihovem delovanju. Vendar okoljske NPO isti problem izpostavljajo še danes. Pri samem delovanju pa okoljske NPO ovirajo tudi nezadostni prihodki. Čeprav so prihodki iz javnih virov na prvem mestu (39% vseh prihodkov), je vseeno 84% vprašanih organizacij mnenja, da so ta sredstva prenizka. Okoljske NPO težje prodajo svoje izdelke in storitve na trgu, saj njihovo delovanje ni nujno potrebno (kot npr. zdravstvene storitve), zato v večji meri pričakujejo pomoč s strani države. Varovanje okolja, zaščita narave ter promocija trajnostnega načina življenja je v splošnem družbenem interesu, zato je pričakovana pomoč logična.

Da varovanje okolja spada med pomembne elemente, s katerimi bi se morala država ukvarjati, potrjuje tudi raziskava²³, izvedena leta 2009 med Slovenci. Prebivalci Slovenije menijo, da so prav podnebne spremembe največji problem, s katerim se soočamo v 21. stoletju. Njihovo mnenje je tudi, da bi morala država v boju proti podnebnim spremembam ukrepati odločneje, čeprav bi to vplivalo na njihov način življenja (Umanotera). Tudi država je mnenja, da so potrebne spremembe na področju varovanja okolja. V pripravi je Zakon o podnebnih spremembah, sprejetih je mnogo uredb in predpisov, s katerimi Vlada pritrjuje, da so podnebne spremembe pomembne in da je potrebno posledice podnebnih sprememb zmanjšati. Torej vsi, prebivalci Slovenije in tudi njeni politiki, ugotavljajo, da je področje varovanja okolja v splošnem družbenem interesu, zato bi morala država poskrbeti za njegovo izvajanje. Če tega ne opravlja sama, bi morala zagotoviti dobro podlago z zakoni, ki bi omogočali zasebnim NPO, da to izvajajo. Prav tako bi jim morala nameniti več sredstev.

Moje zadnje raziskovalno vprašanje se nanaša na Umanotero – zakaj je ta okoljska NPO uspešna pri svojem delovanju, kljub temu, da deluje v enakem negotovem okolju kot ostale NPO. Predvsem finančna stabilnost Umanotere, ki jo zagotavljajo z razpršenostjo virov prihodkov, je vzrok za njihovo uspešno delovanje. Kot je razvidno iz njihovih podatkov o virih financiranja, skoraj vsako leto prevladuje drug vir – skozi vsa leta pa je tudi dokaj visok delež prihodkov iz samofinanciranja. Sredstva, ki jih zagotavljajo z lastno dejavnostjo, jim

---

²³ Javnomenjska raziskava je bila izvedena z metodo telefonskega anketiranja v studiu Mediane. Vzorec 303 respondentov, v starosti 15-65 let, je bil reprezentativen po spolu, starosti, izobrazbi in regiji (Umanotera).

omogočajo nemoteno delovanje skozi vsa leta. Namenska sredstva, ki jih dobijo preko donacij, domačih ali tujih javnih virov jim omogočajo izvajanje projektov. Ti so v skladu z načeli organizacije in večplastni ter zajamejo različne kroge uporabnikov.

6 LITERATURA

- Anheier, Helmut K. 2005. *Nonprofit organizations: Theory, management, policy*. London, New York: Routledge.
- Bežovan, Gojko. 1998. Problemi financiranja neprofitnega sektorja. V *Vloga in financiranje nevladnih organizacij – zbornik strokovnih prispevkov*, ur. Milena Marega in Mateja Šepec, 67–74. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
- Brecelj, Gaja. 2011. *Sistemsko sofinanciranje okoljskih nevladnih organizacij s strani državnih virov*. Ljubljana: Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.
- Črnak-Meglič, Andreja. 2000. *Vpliv (tipov) države blaginje na obseg in vlogo neprofitno-volonterskega sektorja v sodobnih družbah: doktorska disertacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2009. *Obseg in viri financiranja nevladnih organizacij (društev, ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2008*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/za_nevladne_organizacije/analize_in_raziskave_nvo/ (26. februar 2010).
- Davis, Lee. 1998. Finančna stabilnost NVO. V *Vloga in financiranje nevladnih organizacij – zbornik strokovnih prispevkov*, ur. Milena Marega in Mateja Šepec, 83–92. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
- *Dobrodelen.si*. Dostopno prek: <http://dobrodelen.si/sl/index> (26. november 2009).
- Esping-Andersen, Gøsta. 1991. *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge, Oxford: PolityPress.
- Esping-Andersen, Gøsta. 1999. *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- *Finance.NVO.si*. Dostopno prek: http://www.finance.nvo.si/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1 (06. junij 2010).
- Keating, Michael. 1995. *Agenda za spremembo s Srečanja na vrhu: Agenda 21 in drugi sporazumi iz Ria de Janeira v razumljivem jeziku*. Ljubljana: Umanotera - Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.
- Klenovšek, Tomaž, Božo Grafenauer, Tina Divjak, Matej Verbajs, Tatjana Strojjan, Senka Vrbica in Primož Šporar. 2006. *Celovita analiza pravnega okvira za delovanje nevladnih organizacij: končno poročilo*. Maribor: Pravna fakulteta.

- Kolarič, Zinka. 2002. Različni znanstveno-teoretski pristopi k preučevanju neprofitnih organizacij. V *Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij*, ur. Dejan Jelovac, 29–44. Ljubljana: Radio Študent.
- Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič in Maja Vojnovič. 2002. *Zasebne neprofitno – volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič, Liljana Rihter, Ružica Boškić in Tatjana Rakar. 2006. *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji: (raziskovalni projekt v okviru CRP - celovita analiza pravnega in ekonomskega okvirja za delo nevladnih organizacij): zaključno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kolarič, Zinka, Tatjana Rakar in Anja Kopač Mrak. 2009. Slovenski sistem blaginje v procesu postopnega spreminjanja. V *Starejši ljudje v družbi sprememb*, ur. Valentina Hlebec, 45-76. Maribor: Aristej.
- Kopač, Biserka in Miran Šubelj-Sagmeister. 1995. *Agenda 21 za Slovenijo: Prispevek nevladnih organizacij*. Ljubljana: Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.
- Lukšič, Andrej A. 1998. Prve portretne poteze slovenskih okoljskih nevladnih organizacij. V *Vloga in financiranje nevladnih organizacij – zbornik strokovnih prispevkov*, ur. Milena Marega in Mateja Šepec, 49–62. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
- --- 1999. Okoljske nevladne organizacije v Sloveniji: prve portretne poteze. V *Civilna družba v Sloveniji in Evropi: stanje in perspektive: zbornik razprav*, ur. Rado Bohinc in Metod Černetič, 231–243. Ljubljana: Društvo Občanski forum.
- Marega, Milena in Andrej Klemenc. 1996. Neprofitno-volonterske organizacije v Sloveniji. V *Modri ljudje za modro nebo 1. Zbornik: opisi projektov okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij; seznam okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij; na poti k partnerstvu - prispevki o teoriji in praksah nevladnega gibanja*, ur. Marega, Milena in Andrej Klemenc, 152–158. Ljubljana: Regionalni center za okolje za Srednjo in Vzhodno Evropo.
- Marega, Milena in Edvard Zdešar, ur. 2001. *Zbornik Modri ljudje za modro nebo 2*. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo. Dostopno prek: http://www.rec-lj.si/publikacije/modri_ljudje.pdf (10. januar 2009).
- Ministrstvo za javno upravo Republiki Slovenije. 2003. *Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji za obdobje 2003–2008*. Dostopno prek:

- http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/nevladne_organizacije/Strategija-NVO.pdf (28. januar 2010).
- --- 2006. *Analiza financiranja nevladnih organizacij s strani vladnih resorjev v letu 2005*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/za_nevladne_organizacije/arhiv/ (20. februar 2010).
  - *Ministrstvo za okolje in prostor 2010*. Dostopno prek: <http://www.mop.gov.si> (21. junij 2010).
  - --- 2011. Dostopno prek: http://www.mop.gov.si/si/nevladne_organizacije/ (14. april 2011).
  - Oblak, Erika, ur. 2004. *Poročilo o stanju v nevladnem sektorju*. Ljubljana: Dobra družba. Dostopno prek: http://www.dobradruzba.org/vsebina/slo/projekt-5/documents/porocilo_o_stanju_NVO_v_Sloveniji.pdf (15. februar 2010).
  - Ogorelec, Vida. 2010. *Intervju*. Ljubljana, 20. november 2010.
  - *Okoljski center*. Dostopno prek: <http://www.okoljski-center.si/sl> (9. november 2010).
  - *Organizacija združenih narodov*. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/dsd/> (9. november 2010).
  - Organizacija združenih narodov. Oddelek za ekonomske in socialne zadeve. 2003. *Hanbook on Non-Profit Institutions in the System of national Accounts*. Dostopno prek: http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_91E.pdf (20. oktober 2009).
  - Ovsenik, Marija in Milan Ambrož. 1999. *Neprofitni avtopoietični sistemi*. Škofja Loka: Inštitut za samorazvoj.
  - *Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu*. Ur. l. RS 112/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=76132> (19. januar 2010).
  - Šerc, Anja. 2010. *Vpetost nevladnega sektorja v mrežo izvajalcev javnih storitev v RS – Področna analiza stanja vključenosti v letu 2009*. Ljubljana: Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij. Dostopno prek: http://www.cnvos.si/UserFiles/File/Zagovornistvo/Analize/financiranje%20NVO_2009.pdf (20. maj 2011).
  - Tome, Nina, ur. 2010. *Plan B za Slovenijo: Pobuda za trajnostni razvoj 2.0. Trajnostni razvoj – edina globalna strategija preživetja in ključna primerjalna prednost Slovenije. Zbornik*. Ljubljana: Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.
  - Torkar, Aleš in Sonja Čandek. 1999. *Stabilno financiranje NVO*. Ljubljana: Center za neprofitni management.

- Tratnik, Monika. 2002. *Osnove raziskovanja v managementu*. Koper: Visoka šola za management.
- Trstenjak, Verica. 1998. Statusne in davčne pravne podlage nevladnih organizacij v Sloveniji. V *Vloga in financiranje nevladnih organizacij – zbornik strokovnih prispevkov*, ur. Milena Marega in Mateja Šepec, 30–38. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
- Trunk Širca, Nada. 1998. *Management nepridobitnih organizacij*. Koper: Visoka šola za management.
- *Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj*. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/> (10. junij 2010).
- Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj. 2010. *Letno poročilo Umanotere 2009*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Letno_porocilo_09_Umanotera.pdf (11. maj 2010).
- Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj. 2011. *Letno poročilo Umanotere 2010*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Letno_porocilo_2010.pdf (20. julij 2010).
- Vojnovič, Maja, Andreja Črnak-Meglič, Vesna Čopič in Klaudija Poropat. 1996. *Vloga, obseg in struktura neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: SINCO, Center za razvoj neprofitno-volonterskega sektorja.
- *Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1-UPB2)*. Ur. l. RS 10/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201010&stevilka=392> (5. junij 2010).
- *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2)*. Ur. l. RS 117/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006117&stevilka=5014> (26. november 2009).
- *Zakon o dohodnini (ZDoh-2-UPB5)*. Ur. l. RS 28/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201028&stevilka=1235> (5. junij 2010).
- *Zakon o društvih (Zdru-1)*. Ur. l. RS 61/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200661&stevilka=2567> (31. oktober 2010).
- *Zakon o ustanovah (ZU-UPB1)*. Ur. l. RS 70/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=57297&part=&highlight=zakon+o+ustanovah> (20. junij 2010).
- *Zakon o varstvu okolja (ZVO-1-UPB1)*. Ur. l. RS 39/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=72890#> (19. januar 2010).
- *Zakon o zavodih (ZZ)*. Ur. l. RS 12/1991. Dostopno prek: http://www.orm.sik.si/katalog/zakon_o_zavodih.pdf (31. oktober 2010).

PRILOGA: VPRAŠALNIK O OKOLJSKIH NPO V SLOVENIJI

Pozdravljeni!

Pred vami je vprašalnik o okoljskih neprofitnih oz. nevladnih organizacijah v Sloveniji. Namen raziskave je ugotoviti, kakšno je stanje na področju okoljskih NVO v Sloveniji ter rezultate primerjati s podobno raziskavo iz leta 1996.

Rezultate vprašalnika bom uporabila za potrebe magistrskega dela pri študiji Menedžment NPO na Fakulteti za družbene vede. Pridobljeni podatki bodo upoštevani tudi v raziskavi o financiranju NVO v okviru mreže Plan B za Slovenijo in uporabljeni v zahtevah za izboljšanje finančnega stanja.

1. Raven delovanja NVO:
  - a. lokalna
  - b. regionalna
  - c. nacionalna
  - d. mednarodna
  - e. drugo

2. Koliko oseb imate zaposlenih za polni delovni čas:
  - a. 0
  - b. do 3 osebe
  - c. do 10 oseb
  - d. nad 10 oseb
  - e. drugo

3. Koliko oseb imate zaposlenih za nepolni delovni čas:
  - a. 0
  - b. do 3 osebe
  - c. do 10 oseb
  - d. nad 10 oseb
  - e. drugo

4. Koliko oseb z vami sodeluje preko rednega nezaposlenega razmerja (op.: Čeprav jih potrebujete za različne projekte, jih ne morete zaposliti, vendar delajo za vas preko študentskega servisa, javnih del...):
- 0
  - do 3 osebe
  - do 10 oseb
  - nad 10 oseb
  - drugo
5. Število aktivnih prostovoljcev v vaši organizaciji:
- do 10 oseb
  - do 25 oseb
  - do 50 oseb
  - do 100 oseb
  - do 500 oseb
  - do 1.000 oseb
  - nad 1.000 oseb
  - drugo
6. Kakšna je bila višina vašega letnega proračuna v letu 2010 (op.: Zneski so takšni, da bodo omogočili primerjavo s prejšnjo raziskavo, ko so bili zneski navedeni še v SIT):
- do 280 EUR
  - do 560 EUR
  - do 2.817 EUR
  - do 5.633 EUR
  - do 28.167 EUR
  - do 56.334 EUR
  - do 100.00 EUR
  - do 150.000 EUR
  - do 200.000 EUR
  - do 500.000 EUR
  - do 1.000.000 EUR
  - nad 1.000.000 EUR
  - drugo

7. Povprečna višina plače (neto znesek) zaposlenih v organizaciji:

8. Višina plače (neto znesek) najbolje plačanega zaposlenega:

9. Višina plače (neto znesek) najslabše plačanega zaposlenega:

10. Ali ste aktivni samo na področju varovanja okolja in zaščite narave, ali delujete tudi na drugih področjih:
  - a. varovanje okolja/zaščita narave je naša edina aktivnost (100%)
  - b. varovanje okolja/zaščita narave predstavlja velik del naših aktivnosti (50-100%)
  - c. varovanje okolja/zaščita narave je samo ena izmed naših aktivnosti (0-50%)
  - d. drugo

11. Z ocenami od 1 do 3 (1 malo časa, 2 občasno, 3 veliko časa) označite, koliko časa namenite spodaj naštetim področjem:
  - a. izobraževanje in usposabljanje posameznikov in javnosti
1   2   3
  - b. okoljsko delo na terenu, čistilne akcije, monitoringi in podobno
1   2   3
  - c. zbiranje in posredovanje okoljskih informacij
1   2   3
  - d. javne/alternativne okoljske ekspertize, okoljske ocene in podobno
1   2   3
  - e. posebne raziskave, oblikovanje okoljske tehnologije in ostale storitve
1   2   3
  - f. lobiranje in sodelovanje pri oblikovanju zakonov
1   2   3
  - g. povezovanje z ostalimi NVO in gradnja koalicij
1   2   3
  - h. okoljske protestne akcije
1   2   3

12. Z ocenami od 1 do 3 (1 nepomembni, 2 srednje pomembni, 3 zelo pomembni) označite, kako **pomembni** so za vas spodnji problemi:

a. nezadostni viri financiranja

1   2   3

b. pomanjkanje prostovoljne podpore

1   2   3

c. splošno oslABLJENO okoljsko gibanje v državi ali regiji

1   2   3

d. pomanjkanje oz. odsotnost zanesljivih okoljskih informacij

1   2   3

e. splošni pravni problemi zaradi nepopolnih predpisov in nespoštovanja zakonodaje

1   2   3

f. nezadostno specifično okoljsko izobraževanje sodelavcev in članov organizacije

1   2   3

13. Z ocenami od 1 do 3 (1 se sploh ne strinjam, 2 se delno strinjam, 3 se popolnoma strinjam) označite, kako bi opredelili **politiko države v odnosu do nevladnih organizacij**:

a. vlada ima razdelano jasno razvojno strategijo do okoljskih NVO

1   2   3

b. v Sloveniji so zakonske rešitve glede okoljskih NVO ustrezne

1   2   3

c. v Sloveniji obstaja spodbudna davčna politika, ki regulira financiranje okoljskih NVO

1   2   3

d. politične stranke se ne vmešavajo v delovanje okoljskih NVO

1   2   3

e. upravno-birokratske službe ne ovirajo okoljskih NVO pri njihovem delovanju

1   2   3

f. za uveljavljanje interesov okoljskih NVO je dovolj institucionalnih kanalov

1   2   3

14. Z ocenami od 1 do 3 (1 se sploh ne strinjam, 2 se delno strinjam, 3 se popolnoma strinjam) označite, kako bi opredelili **stanje na področju financiranja okoljskih NVO v Sloveniji**:

a. finančna sredstva okoljskih NVO so zadostna

1   2   3

b. prihodki iz zasebnih virov so zadostni

1   2   3

c. prihodki iz javnih virov so zadostni

1   2   3

d. povečujejo se prihodki iz lastne dejavnosti (prodaja blaga in storitev)

1   2   3

e. okoljske NVO so v preveliki meri odvisne od javnih virov financiranja

1   2   3

15. Kakšna je ocena vašega **finančnega položaja**:

a. zelo dober (nimate resnih finančnih težav)

b. dober (imate dovolj sredstev za podporo glavnih aktivnosti, nimate pa dovolj sredstev za realizacijo perspektivnih/novih programov)

c. nestabilen (večina projektov se bori s finančnimi težavami)

d. slab (zaradi finančnih težav le s težavo izvajate osnovne aktivnosti in projekte)

e. zelo slab (ne prejimate nobene finančne podpore)

f. drugo

16. S procenti ocenite (skupni seštevek naj bo enak 100%), kako so sestavljeni vaši prihodki:

a. članarine

b. sredstva iz prodaje blaga in storitev

c. donacije posameznikov

d. donacije in sponzorska sredstva podjetij in fundacij

e. donacije iz tujine

f. javna sredstva – s strani države

g. javna sredstva – s strani občin

h. javna sredstva – EU

i. drugo

17. S procenti ocenite (skupni seštevek naj bo enak 100%), kako so sestavljeni vaši odhodki:
- stroški režije – pisarna
  - stroški režije – delo
  - direktni projektni stroški
  - drugo
18. Ali ste oz. ste bili v preteklih letih upravičeni do denarja iz 0,5% davčne olajšave, vezane na dohodnino?
- da
  - smo bili, vendar nismo več
  - ne
  - drugo
19. Koliko denarja ste prejeli iz tega naslova:
- za leto 2007:
  - za leto 2008:
  - za leto 2009: